

Zakłady Graficzne
DOM SŁOWA POLSKIEGO
1950 - 1975

1950 • 22 LIPCA • 1975

Przetworzenie z wersji papierowej na elektroniczną
WŁODZIMIERZ WISŁA

Wersja oryginalna / papierowa

Zakłady Graficzne
Dom Słowa Polskiego
nakład 3 200 egz.
zamówienie 3940 J-44

Opracowanie graficzne i redakcja techniczna
ANDRZEJ RUMIANEK

Okładkę i przerywniki projektował
IRENEUSZ WIERZBOWICZ

Zdjęcia czarno-białe
archiwum DSP
oraz KAROL DMOWSKI

Diapozytywy barwne wykonał
KRZYSZTOF PRZEŹDZIECKI

Srebrny jubileusz

Czwierćwiecze istnienia naszego Zakładu to okres wielkiego wysiłku twórczego i poważnych osiągnięć Załogi w służbie dla Partii i całego narodu. Po wyzwoleniu w 1944 r. nowe państwo ludowe podjęło się zadania o niezwykłym znaczeniu politycznym i społecznym - stworzenia warunków dla powszechnej oświaty i kultury, likwidacji analfabetyzmu oraz kształtowania postaw obywateli o socjalistycznym obliczu.

Celowi takiemu służy m. in. masowa produkcja książek, podręczników, gazet i czasopism.

Do realizacji tych historycznych zadań niezbędne stało się stworzenie odpowiedniej bazy poligraficznej. Decyzję wprowadzono w czyn i oto 22 lipca 1950 r. ukazały się pierwsze egzemplarze gazet firmowanych przez Zakłady Graficzne "Dom Słowa Polskiego". Uruchomienie Zakładu w dniu 22 lipca nie było przypadkowe. Dzień ten jest świętem państwowym, nawiązującym do powstania Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, kształtowania się nowych socjalistycznych stosunków społeczno-ekonomicznych, których urzeczywistnieniem stała się Polska Ludowa. Od tej chwili nieustannie przez 25 lat oddawano do rąk czytelników miliony egzemplarzy książek, gazet i czasopism rocznie o ciągle wzrastających nakładach i udoskonalanej szacie graficznej. Procesowi temu towarzyszył wzrost ilościowy a przede wszystkim jakościowy, kadry zdolnej do sprostanania zadaniom.

W ciągu 25-ciu lat Załoga naszego Zakładu dopracowała się szeregu pozycji wydawniczych, wysoko ocenianych w kraju, na międzynarodowych wystawach i konkursach, zdobywając cenne nagrody i wyróżnienia. Za najlepsze wyniki osiągnięte w międzyzakładowym współzawodnictwie pracy Zakład otrzymał dwukrotnie Sztandar Przechodni Prezesa Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków Zawodowych.

Dzięki uchwałom Partii i Rządu o modernizacji przemysłu poligraficznego doprowadziliśmy przedsiębiorstwo do pełnego rozkwitu, stawiając je w czołówce europejskiej, zarówno pod względem wyposażenia, warunków pracy, jak również pod względem ilości i jakości wykonywanej produkcji.

Codzienna pomoc i opieka instancji partyjnej Komitetu Warszawskiego i Wołskiego Komitetu Dzielnicowego PZPR, władz resortowych Ministerstwa Kultury i

Sztuki oraz Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego pozwoliły nam na modernizację i rozbudowę Zakładu w tempie dotychczas niespotykanym w naszym przemyśle. Jesteśmy Im za to szczerze wdzięczni, że swej strony czyniąc wszystko, aby nie zawieść Ich zaufania.

Efekty twórczej wieloletniej pracy tysięcy ludzi zapisane na stronicach ksiąg tworzą historię. Autorzy niniejszej pracy, pragnęli ukazać Czytelnikom trud powstania i efekty działania liczącego ćwierćwiecze Zakładu. Ambicją ich było stworzenie monografii przedsiębiorstwa mającego szczególne znaczenie w Polsce Ludowej. Dano rys historyczny jego powstania, w miarę szczegółowo przedstawiony został czas budowy i rozwoju w latach 1950-1970. Drugą, składową część monografii stanowią lata 1971-1975. Starano się także spojrzeć w przyszłość i ukazać perspektywiczne kierunki rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem zamierzeń technicznych i technologicznych. Przedsiębiorstwo, to nie tylko jednostka organizacyjna powołana do działalności gospodarczej, to także kuźnia wychowania obywatelskiego, w którym kształtuje się osobowość i postawy ludzkie. Interes indywidualny czy grupowy zostaje podporządkowany interesowi ogółu. Wiele osiągnięć na tym polu zanotowały nasze organizacje polityczno-społeczne, w których ideowym przywódcą i inspiratorem pobudzającym do działania była i jest organizacja partyjna, ściśle współdziałająca ze związkową Radą Zakładową, Radą Robotniczą i ZMS.

Dając wyraz uznania wieloletnim pracownikom naszego Zakładu przedstawiono sylwetki „25-latków” oraz podano nazwiska tych wszystkich, którzy pracowali nieprzerwanie ponad 10 lat, wykazując się zarazem wzorową postawą. Pracę zdobią kolorowe wkładki prezentujące część najlepiej wykonanych w Zakładzie pozycji. Autorami tekstów Jubileuszowego "Towarzysza Pracy" są członkowie naszej Załogi, którym wytrawni poloniści być może zarzucą pewne braki literackie, ale ich zaangażowanie, znajomość problematyki Zakładu i wysiłek zmierzający do upamiętnienia tej ważnej dla nas rocznicy, wydaje się mieć dla pracy znaczenie decydujące.

Nadrzędnym władzom politycznym i administracyjnym oraz wszystkim członkom Załogi pragnę serdecznie podziękować za dotychczasowy trud i wysiłek w tworzeniu wartości przynoszących chlubę naszemu Zakładowi służących dla dobra całego społeczeństwa w rozwoju oświaty i kultury polskiej.

Rajmund Gadomski

Czas powrotu

Wyżwolenie. Do Warszawy wkraczały oddziały Armii Radzieckiej i Ludowego Wojska Polskiego. Razem z ofensywą, tuż za linią frontu, w styczniu 1945 roku wracali również drukarze. Między piętrami wypalonych domów dawnych drukarni na Smolnej, Marszałkowskiej, Szpitalnej, Nowym Świecie szukali... Zmieszane z gruzem leżały rozsypane czcionki, litery artykułu, zdania książki. Trzeba było mieć wyobraźnię i upór, aby porwać się na zgłiszczą domów i złom dawnych maszyn. Wyobraźnia i upór sprawiły, że niebawem warszawskie drukarnie rozpoczęły pracę. Litera po literze drukarz składał polskie słowa w wyzwolonej Warszawie.

Na wydobytych z ruin maszynach kołatała dzień i noc drukarnia przy ulicy Marszałkowskiej. Podobnie na Smolnej, Tarczyńskiej, ale było to ubogie w stosunku do potrzeb. Inwazja oświaty, która przyszła wraz z wyzwoleniem, miała zdecydowany kierunek. Trzeba dotrzeć z książką do wszystkich, dać do ręki prasę, wielokrotnie na jej szpaltach nauczyć czytać. Sprostać takiemu zadaniu było ponad wytrzymałość maszyn wydobytych z gruzu. W drukarniach ludzie pracowali za kawałek chleba i miskę zupy. Czuli instynktowną potrzebę angażowania wszystkich swoich sił i umiejętności.

Powracający z wojennej tułaczki drukarze skupiali się wokół pracujących drukarni. Pisarze i publicyści garnęli się do wydawnictw. Jednych i drugich nurtowała myśl jak zapewnić dostatek drukowanego słowa. Tematyka okupacyjna mobilizowała niejednego twórcę. Problemy przemian ustrojowych skłaniały do wzbogacania publicystyki. Trzeba tym utworom nadać bieg, zwielokrotnić siłę oddziaływania, rozpowszechnić, a więc drukować, drukować ...

Klecono, pasowano i naprawiano nadwyreżone detale maszyn. Szukano również rozwiązań. W większych i mniejszych zespołach fachowców, drukarzy i wydawców, zastanawiano się co dalej. Prezes Spółdzielni Wydawniczej - "Czytelnik" major Jerzy Borejsza - gromadził specjalistów z dziedziny druku i rozpowszechniania. Podsuwał myśl wybudowania nowego zakładu posiadającego wszystkie techniki druku i zdolnego do zamknięcia całego cyklu wydawniczego aż do oprawy książek i ekspedycji włącznie. Jak angażujący musiał to być klimat, skoro zaledwie w zamysłach sam projekt wywoływał tyle dyskusji co kontrowersji. W dniu 5 września 1945 roku na posiedzeniu Zarządu Głównego

Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik" przedstawiono koncepcję planu nowej drukarni, której nazwa miała brzmieć "Pałac Słowa Drukowanego". W prasie ukazały się pierwsze wzmianki. Wybudowanie nowego zakładu z nowoczesnym wyposażeniem, nie mieściło się w wyobraźni. Nadeszły jednak następne wiadomości i zaczęły się zamierzenia.

„Kultura książki jest sprawdzianem kultury narodu. Ale kulturę książki określa nie tylko autor, lecz również współtwórca wartości książki: technik – artysta wydawniczy, od redaktora do drukarza” – pisano w czasopiśmie „Skarpa Warszawska” z dnia 2 czerwca 1946 roku. W artykule zatytułowanym "Dom Słowa Polskiego" autor przedstawił zamierzenia i przyszłość ruchu wydawniczego związanego z nową drukarnią.

Decyzją Zarządu Miejskiego z dnia 7 czerwca 1946 roku Warszawa przekazała pod budowę nowego obiektu teren o powierzchni 12,5 ha na placu Kazimierza Wielkiego. Powołano komitet budowy, który ogłosił konkurs na rozwiązanie architektoniczne i funkcjonalne przyszłej drukarni. W styczniu 1947 roku zebrał się sąd konkursowy dla oceny nadesłanych prac. W skład sądu wchodził m.in.: prezydent miasta stołecznego Warszawy Stanisław Tołwiński, inż. Marian Spychalski, dyrektor Biura Odbudowy Stolicy inż. Zygmunt Piotrowski, inż. Romuald Gutt. Zatwierdzono do realizacji koncepcję architektoniczną inż. architektów: Kazimierza Marczewskiego, Stefana Putowskiego, Zygmunta Skibniewskiego. Sprawa stała się więc jasna. Na placu Kazimierza Wielkiego powstanie największa i najnowocześniejsza drukarnia w kraju o uzasadnionej nazwie "Dom Słowa Polskiego".

Plac Kazimierza Wielkiego. Miejsce, na którym wybudowano Zakłady Graficzne "Dom Słowa Polskiego". Historia placu nie jest długa.

Na rozległych łąkach w wieku XVIII rozpoczęto wytyczanie ulic. W drugiej połowie XVIII wieku wytyczono ulicę Sienną. Początkowo sięgała ona od ulicy Zgoda do Twardej. Dopiero w wieku XIX - po przedłużeniu do ulicy Żelaznej a następnie do Towarowej - objęła Sienna teren placu. Zabudowę ulicy stanowiły domy murowane, których było 12 i 22 drewniane.

W roku 1879 między ulicami Żelazną i Towarową - na osi ulicy Siennej - założono plac targowy nadając nazwę Kaliksta Witkowskiego. Plac był miejscem spotkań kupców, rzemieślników i gospodyń. Po czterdziestu trzech latach istnienia władze miejskie zmieniły nazwę placu nadając mu królewskie imię Kazimierza Wielkiego.

Z biegiem lat plac Kazimierza Wielkiego wzbogacał się nowymi kamienicami. Pozostając w peryferyjnej dzielnicy należał do niższej kategorii. Mroczne mieszkania zajmowali ludzie, których nie było stać na opłacanie czynszu w dzielnicach zbliżonych do śródmieścia. Z brudnych kamienic wychodzili na pokryty "kocimi łbami" plac targowy spiesząc do fabryki metalurgicznej Bormana i Szwede lub pobliskich browarów. Wygląd placu w czasach hitlerowskiej okupacji nie różnił się niczym szczególnym. Narastający bunt, szukanie dróg wyjścia był wewnętrzną cechą życia placu.

Plac Kazimierza Wielkiego do roli targowiska dołączył znamienity akcent.

I tak po niewielu latach istnienia dobiegała końca historia jednego z warszawskich placów.

Po debatach i dyskusjach

Wydział administracyjno-techniczny Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik", na którego czele stał inż. J. Szymoński, podjął zadanie przygotowania terenu pod przyszły obiekt. Nie było to zadanie łatwe. Rejon placu Kazimierza Wielkiego zalegało 120 tysięcy metrów sześciennych gruzu. Na 12,5 ha powierzchni było 66 nieruchomości w większości zniszczonych, których kubatura sięgała 535 tysięcy metrów sześciennych. Przystąpiono do usunięcia lokatorów z istniejących zabudowań oraz niektórych kupców, którzy próbowali wskrzesić targowe tradycje placu. Rozpoczęto rozbiórkę domów i usuwanie gruzu. Plac stopniowo pustoszał.

W połowie roku 1948 rozpoczęła działalność dyrekcja budowy, której kierownictwo objął inż. Stanisław Zelent. Roboty prowadzono planowo, choć wielokrotnie napotykanano na zaskakujące trudności. W przygotowywanych wykopach pod fundamenty hali produkcji ukazała się woda. Powstały kłopoty z opanowaniem nieznoszącego głębokich wykopów warszawskiego gruntu. Wydobywano zwały ziemi i opanowywano spływ wody. Halę produkcji trzeba było osadzić na palach. Dnia 3 czerwca 1948 roku kafary przystąpiły do bicia pali. Wbito ich aż 2561, co było wówczas rekordem.

W dniu 28 czerwca 1948 roku odbyła się na terenie budowy uroczystość. Zebrali się przedstawiciele rządu, władz miasta, Spółdzielni "Czytelnik", drukarze i robotnicy. Wmurowanie aktu erekcyjnego. Ruszyły prace budowlane. Jedną z pierwszych czynności było zbrojenie a następnie betonowanie tuneli pod halą produkcji. Pobiegną wtedy przewody energii cieplnej i elektrycznej. Koniec debaty i dyskusji. Powstaje drukarnia.

W niespełna pół roku od rozpoczęcia prac betoniarskich wyłoniła się w ogólnych zarysach hala produkcji. W styczniu stanęły windy budowlane do transportu betonu na wyższe kondygnacje. W dniu 1 maja 1949 roku stan budowy był już imponujący. Na przestrzeni od ulicy Miedzianej do Towarowej ciągnęły się betonowe płaszczyzny pokryte szalowaniem. Szybki postęp prac budowlanych gwarantowali - jak wszędzie - ludzie, ich zaangażowanie, znajomość zawodu i zapał.

W dniu Święta Odrodzenia Polski 22 lipca 1949 roku załoga Oddziału 3 Państwowego Przedsiębiorstwa Budowlanego oddała w stanie surowym halę produkcji. Zarys przyszłego zakładu był już wyraźny. Na teren budowy wkraczały inne przedsiębiorstwa. W dniu 3 września tego roku Państwowe Przedsiębiorstwo "Mostostal" rozpoczęło ustawianie stalowych wiązarów dachu. Charakter robót uległ zmianie. Tryskały kaskady iskier pod palnikami spawaczy, słysząc było łoskot młotów i grę motorów dźwigowych.

Teren budowy zwiedził w dniu 15 września 1949 roku Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut. Gość interesował się przebiegiem prac i planami zagospodarowania. Wyjaśnień udzielał inż. Stanisław Zelent oraz projektanci.

W czasie trwania robót budowlanych, Centralny Wydział Poligraficzny Spółdzielni "Czytelnik" kierowany przez dyrektora Czesława Kuleszę, konsultował wyposażenie drukarni. Kierownik techniczny drukarni Nr 2 przy ulicy Marszałkowskiej inż. Czesław Rudziński, na polecenie wydziału, opracowywał plan pomieszczeń oraz urządzeń technicznych. Powołana już w lipcu 1947 roku grupa specjalistów - drukarzy przekształcona została w referat planowania produkcji i urządzeń technicznych. Zatrudnieni byli: H. Piekarniak, W. Tacikowski, Fr.Z. Orzechowski, Z. Unger, P. Przepiórkowski ... zajmując się wyposażeniem nowego obiektu, szczegółami technicznymi i technologicznymi, potrzebami materiałowymi, surowcami, schematem organizacyjnym, zapotrzebowaniem energii i wieloma innymi szczegółami. Można tu było dostrzec jak poważna i jak bardzo angażująca środki finansowe i siły fizyczne była to inwestycja.

Prezydent Bolesław Bierut na terenie budowy
"Domu Słowa Polskiego". Informacji udziela
kierownik budowy inż. Stanisław Zelent.

Prezydent Bolesław Bierut na terenie budowy „Domu Słowa Polskiego”. Informacji udziela kierownik budowy inż. Stanisław Zelent.

Pierwotne plany przewidywały oddanie drukarni do użytku na początku 1951 roku. Przebieg prac budowlanych pozwolił na określenie nowego terminu - 22 lipiec 1950 rok. Drukarze nie chcieli pozostać w tyle. Zapadła decyzja - hala produkcji z całym zespołem maszyn również będzie gotowa do uruchomienia.

Referat planowania produkcji i urządzeń technicznych przeniósł się pod koniec 1949 roku z ulicy Wiejskiej na Miedzianą 13. Drukarze byli na miejscu.

Mieli pełne ręce roboty, ale również możliwość bieżącego konsultowania z dyrekcją budowy planów zagospodarowania. To się poważnie liczyło.

Problemy wyposażenia pomieszczeń produkcyjnych przeniosły się poza granicę kraju. Pod koniec roku 1949 zwrócono się do Związku Radzieckiego z zamówieniem na dostawę 100 linotypów. Plany produkcji linotypów na rok 1950 były już niestety zamknięte. Droga pertraktacji i rozmów ustalono dostawę 20 linotypów.

Na placu Kazimierza Wielkiego rozpoczęto rozbiórkę domów i usuwanie gruzu. Koparki i kafary przystąpiły do pracy. Szykuje się miejsce pod fundamenty przyszłej budowy. W tle zdjęcia istniejący do dziś budynek przy ul. Pańskiej 99.

W przygotowanych wykopach pod fundamenty ukazała się woda. Wydobywane zwały ziemi transportowano furmankami i wagonami-wywrotkami

W wykopach fundamentowych rozpoczęto betonowani
Dawny plac Kazimierza Wielkiego pokryły szalunki. Front robót świadczył o skali zamierzenia.

Nad halą produkcyjną monterzy tworzą sieć konstrukcyjną dachu

Innym problemem były maszyny drukujące - rotacja 96-stronicowa. Zamówienie złożono w Niemieckiej Republice Demokratycznej. Sprawa ulokowania zamówienia w fabryce "Plamag" w Plauen napotykała poważne trudności. Z pomocą przyszedł władze Związku Radzieckiego dając potrzebne surowce. Zbliżał się rok 1950. Rozpoczęto skrupulatne odmierzanie czasu.

Początek roku 1950. Na teren budowy przybyła następna grupa drukarzy: Piotr Rudzki, Stefan Olszewski, Z. Zagajski, Tadeusz Art, Zdzisław Jaszczyk ... Czekali ich ciężka praca. Robota na terenie budowy trwała w tym okresie dzień i noc. Kończono układanie kanałów zbiorczych klimatyzacji, stawiano ostatnie wiązary dachu. Rozpoczął się finisz. W tym samym czasie w środowisku drukarzy poruszenie. Część fachowców musi przejść do nowego obiektu. Poruszenie to potęgowały częste wizyty na terenie budowy i przekazywane najnowsze

wieści. Drukarze z ulicy Smolnej należeli do najlepiej poinformowanych. Z ich grona pracował już na terenie budowy Stefan Olszewski, a po odbiór pierwszej maszyny rotacyjnej szykował się do wyjazdu Henryk Krzyczkowski. Wiadomości rozchodziły się lotem błyskawicy.

Marzec 1950 rok. Roboty budowlane koncentrowały się przy froncie budynku od strony ulicy Miedzianej. W środkowej części hali produkcji dnia 30 marca zakończono betonowanie fundamentów pod maszynę rotacyjną.

Kwiecień 1950 rok. Do Plauen w Niemieckiej Republice Demokratycznej udali się po odbiór maszyny rotacyjnej - Henryk Krzyczkowski, inż. Czesław Rudziński i Jan Zimny. Wyjazd był dużym wydarzeniem. Świadomość odbioru maszyny dla największej w kraju drukarni oraz refleksja, że po długich latach kołatania na starych maszynach można będzie pracować na nowej.

Przekazanie rotacji przedstawicielom drukarzy polskich. Trybuną w czasie uroczystości w Plauen (NRD) była maszyna rotacyjna przeznaczona dla "Domu Słowa Polskiego".

Maj roku 1950. Pierwsze transporty maszyn przybyły na teren budowy. Z Niemieckiej Republiki Demokratycznej maszyna rotacyjna wraz z mechanikami. Ze Związku Radzieckiego linotypy z monterami. Strona radziecka sprawiła niespodziankę - zamiast uzgodnionych 20 przysłano 50 linotypów. Każdego dnia nadchodziły nowe transporty zawierające oczekiwany ładunek. Można było rozpocząć montaż. W dniu 30 maja pierwsze elementy maszyny rotacyjnej ustawiano na fundamencie. W sąsiedztwie rozpoczęto ustawianie linotypów, układanie instalacji elektrycznej, przygotowywanie stereotypii. Przy urządzeniach elektrycznych zatrudniony był Z. Zygański, a nieco później M. Sawicki. Prześcigając się w pomysłach i terminach, ekipy monterskie współzawodniczyły między sobą. Tak było z rotacją, linotypami, stereotypią ... i pracami budowlanymi. Różnica polegała na tym, że roboty budowlane trochę przeskądzały.

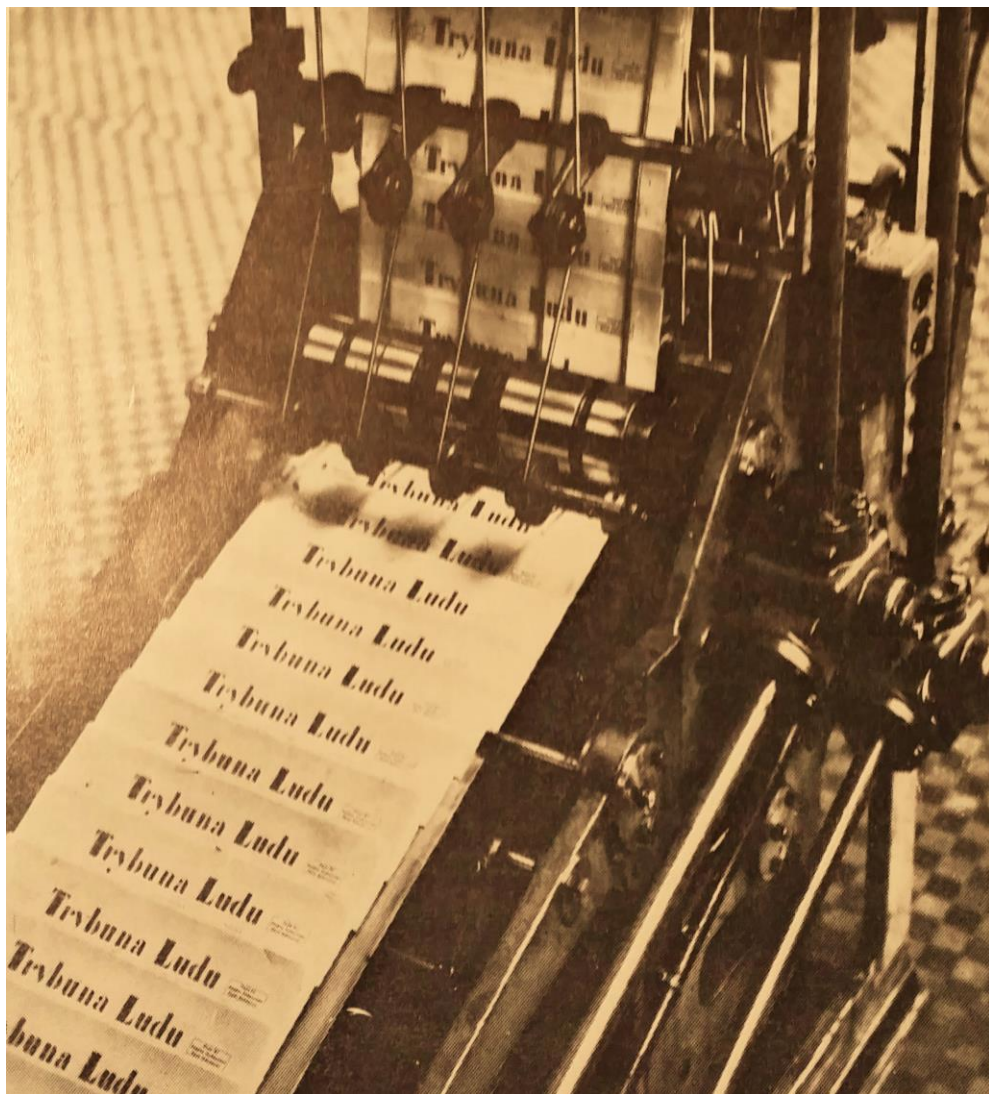
Czerwiec 1950 rok. Rozpoczęła się rekrutacja załogi nowego przedsiębiorstwa. Kierownik działu kadr - Tadeusz Kański organizował pracę już od 1 maja. Zatrudniony przy montażu rotacji maszynista z ulicy Smolnej - Henryk Krzyczkowski nie opuścił zakładu, pozostał jako majster, który czuwał nad rozruchem maszyny i przygotowywał jej pierwszą obsługę. Z dnia na dzień dotychczasowy skład drukarzy powiększał się. Do pracy przystąpili: L. Kiciewicz, T. Rowiński, L. Rytko, L. Haberman, R. Lewandowski J. Kosicki E. Nader, F. Wentykier, S. Brodowski, Cz. Ciabach, L. Gepert, Salański, Jodłowski, Stępniewski, Żukowski ... Początkowo rodzaj pracy często odbiegał od posiadanych kwalifikacji. Trzeba było rozbijać skrzynie zawierające urządzenia, czyścić detale maszyn, wynosić deski i gruz, pomagać monterom i murarzom. Na dzień uruchomienia zakładu wszystko powinno być gotowe.

Przybyły na uroczystość otwarcia "Domu Słowa Polskiego" Prezydent PRL Bolesław Bierut
w otoczeniu członków rządu oraz drukarzy i budowlanych.
Za chwilę największy zakład poligraficzny w kraju rozpocznie pracę.

22 lipca 1950 roku. Szósta rocznica ogłoszenia Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Święto Odrodzenia Polski. Z okolicznych zakładów i dalekich dzielnic szły delegacje w kierunku placu Kazimierza Wielkiego. Na wprost ulicy Siennej, jak betonowa zaporą stał masyw budynku. To nowa drukarnia - "Dom Słowa Polskiego". Uroczystego przecięcia wstęgi, symbolu otwarcia zakładu, dokonał drukarz, Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut w otoczeniu członków rządu. Wśród licznie zebranych mieszkańców Warszawy i zaproszonych gości byli też gospodarze drukarni. Wizja projektantów stała się

rzeczywistością. Z rotacji "Domu Słowa Polskiego" zeszyły pierwsze numery organu Komitetu Centralnego PZPR "Trybuny Ludu". Tak rozpoczęła się historia nowego przedsiębiorstwa.

Dnia 22 lipca 1950 roku o godzinie 12.40 ruszyła rotacja.
Pierwsze egzemplarze "Trybuny Ludu" świadczyły, że drukarnia rozpoczęła pracę.

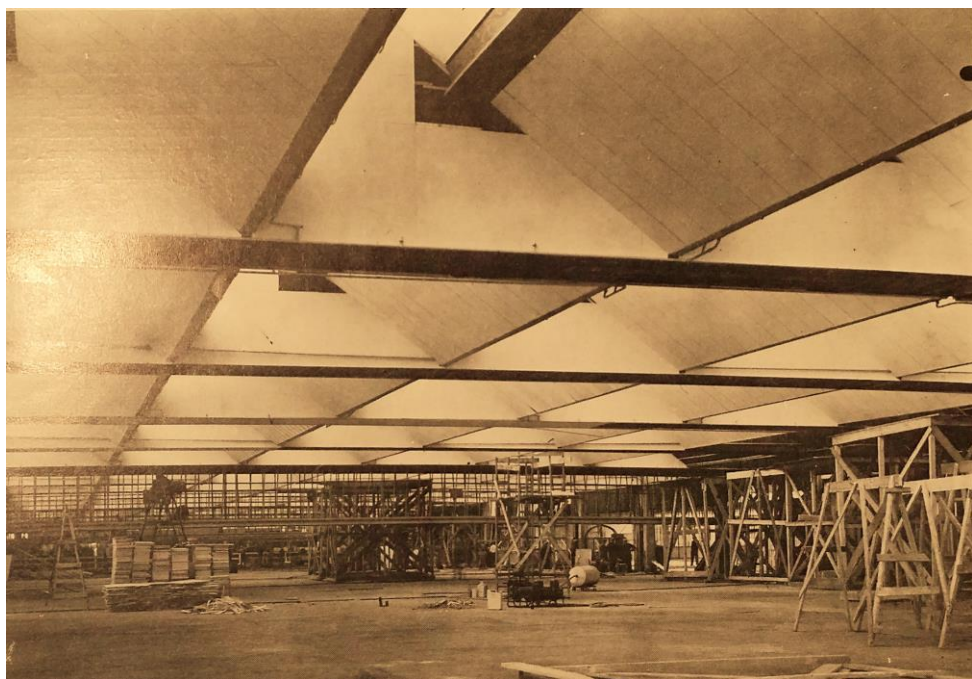

Delegacje robotników Woli i drukarzy Warszawy przed głównym wejściem do nowej drukarni od strony ul. Miedzianej. Począty sztandarowe w czasie uroczystości otwarcia zakładu.

Takie były początki

Zakończono montaż rotacji, zwinięto plany, wpisano do kroniki dzień 22 lipca 1950 roku. Rozpoczęła się działalność przedsiębiorstwa Zakłady Graficzne i Wydawnicze "Dom Słowa Polskiego".

Czynna była rotacja, hala linotypów, zecernia, stereotypia, magazyn papieru oraz warsztaty.

W pozostałej części budynku trwały roboty budowlane.

Przestrzenie produkcyjne były jeszcze imponujące. Niebawem wypełniły je maszyny.

W środkowej hali produkcji pracowała rotacja, zecernia, linotypy i stereotypia. Na poziomie parteru czynne były warsztaty i magazyn papieru. W pozostałej części budynku trwały roboty budowlane i montażowe. Prowadzenie tych robót pociągało za sobą obecność wielu pracowników podległych różnym przedsiębiorstwom. W tych warunkach sprawy budowlane i wykończeniowe przysłańiały niekiedy problemy zasadnicze dla drukarni. Załoga drukarni składała się z fachowców wielu specjalności "wychowanych" w różnych zakładach Warszawy czy nawet kraju. Mimowolnie występowały więc tendencje do tworzenia grup. Jedne rodem z Marszałkowskiej, inne ze Smolnej lub pozostałych zakładów. W różnych okolicznościach każda z grup usiłowała akcentować swój rodowód. Powodowało to pewne napięcia..

Kierownicy pierwszego wydziału, drukarni gazetowej, Stefan Olszewski i Adolf Zawadzki mieli tych problemów pod dostatkiem i każdego dnia inne. Trudności organizacyjne i kłopoty techniczne jakie wynikały przy każdym niemal stanowisku, łagodziła satysfakcja wydania gazety na czas - co nie należało do łatwego zadania. Zespół wydziału gazetowego składał się z ludzi, którzy przeszli tak zwaną szkołę życia. Stefan Olszewski wyniósł ją ze Smolnej i pogłębił w nerwowym, ale bogatym w przeżycia okresie budowy "Domu Słowa Polskiego". Adolf Zawadzki posiadał bogate doświadczenie z drukarni przy ulicy Marszałkowskiej, gdzie po wyzwoleniu przeszedł okres tworzenia czegoś z niczego. Z rupieci, które razem z innymi ścigał z całego miasta, przygotował zecernię pierwszej w Warszawie drukarni. Znał "Dom Słowa Polskiego" z licznych dyskusji i konsultacji przed rozpoczęciem budowy i w czasie trwania. Tadeusz Turiski - kierownik zecerni. Po wyzwoleniu zgłosił w Warszawie chęć przystąpienia do odbudowy zniszczonych drukarni, ale opuścił to miasto na polecenie Spółdzielni "Czytelnik" udając się do Drukarni nr 4 w Łodzi. Wrócił do Warszawy oddając swoje doświadczenie w nowym zakładzie. Podobne koleje losu przechodzili niemal wszyscy drukarze. Piotr Rudzki i Zdzisław Jaszczyk - majstrowie. Mury tego zakładu nie były im obce. Wraz z innymi toczyli tu walkę z czasem i własnym zmęczeniem o terminowe uruchomienie przedsiębiorstwa. Doświadczenie kierownictwa wzbogacała kadra fachowców: zespół pracujący przy maszynie rotacyjnej - Stefan Brodowski, Czesław Ciabach, Jakub Dutkiewicz, Lucjan Gepert, Leonard Haberman, W. Jodłowski, Edward Kurzela, Lucjan Kiciwicz, Jan Kosicki, Tadeusz Lis, Henryk Lenard, Ludwik Rytko, T. Rowiński, Stefan Radłowski, Stanisław Sałański, Filip Wentykier, Wiesław Zajączkowski, Franciszek Żakowski... Zespół linotypistów: Marian Braszczyk, Franciszek Banczerowski, Marian Czyściecki, Leonard Gorzecki, Antoni Kalisiak, Aleksander Kądział, Franciszek Kramm, Henryk Lewandowski, Ryszard Lewandowski, Eugeniusz Nader, Eugeniusz Pettyn, Leon Rok, Mieczysław Rucki, Mieczysław Woźniakowski... Zespół stereotypii: Franciszek Czuba, Aleksander Chęciński, Tomasz Frąckowiak, Stanisław Kurkijaniec, Kazimierz Poterała, Tadeusz Tuszyński, Jan Tyliszczak, Jan Wysocki ... Zespół zecerów: Stefan Batory, Hipolit Kuczyński, Stanisław Koński, Stanisław Marczyński, Tadeusz Paciorkowski, Kazimierz Szczepański, Czesław Szurmiński, Zenon Ważyński... Przed nimi stały problemy dnia powszedniego nowej drukarni. Istniało w tym czasie wiele kłopotów natury technicznej, kadrowej, organizacyjnej, które paraliżowały niekiedy cykl produkcji gazety. Choćby system pracy stereotypii. Tu odbywał się tylko odlew - matrycowanie w drukarni przy ulicy Smolnej. Podobnie z kliszami.

Chemigrafia była jeszcze w powijakach. Przedsiębiorstwa budowlane w końcu lipca 1950 roku wygrodziły zaledwie jej trakt. Importowana aparatura do trawienia klisz oczekiwała w skrzyniach na rozpoczęcie montażu.

W biurze, mieszczącym się obok hali linotypów wydziału gazetowego, omawiano i uzgadniano różne sprawy. Zatrudniony od czerwca 1950 roku przy organizacji działu finansowego Stefan Dulski, przeliczał każde zamierzenie na złotych. Przybyły 20 września z Wrocławskich Zakładów Graficznych Józef Ziółkowski, podjął zadanie opracowania obiegu dokumentacji statystycznej oraz organizacji działu planowania. Największą trudnością był brak pomieszczenia. Znalezione rozwiązanie. Dział planowania umieszczono w pokoju zajmowanym przez redakcję, ale tylko w czasie nieobecności redaktorów. W chwili rozpoczynania prac redakcyjnych trzeba było związać "manatki" i szukać wolnego lokum.

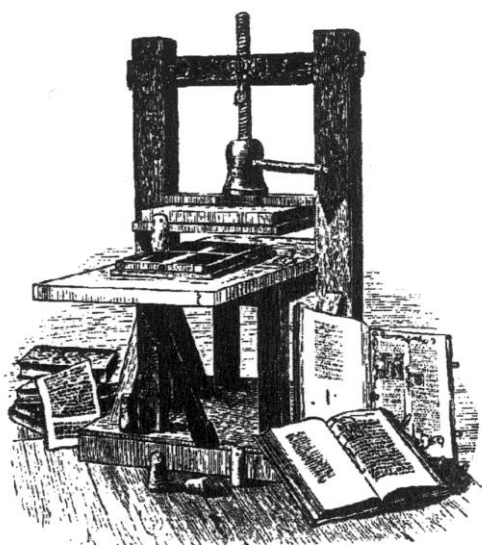
Podobne kłopoty przeżywał Franciszek Orzechowski i Władysław Tacikowski przy organizacji działu techniczno-produkcyjnego. Mieli jednak nie byle jakie doświadczenie. Przebywali przecież w wirze skomplikowanych i gorączkowych przygotowań produkcji, kiedy zakład był jeszcze na papierze. Zostali tu nadal kontynuując dalsze prace. Po zakończeniu organizacji działu techniczno-produkcyjnego Władysław Tacikowski został jego kierownikiem. Franciszek Orzechowski zmagął się z problemem "meblowania" wnętrza. Prowadził dział zwany techniczno-poligraficzny. Wchodziły tu w grę zagadnienia montażu maszyn, koordynacja robót budowlanych, planowanie rozruchu i sporządzanie dokumentacji. Praca niewiele odbiegająca od słynnego "referatu".

Zniecierpliwiony inż. Czesław Rudziński systemem "doskoków" z drukarni przy ulicy Marszałkowskiej doglądał postępu robót. Podjął się zadania uruchomienia i kierowania powstającym wydziałem reprodukcyjnym. Stopniowo brygady pomocnicze przystępowały do rozpakowywania skrzyń i czyszczenia elementów maszyn. W halach, na rozłożonych arkuszach papieru prezentowano zestaw najdrobniejszych części mechanizmów. Przypominało to trochę jarmark. Przy każdym arkuszu pochylone postacie ludzi z brygad pomocniczych i mechanicznych: E. Bąkowski, J. Dudzińska, Stanisława Goliszewska, M. Kozłowska, Franciszek Perz, Józef Rudalski, E. Słodownik, W. Walczak ...

Każdy odcinek pracy stanowił odrębne i niełatwe zagadnienie. Nawet księgowość, której kierownikiem była Maria Majerczyk miała trudne zadanie. Trzeba było uchwycić wszystkie operacje finansowe, materiałowe, cały splot nierozpracowanych jeszcze zagadnień inwentaryzacyjnych lub rozliczeniowych. Wyodrębniono dalsze działy administracji ukierunkowane problemowo: zatrudnienia i płac, którego kierownikiem był Ludwik Kędracki, administracyjno-gospodarczy z Władysławem Drzewosowskim jako kierownikiem, a od października 1950 roku rozpoczął pracę Stefan Dobrowolski z nominacją dyrektora administracyjno-handlowego.

Na przełomie października i listopada 1950 roku, przedsiębiorstwa budowlane przekazały do zagospodarowania trakt chemigrafii. Pozwoliło to rozpocząć montaż aparatury. Wydział gazetowy przyjął wiadomość z westchnieniem ulgi. Jednakże w tym samym czasie rozpoczęto wstępne prace do montażu innych maszyn. Stały brak monterów paraliżował zamiary. Trzeba się było zdecydować. Chemigrafia będzie uruchomiona choćby systemem gospodarczym.

Rodził się już lokalny patriotyzm.

II Światowy Kongres Pokoju

W listopadzie 1950 roku montaż maszyn w halach "Domu Słowa Polskiego" został częściowo wstrzymany. Komitet Obrońców Pokoju przyjął propozycję Polski odbycia II Światowego Kongresu Pokoju w Warszawie. Kongres nie mógł odbyć się w Sheffield w związku z odmową rządu Wielkiej Brytanii. Decyzja nadeszła niespodziewanie.

Dla przyjęcia delegatów i zapewnienia swobodnych warunków obrad, potrzebna była duża sala posiedzeń. Warszawa takiej sali nie miała. Wybór padł na niezagospodarowane hale produkcyjne "Domu Słowa Polskiego". Na przygotowanie sali posiedzeń pozostało tylko dwa dni.

Do hal produkcyjnych "Domu Słowa Polskiego" wkroczyli dekoratorzy, plastycy, stolarze, elektrycy i radiowcy. Dyrekcja budowy skierowała cały wysiłek na pracę związaną z przygotowaniem obrad Kongresu. Hale produkcyjne zamieniały się w salę posiedzeń.

Dnia 16 listopada 1950 roku o godzinie 19.30 profesor Fryderyk Joliot-Curie otworzył obrady II Światowego Kongresu Obrońców Pokoju. Pod oszklonym dachem nowej drukarni, zebrali się przedstawiciele niemal wszystkich państw świata. Na sali obrad znaleźli się: poeta chilijski Pablo Neruda, pisarze radzieccy: Aleksander Fadiejew, Ilia Erenburg, pisarze niemieccy: Tomasz Mann, Anna Seghers, Arnold Zweig; poeta turecki Nazim Hikmet; brazylijski pisarz Jorge Amado oraz działacze: Pietro Nenni, Eugenia Cotton, Louis Saillant, Ostap Dłuski; naukowcy i pisarze polscy: Leopold Infeld, Leon Kruczkowski, Jarosław Iwaszkiewicz, Władysław Broniewski... Prócz osobistości znanych przewinęła się cała plejada delegatów różnych państw, różnych orientacji politycznych i przekonań. W Kongresie brało udział 1705 delegatów, 192 gości, 128 obserwatorów - razem 2025 osób reprezentujących 72 kraje. Dla obsługi Kongresu przybyło blisko 130 dziennikarzy reprezentujących agencje informacyjne i dzienniki całego świata.

Kongres Obrońców Pokoju odbyty niemal równocześnie z rozpoczęciem produkcji "Domu Słowa Polskiego" stał się symbolem pracy zakładu. Drukarze - jako gospodarze Kongresu - tuż obok sali obrad czynnie w nim brali udział. W

czasie trwania posiedzeń do dnia 21 listopada włącznie drukowali specjalny biuletyn w czterech językach: francuskim, rosyjskim, angielskim i polskim.

Po zakończeniu obrad a przed rozpoczęciem dalszych prac montażowych, przez hale "Domu Słowa Polskiego" przeszła w ciągu kilku dni pielgrzymka warszawiaków. Odwiedzano miejsce, w którym obradował Kongres Pokoju.

W listopadzie 1950 roku hale produkcyjne zamieniły się w sale posiedzeń II Światowego Kongresu Pokoju. Tu powołano Światową Radę Pokoju, podjęto doniosłe Uchwały oraz przyznano Warszawie Medal Pokoju.

To jeszcze początki

Zakłady Graficzne i Wydawnicze "Dom Słowa Polskiego" wkraczały w dalszą fazę rozruchu. W grudniu 1950 roku, po rozmontowaniu urządzeń pokongresowych, przystąpiono do montażu maszyn. Zaczęła się praca na wszystkich odcinkach równocześnie. Nie były to odcinki wyodrębnione. Można się było domyślać, po ciężkich elementach maszyn ustawianych w środkowej części hali, że powstaje nowy wydział. Po klawiaturze można było rozpoznać miejsce wyznaczone dla linotypów. Głównym zawołaniem tych dni był montaż. Na swój sposób każdy usiłował być monterem, a tak naprawdę był linotypistą, zecerem, chemigrafem... mechaników brakowało powszechnie.

Warsztaty mechaniczne istniały od czerwca 1950 roku. Przy pomocy junaków "Służba Polsce" skompletowano sprzęt, ustawiono pierwsze frezarki i tokarnie. Posiadana baza nie warunkowała powodzenia. Jak wszędzie potrzebny był człowiek. Skromna ekipa mechaników rozchwytywana była nie tylko do prac montażowych. Trzeba było naprawiać i konserwować czynne już urządzenia. Robili jedno i drugie - Stanisław Augustyniak, Zygmunt Busiewicz, Stanisław Bąkowski, Edward Dąbrowski, Władysław Galiński, Władysław Janowski, Albert Konopka, Jan Kwiatkowski, Henryk Lewandowski, Stanisław Mastek, Stanisław Nowak ... Najcenniejszym dobrem jakim rozporządzał warsztat był zapal ludzi, zrozumienie potrzeb, inicjatywa.

Szlachetne cechy zaangażowania ujawniały się co krok. Grupa pracowników chemigrafii - Karol Treliński, Stanisław Czarnecki, Wilhelm Data, Jan Krauze, Szczepan Lebrecht, Zbigniew Ryder, Bolesław Szymczak, Jerzy Solarz, Henryk Świerzewski, Józef Wołk, Henryk Wawruszczak, Wiesław Zdanowicz ... rozpoczęła prace przygotowawcze do rozpoczęcia produkcji. Taka była potrzeba. Zwyczajny ludzki odruch i poczucie odpowiedzialności. Dnia 15 grudnia 1950 roku przeprowadzono pierwsze udane próby urządzeń chemigrafii. Radość była wielka. Nareszcie będzie własna chemigrafia. I rzeczywiście. Dnia 27 grudnia przystąpiono do produkcji. Wydział gazetowy otrzymał pierwsze cynkowe klisze dla "Trybuny Ludu". Chemigrafia rozpoczęła pracę. Dysponentami działu zostali: Zbigniew Ryder i Tadeusz Jakubisiak.

Z chwilą uruchomienia zakładu rozpoczęto działalność nie tylko w sferze produkcji. W nowym przedsiębiorstwie podjęła zadania Oddziałowa Organizacja Partyjna PZPR jako ogniwo partyjnej organizacji budowlanych. Sekretarzem Organizacji Partyjnej "Domu Słowa Polskiego" był Piotr Przepiórkowski. Postawy ludzi formowały się pod wpływem oddziaływania organizacji partyjnej. W warunkach nowego przedsiębiorstwa nie był to program wypracowany. Postawy członków partii w codziennym obcowaniu wśród załogi były wykładnią w działalności. Głównym kierunkiem było przezwyciężenie trudności, których było wiele. Przeplatały się często sprawy osobiste ze sprawami ogólnymi, odczucia pozytywne z negatywnymi. Decyzje musiały zapadać natychmiast.

Z potrzeby umacniania środowiska i regulowania warunków pracy, zrodziła się myśl powołania zespołu organizującego działalność związkową. Eugeniusz Nader, Ludwik Rytko i Stefan Dulski stanowili trzon tego zespołu. Z racji trwających robót budowlano- montażowych i rozproszenia pracowników na różnych odcinkach, praktycznie zorganizowano dwie grupy związkowe - w maszynach rotacyjnych i zecerni wydziału gazetowego. Konsekwencją rozpoczętej działalności było rozszerzenie zespołu ludzi angażujących się w społeczną działalność na rzecz środowiska. Działalność związkową podjęli - Edmund Domolażek, Leonard Haberman, Władysław Lekki... Zorganizowano kasę koleżeńską, której przewodniczącym został jeden z jej organizatorów Wacław Szymona. Świadczyło to już o wyraźnych symptomach solidarności środowiskowej, co dla sytuacji w zakładzie było pożyteczne i potrzebne.

Koniec roku 1950 skłaniał do podsumowań, ale również uświadamiał konieczność zaliczenia w gospodarce narodowej mocy produkcyjnych przedsiębiorstwa. Planowana produkcja 1950 roku wykonana została w 96,7% w jednym asortymencie jaki opuszczał zakład gazetach.

9 lutego 1951 roku w hali intrologatorni ruszyły pierwsze maszyny.
Gromadzono fachowców, rozpoczęto organizację pracy i porządkowanie wydziału.

Rok 1951. W intrologatorni, kierownik wydziału Mieczysław Fidler i Tadeusz Art, organizowali stanowiska pracy. Dnia 9 lutego ruszyły taśmowce, maszyny

do falcowania i krajarki. Rozpoczęto kompletowanie broszury "Wiosenna akcja siewna" Nr 139 o nakładzie 21 tysięcy egzemplarzy. Zmartwieniem introligatorni był brak fachowców. W lipcu 1951 roku sytuacja uległa poprawie. Z "Książki i Wiedzy" przybyła do pracy grupa 75 introligatorów, którzy oprócz podjęcia właściwej pracy rozpoczęli organizację i porządkowanie wydziału. Introligatornia posiadała już duży zespół zatrudnionych: Maria Majewska, Stanisława Matera, Danuta Różańska-Biernacka, Władysław Kijewski, Stefania Konc, Józefa Cozel, Wacław Górczanowski, Waleria Górecka, Zofia Galińska, Maria Śmietanka, Eleonora Szczesna, Kazimierz Obrusiewicz, Julianna Rogowska, Maria Tomczak, Franciszka Żukowska - pracujący od 1950 roku oraz Bronisława Bala, Stanisława Bartosiak, Aleksandra Benza, Stanisława Berska, Władysława Bruszezwska, Maria Bylińska, Franciszka Chutnik, Stefan Chruśliński, Ewa Dominiak, Helena Dudek, Jadwiga Gabińska, Jadwiga Gąszczyk, Feliksa Gmurczyk, Romualda Gralewski, Helena Grodzka, Danuta Grabińska, Aleksandra Guzowska, Janina Górski, Zofia Ignasiak, Janina Jaskulska, Jerzy Jastrzębski, Krystyna Jancewicz, Tadeusz Janicki, Józefa Karpińska, Maria Kamińska, Janina Kossakowska, Janina Kostrzewski, Marian Kostrzewa, Franciszek Komenda, Zofia Królak, Janina Krzyżanowska, Irena Kubal, Eugenia Kuczka, Kazimiera Laskowska, Stanisław Lewandowski, Leon Lethamer, Stanisława Łuszczuk, Stefania Maliszewska, Jadwiga Majewska, Genowefa Możdzonek, Stanisława Nowacka, Tadeusz Oględzki, Jadwiga Pasek, Jarosława Parjaszewska, Stanisław Pietraś, Julianna Piętaszewska, Jadwiga Piętka, Michalina Piękowska, Marian Popławski, Antoni Popielarz, Józefa Rejnowska, Andrzej Rudalski, Józef Sabadyn, Krystyna Sapieżyńska, Jan Siciński, Władysław Skrzypczak, Józefa Śleszyńska, Krystyna Skup, Helena Sot, Kazimierz Spoczyński, Stanisław Szczepk, Cecylia Szczerkowska, Stanisława Szymczak, Wanda Szyperska, Władysław Uczyński, Helena Wichrowska, Stanisława Wietrak, Teresa Włazińska, Zygmunt Wojdak, Jan Wojdak, Czesława Zaręba, Zdzisław Zastawny, Konrad Kosmański, Duk, Gdera, Nowacki...

W listopadzie 1952 roku rozpoczęto kurs z zakresu planowania, zaopatrzenia i organizacji pracy.

Trzeba było przygotować nową kadrę kierowniczą.

Na zdjęciu jeden z wykładów prowadzony przez Władysława Wisłę.

W tym samym czasie pomieszczenia drukarni dzielowej zalegała produkcyjna cisza. Wyodrębniała się hala maszyn arkuszowych. W dniu 10 marca 1951 roku rozpoczęto ustawianie maszyn typu "Planeta". Rozstawiano regały w zecerni i kończono montaż linotypów. Piotr Rudzki przeszedł z wydziału gazetowego i rozpoczął organizację pracy w drukarni dzielowej. Sekundował w tych poczynaniach J. Barszcz. W marcu 1951 roku kierownictwo wydziałem objął Leonard Szafrąński. Dnia 10 marca linotypy z Leningradu były gotowe do produkcji. W tym samym dniu przekazano 2-agregatową rotację typograficzną "Plamag". Wydział drukarni dzielowej wzbogacał się o nowe maszyny oddawane niekiedy w odstępach kilkudniowych.

Rekrutacja załogi to odrębny rozdział, znany nie tylko w drukarni dzielowej. Do pracy stanęli ci, którzy pokonując pierwsze kłopoty z obsługą nowych maszyn musieli pokonać wiele robót pomocniczych. Zdawali sobie jednak sprawę, że każda wykonywana czynność pomagała w tworzeniu nowego. To nowe było dotychczas w drukarstwie polskim nieznane, było przełomowe - jego moc kończyła rzemiosło i rozpoczynała przemysł. Rozumieli to doskonale obecni w halach drukarni dzielowej: Bogusław Badalski, Zbigniew Badowski, Stanisław Bąk, Anna Boszko, Andrzej Brzostowski, Władysław Brzostowski, Tadeusz Bułaciński, Feliks Chojecki, Zdzisław Chruściel, Henryk Chruścicki, Helena Chutnik, Henryk Dorant, Czesław Dziugiel, Marian Frankowski, Edward Fransowski, Bolesław Franaszek, Maria Górska, Halina Gałazka, Kazimierz Hetke, Stanisław Kajzer, Antoni Kalski, Jan Klusek, Stanisław Kornaszewski, Zygmunt Korecki, Waław Kośnik, Edward Krawczyk, Stanisław Krupa, Irena Kucharczyk, Zenon Krzywik, Bogusław Lehman, Sławomir Lewiński, Tadeusz Lewandowski, Józef Luchciński, Władysław Michalski, Tadeusz Michalski, Roman Michalski, Jadwiga Mrugałło, Henryk Niewiadomski, Kazimierz Ossa, Henryk Pawłowski, Czesław Pietkiewicz, Bolesław Pieniążek, Zygmunt Piotrowski, Stefan Piętowski, Rozalia Pietrzak, Stanisław Pieczarka, Czesław Plebaniak, Henryk Przepiórka, Henryk Przepiórkiewicz, Stanisław Pyszkiewicz, Roman Raziuk, Karol Roszkowski, Jan Rychowiecki, Stanisław Rybicki, Edward Rzyszkiewicz, Jadwiga Sobieraj, Daniela Smoleń, Witold Sobolewski, Roman Sobusiak, Tadeusz Solecki, Wojciech Sieniarski, Mieczysław Świderek, Tadeusz Tuszyński, Stefan Wielądek, Stanisław Wielgosz, Edward Wójcik, Józef Woźniak ...

Wydziałem reprodukcyjnym, obejmującym chemigrafię, rotograwiurę i offsety, kierował in. Czesław Rudziński. W kwietniu 1951 roku ustawiono pierwsze maszyny offsetowe. Kierownictwo nad nimi objęli Z. Zagajski i Cz. Śmieciński. Przygotowalnię offsetową zajmowali jeszcze murarze, ale już wyszukiwano względnie wykończonego pomieszczenia dla rysowników: Zdzisława Andrzejewskiego i Zdzisława Lesisza. Z drukarni przy ul. Marszałkowskiej - przyszedł niebawem doświadczony rysownik Henryk Lewacz. Z polecenia inż. Cz. Rudzińskiego przystąpił do organizowania przygotowalni offsetowej. Urządzenia do wykonywania reprodukcji metodą foto-mechaniczną pozostawały w skrzyniach, a tymczasem nadchodziły już zamówienia. Rozpoczynali pracę nowi rysownicy. Niektórzy z dobrymi chęciami, ale bez doświadczenia. Wszystkie prace trzeba było wykonać ręcznie - przenieść na kalkę, następnie na cylindry z rozbiciem rysunku na kolory. Nie były to prace skomplikowane, ale w przygotowalni za-

trudnieni byli ludzie często przypadkowo zwerbowani. Napięcie nerwowe dochodziło do zenitu, kiedy rysunek przekształcał się na kalce w zaprzeczenie oryginału. Nie można tu było posadzić kogokolwiek, pokazać lub przyuczyć - były to prace, wymagające zdolności i umiejętności. Nie bez znaczenia było również otoczenie.

W sąsiedztwie pracowały ekipy murarzy, panował ruch a w powietrzu unosiła się zawiesina kurzu i cementu. Nie kończyły się na tym utrapienia. Przygotowanie formy do druku polegało na ręcznym przeniesieniu rysunku na blachę i tu rozpoczynał się następny problem - spreparowanie blachy. Do tej czynności zakład nie był jeszcze przygotowany. Zdzisław Lesisz lub ktokolwiek ze skromnej ekipy przygotowalni, musiał dokonać jeszcze jednego "przeniesienia". Trzeba było blachę dostarczyć na ulicę Królewską do Wojskowych Zakładów Graficznych MON, tam ją spreparować i wykonać przedruk. Droga powrotna wiodła do "Domu Słowa Polskiego", gdzie oczekiwały maszyny.

Podczas kiedy przygotowalnia offsetowa rozpoczęła pracę, inny odcinek wydziału reprodukcyjnego pozostawał jeszcze w rękach budowlanych. Trwały prace wykończeniowe całego traktu przygotowalni oraz hali maszyn rotograviury. Zniecierpliwienie takim stanem było wyraźne. Dopingowano budowlanych. Dla rotograviury były już zlecenia. W dniu 1 lipca 1951 roku, stan hali maszyn dopuszczał rozpoczęcie montażu pierwszej rotacji rotograviurowej. Przystąpiono do tych prac ze zdwojoną energią. Siedmioagregatowa maszyna rotograviurowa - stopniowo wylaniała się z poziomu parteru na wysokość pierwszej kondygnacji. Rosło zainteresowanie, wszak posiadanie takiej rotacji było synonimem nowoczesności w druku rotograviurowym.

W grudniu 1951 roku rozpoczęła się nowa faza rozruchu wydziału reprodukcyjnego. Przedsiębiorstwa budowlane przekazały część pomieszczeń przygotowalni rotograviurowej. Nadszedł czas otwarcia skrzyń i "meblowania". Kierownik wydziału inż. Czesław Rudziński osobiście uczestniczył w organizacji nowych odcinków. Pomocą, doświadczeniem i siłą fizyczną służyli: Zdzisław Andrzejewski, Bachniak, Tadeusz Jakubisiak, Zenon Kowalski, Jan Krauze, Kubal, Henryk Lewacz, Zdzisław Lesisz, Karol Masecki, Maria Majewska, Zbigniew Ryder, Karol Trelński ... Henryk Lewacz przeszedł z przygotowalni offsetowej do prac organizacyjnych rotograviury. Podobnie Zenon Kowalski, którego pilnym zadaniem było szybkie przeszkolenie retuszerów, co oznaczało przyjęcie ludzi wykazujących zdolności rysunku odręcznego i nauczanie retuszu. To nie mogło być niemożliwe. Zbliżał się czas rozruchu przygotowalni i uruchomienia maszyn. Z wydziału gazetowego przeszli w miesiącu październiku na teren hali, w której dobiegał końca montaż rotacji rotograviurowej: Ludwik Rytko, Henryk Lenard, Lucjan Kiciwicz, Walery Jodłowski, Marian Bagiński, Jerzy Babicki ... W ostatniej fazie montażu poznawali maszynę od podszewki. Odbyli przeszkolenie w Zakładach Wkłęśłodrukowych RSW "Prasa" przy ul. Okopowej, po to, aby w dniu 15 grudnia 1951 roku rozpocząć pracę w rotograviurze. Pierwsza maszyna rotacyjna rotograviurowa, przekazana została do produkcji ..., ale to nie wszystko. Zabrakło dla uruchomienia produkcji istotnego elementu - cylindrów. Powstawały w stanie surowym. Trzeba było wykonać montaż przewieźć na ulicę Okopową do zakładu RSW "Prasa", tam poddać galwanizacji, a następnie wykonać kopie pigmentowe, przenieść je na cylindry i przeprowadzić proces trawienia. Po dokonaniu takich manipulacji technologicznych cylindry wracały

do zakładu. Proste a jednak jakie zawile. Wydział reprodukcyjny to jedno z najbardziej skomplikowanych zadań jakie istniało przy rozruchu przedsiębiorstwa.

W ogólnym rozwoju zakładu, występowały wszystkie formy towarzyszące ludzkiemu działaniu. Rodziła się potrzeba organizowania działalności na rzecz środowiska, szukania dróg integrowania załogi. Zespół organizujący działalność związkową - którego przewodnictwem objął w styczniu 1951 roku Ludwik Rytko - przygotowywał pierwsze wybory Rady Zakładowej. Wybory przeprowadzono w lipcu. Przewodniczącym Rady Zakładowej został Henryk Pawłowski. Po rozlicznych kłopotach przy organizacji produkcji, trzeba było porządkować warunki pracy. Zarówno Organizacja Partyjna jak i Rada Zakładowa rozpoczęły działalność zmierzającą do wyzwalania prawidłowych postaw i społecznego angażowania sił ludzkich. Wynikał z tego systematyczny rozwój organizacji pracy, rodziły się nowe inicjatywy, ulegały zmianie warunki pracy.

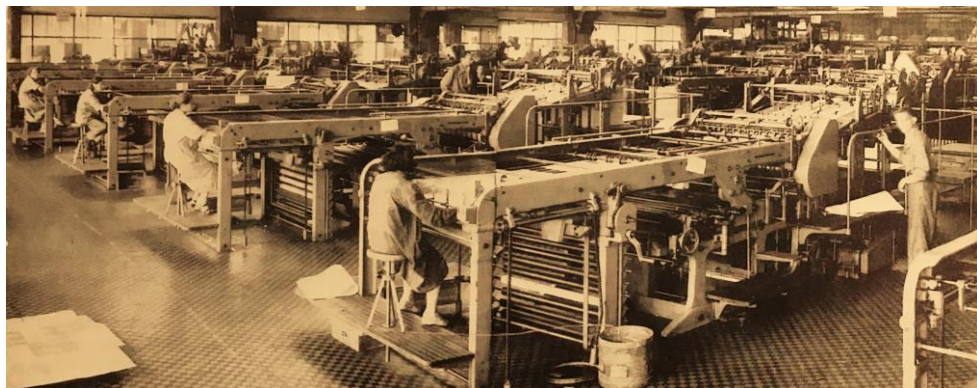
Inicjatywy społeczne powstawały żywiołowo. W marcu odbyło się zebranie organizacyjne koła Ligi Kobiet, któremu przewodniczyła Krystyna Broszkiewicz. Wybrano zarząd koła. Przewodniczącą została Genowefa Pincel.

Postawy ludzi wynikały z odczuć społecznych i obywatelskich. Z takim rezonansem spotkało się wezwanie władz państwowych o rozpisaniu Narodowej Półki Rozwoju Sił Polski. Pracownicy wydziału gazetowego nocnej zmiany, tuż po otrzymaniu pierwszej odbitki "Trybuny Ludu" z zamieszczoną wiadomością, zebrali się (18 czerwca 1951 r.) na krótkiej masówce. Było to pierwsze zbiorowe wystąpienie załogi. Na listę deklaracji wpisało się 73 pracowników. Zarazem była to jedna z pierwszych zbiorowych deklaracji w kraju. Dla sytuacji wewnętrznej w zakładzie dowodziło to o prawidłowej postawie i solidarnościowych cechach środowiska. W miesiącu lipcu 1951 roku grupa entuzjastów sportu powołała do życia koło sportowe Z.S. "Unia". Działalność sportową zainicjowali: Edward Bilski, Helena Perko, Kitlas, Ludwik Kędracki... W wydziale gazetyowym zorganizowano koło Ligi Przyjaciół Żołnierza. Powstało ono 21 sierpnia, a organizatorem był Franciszek Banczerowski ... W tym samym czasie powstało koło Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, którego organizacją i dalszą działalność spoczywała w ręku Zofii Karbaum i Trubickiej ... Łączenie zainteresowań, zbliżanie do siebie ludzi, było dobrą prognozą na przyszłość.

Myślą przewodnią wszelkiej działalności było tworzenie klimatu, aby z odrębnych zespołów przypadkowo zwerbowanych ludzi tworzyć społeczność silną w sferze produkcji i społecznego działania. Dowodem kształtowania takiej społeczności była 34 rocznica Rewolucji Październikowej. Załoga "Domu Słowa Polskiego" w dniu 4 października 1951 roku podjęła pierwsze zobowiązanie. Wartość tego zobowiązania wynosiła 315 tysięcy zł., a dodatkowo uznano za konieczne objąć szkoleniem niewykwalifikowanych robotników na niezbędnych fachowców.

Potrzeby obsadzania stanowisk dyktowały konieczność szkolenia od zaraz i ciagle. Leonard Haberman, przeszedł z wydziału gazetowego obejmując w dniu 1 czerwca 1951 roku funkcję kierownika przyzakładowej szkoły zawodowej. Helena Weitzman kierowała pierwszą grupą szkolenia składaczy maszynowych. W zawodzie introligatorskim szkolili bezpośrednio przy stanowiskach pracy: Andrzej Rudalski, Konrad Kosmański i Duk. Pierwsza grupa przeszkolonych 32 osób uzupełniała braki kadrowe introligatorni. Istniały praktycznie dwie formy

szkolenia zawodowego: pierwsza- szkolenie zbiorowe i doszkalanie uzdolnionych i starszych pracowników, druga - to dwuletnie szkolenie w wydzielonych warsztatach szkolnych, pod kierunkiem wykładowców przygotowujących: składaczy ręcznych i maszynowych oraz maszynistów typograficznych. Kierunek szkolenia nadawali znani w drukarstwie fachowcy: inż. Czesław Rudziński, Leonard Szatrański, inż. Bogusław Lehman, inż. Władysław Tacikowski, J. Barszcz ... Cierpiąca na brak retuszerów przygotowalnia rotograviurowa była samowystarczalna. Od dnia 3 października 1951 roku rozpoczęto kurs z adeptami sztuki retuszu rotograviurowego, który prowadził Zenon Kowalski. Przede wszystkim jemu znane były rozliczne problemy towarzyszące szkoleniu. Jednym z takich problemów był brak pomieszczenia.

Widok ogólny hali maszyn arkuszowych typograficznych z okresu lat pięćdziesiątych

Powszechnym wreszcie szkoleniem - o kierunku ogólnym- była Wszechnica Radiowa, którą popularyzowano przez prasę i radio na terenie całego kraju.

Dla załogi nowego przedsiębiorstwa, wprawienie w ruch całej maszyny organizacyjno-technicznej było szkołą szczególnego rodzaju. Wszystko, cokolwiek rozpoczynano było nowe. Zgromadzono nowe i nowoczesne maszyny i urządzenia, które wywarły decydujący wpływ na zmianę charakteru pracy drukarza. Nadszedł zmierzch oficyn wydawniczych i małych zakładów drukarskich traktowanych jako rzemiosło. Rozpoczynał się przemysł. Przeobrażenia ustrojowe, ekonomiczne czy techniczne nie przechodzą obok - one są i żyją wraz z poczynaniami ludzi. Tak było też i w świecie ludzi "Domu Słowa Polskiego". Trwająca batalia przy uruchomieniu nowego zakładu to nic innego jak uczestnictwo w owych ogólnych przeobrażeniach kraju.

Niełatwe warunki pracy ulegały zmianom w stopniu równorzędnym do wysiłku fizycznego. Widoczny postęp, zmiany zachodzące w zakładzie, nastrajały optymistycznie. Znikały zwaśnione tu i ówdzie grupy i konkurencyjne zespoły.

W roku 1951 powołano dział specjalistyczny pionu administracji, bezpieczeństwa i higieny pracy. Podejmując się organizacji działu Edward Bilski szczególnie nacisk kładł na zapewnienie opieki lekarskiej. Dotychczas działający jeden gabinet lekarza internisty, zlokalizowany w starej czynszowej kamienicy przy ulicy Miedzianej 13 był niewystarczający. Potrzebne było ambulatorium

lekarskie. Trzeba się było zdecydować na rozwiązanie częściowe. Połączyć ambulatorium zakładowe z przychodnią rejonową dla mieszkańców dzielnicy. Przystąpiono do przygotowywania pomieszczeń oraz zgrupowania personelu lekarskiego. Zważywszy na trudności lokalowe i brak lekarzy było to na ówczesne czasy zadanie ogromne. Po wielu perypetiach lokalowo-remontowych i pokonaniu trudności z obsadą lekarzy, ambulatorium stało się faktem. Przy ulicy Miedzianej 13 odnowiono i urządzono osiem pomieszczeń. Dnia 5 listopada 1951 roku mógł wejść pierwszy pacjent. Czynne były gabinety: dwóch lekarzy internistów, stomatologii, chorób kobiecych, chirurgii, światłolecznictwa oraz rentgenologiczny. Zadaniem ambulatorium było objęcie leczeniem również pacjentów najbliższego rejonu. Rok 1951 kończył się więc wymownym dla załogi akcentem, ale też owocował wynikiem cyfrowym - 111,2% wykonania zamierzeń produkcyjnych.

Rok 1951. Hala maszyn typograficznych w szkole przyzakładowej DSP.
Instruktor Wiktor Świętosławski udziela wyjaśnień grupie uczniów.
Do dziś pracują: Janusz Ganowski, Anna Boszko Wojciech Sieniarski.

Nowy zakład wszedł na rynek wydawniczy. To już nie ulegało wątpliwości. Tyle było jednak jeszcze do zrobienia. Tempo rozwoju przedsiębiorstwa przybierało na sile. Tworzono nowe struktury organizacyjne. Powstał dział głównego mechanika. Stanowisko głównego mechanika objął inż. Eugeniusz Tratkiewicz a warsztatami kierował Henryk Zalewski.

Dla śledzenia przebiegu poszczególnych operacji i kontroli wykonanej produkcji, powołano dział kontroli technicznej.

Życie przedsiębiorstwa toczyło się nie tylko w halach produkcyjnych. Dla zapewnienia prawidłowego rytmu maszyn, musiały być wykonywane różne operacje i czynności. Nie można było uruchamiać maszyn bez uprzedniego przygotowania zaplecza materiałowego. Działalność przedsiębiorstwa liczy się w globalnym przygotowaniu do produkcji. Nie bez znaczenia dla przebiegu tej produkcji liczy się również postawa tych, którzy dbają o dostawę na czas farby, papieru, płótna ... Dbalność o prawidłowe i sprawne zaopatrzenie pracujących

maszyn spoczywało na ukrytych w rejonach niskiego parteru magazynierach i personelu magazynowym.

Jednym z pierwszych magazynów uruchomionych równocześnie z pierwszą maszyną rotacyjną był magazyn papieru rolowego. Pracowali tu Henryk Skowroński, Józef Jaworski... którzy dostawy papieru na próby druku traktowali jednakowo poważnie jak mechanicy uruchamiający rotację. W miarę zwiększania produkcji rosły ilości papieru, różnicowały się gatunki, szerokości roli, wreszcie powstawały kłopoty lokalowe. Waga problemów również duża. Trzeba było je rozwiązywać nie zaprzatając uwagi bezpośrednich wykonawców druku. Równomiernie do rozszerzania produkcji i uruchomienia nowych wydziałów, rosła baza magazynowa przedsiębiorstwa. Nad jej rozwojem pracowali Kitlas, Bolesław Pieńkowski, Kazimierz Pękalski ...

Wykonywana produkcja, baza materiałowo-surowcowa, wszystkie operacje dokonywane w przedsiębiorstwie musiały być ewidencjonowane i systematycznie przetwarzane w kolumny cyfr. Rodziła się suma pojęć wartości materialnej przedsiębiorstwa. Trudno mówić o poszczególnych komórkach administracyjnych, ale z chwilą, kiedy Józef Ziółkowski i Tadeusz Pietruszka opracowane przez siebie plany produkcyjne przedstawiali wykonawcom - inni zabierali się do gromadzenia danych o realizacji. Praca maszyn i praca ludzi, musiała być poddana wycenie, rozliczona i określona wartością w złotych. W księgowości i w kalkulacji, przy finansach i stosach zapisanych raportów, kart i rachunków zatrudnieni byli: Jadwiga Błaszczyk (Kwiatkowska), Irena Chudziak, Józefa Dukielska, Franciszek Dudek, Jadwiga Fabrykowska, Halina Garlicka, Barbara Glinkowska, Zofia Karbaum, Ludwik Kędracki, Barbara Kostaszewska, Jadwiga Kowalewska, Helena Perko, Zofia Piekarniak, Genowefa Pincel, Janina Polkowska, Maria Twardo, Henryka Załęska (Piłat), Helena Ukleja ... - wykonując różne funkcje i różne pełniąc stanowiska.

Rok 1952 był już końcowym etapem rozruchu przedsiębiorstwa. Rzec można był to etap najcięższy i bodaj najbardziej skomplikowany. Rynek wydawniczy chciał w nowym zakładzie widzieć pełnowartościowego partnera. Zaspokajanie potrzeb prasy codziennej, druk gazet "Trybuna Ludu", "Głos Pracy", "Sztandar Młodych", "Żołnierz Wolności", "Gromada" był faktem i "Dom Słowa Polskiego" potrzeby te spełniał. Czekwały jednak zamówienia na czasopisma kolorowe, plakaty, podręczniki ...

W styczniu 1952 roku wpłynęło zlecenie na wykonanie portretów w trzech kolorach, techniką wkłęsłodrukową, formatu 168 na 240 cm. Zlecenie pilne, poważne i jako pierwsze niezwykle trudne. Każdy portret składał się z czterech części, które trzeba było oddzielnie drukować i tak zestawzić nateżenie barw, aby stanowiły harmonijną całość. Konsternacja, ale równocześnie szybka ocena możliwości. Pierwsze zamówienie. W przygotowalni rotograwiurowej krzatali się jeszcze budowlani. Możliwości werbowanych fachowców niezbyt rozpoznane. Zapadła decyzja. Zamówienie zdecydowano przyjąć. Prace fotograficzno-reprodukcyjne wykonał fotograf Stanisław Janiak. Do retuszu siadł po godzinach pracy Henryk Lewacz. Zajęło to 300 godzin, ale "Dom Słowa Polskiego" zamówienia nie odrzucił. Jesteśmy i w tej technice na rynku wydawniczym - pocieszano się w gronie pracowników.

Roboty wykończeniowe przedsiębiorstw budowlanych uniemożliwiały uruchomienie trawiarni. W lutym 1952 roku pierwsze cylindry wykonali na miejscu

Apolinary Szajbe i Antoni Michalak. W marcu natomiast, po oddaniu do użytku urządzeń galwanizerni, wszystkie procesy technologiczne techniki wkłęsłodrukowej wykonywano własnymi siłami. Montowana druga rotacja rotograwiurowa 19 kwietnia rozpoczęła pracę.

Rodziły się nowe problemy w różnych dziedzinach, łącznie z pozornie już opanowaną sztuką nowoczesnego druku. Rozwiązania dyktowała praktyka.

Członkowie klubu techniki i racjonalizacji na jednym ze spotkań we własnym lokalu

Polscy drukarze i mechanicy, specjaliści różnych zawodów, poszukiwali rozwiązań, identyfikowali problemy, wprowadzali zmiany. Już w roku 1952, niemal nazajutrz po uruchomieniu nowych urządzeń i maszyn, rodziły się pomysły. Na tej zasadzie, rozpoczęty w kwietniu druk techniką rotograwiurową okładki dla czasopisma "Gromada" i ręcznie składany z wykonywaną w drukarni gazetowej częścią tekstową, z dniem 22 września został rozwiązany. Pracochłonna czynność ręcznego kompletowania czasopisma wykonywanego dwoma technikami druku, została wyeliminowana. Grupa drukarzy i mechaników: inż. Cz. Rudziński, inż. E. Tratkiewicz, Henryk Zalewski, Henryk Krzyczkowski, Ludwik Rytko, Henryk Lenard, Franciszek Bancerowski, opracowała mechaniczne łączenie dwóch części "Gromady" podłączając zadrukowaną rolę z techniki rotograwiurowej do drukowanej części typograficznej. Propozycja w zasadzie prosta, ale jak bardzo zmieniająca dotychczasowy system pracy. Było to pierwsze w Polsce rozwiązanie, które zarejestrowano w Urzędzie Patentowym.

Inną rewelacją 1952 roku był "trimetal", o którym było głośno. Głównym autorem rewelacji był inż. Cz. Rudziński, z którym współdziałali: K. Masecki, Z. Zagajski, Z. Ołtarzewski, Tumiński. Rozpracowano i wprowadzono do produkcji offsetowej po raz pierwszy w Polsce blachę cynkową pokrywana galwanicznie miedzią i chromem. Stanowiło to pewnego rodzaju przewrót. W dotychczasowej metodzie elementem drukującym był tusz litograficzny lub lakier a niedrukującym odpowiednio spreparowana i wyszlifowana blacha cynkowa. Na

blasze miedziowo-chromowej elementem drukującym była miedź a niedrukującym chrom. Trwałość tych elementów dawała możliwość druku wielomilionowych nakładów, co przy starej metodzie było niemożliwe.

Cały rok 1952 był nieustannym zmaganiem z licznymi problemami w druku, w przygotowaniu i montażu dalszych maszyn. Na pocieszenie pozostał fakt, że "Dom Słowa Polskiego" z miesiąca na miesiąc umacniał swoją pozycję na rynku wydawniczym, odgrywał poważną rolę w przemyśle poligraficznym i chlubił się posiadaniem przodujących fachowców. Złośliwi powiadali, że nic dziwnego, że pozbierano z różnych drukarni przodujących pracowników tworząc załogę nowego przedsiębiorstwa. Tymczasem prawda była inna. Przodującym fachowcem stawał się ten, kto potrafił przystosować się do nowych warunków, nowej techniki i zupełnie odmiennej od dotychczasowej technologii przygotowania. Wyraścili więc nowi fachowcy szkoleni do zawodu z obsługi pomocniczej, niekiedy z przypadkowego spotkania z poligrafią, ale też wzbogaceni doświadczeniem i umiejętnościami fachowców ze starych "bud" rzemieślniczego drukarstwa. W takich warunkach rosły nowe zastępy fachowców. Wyobrażeniom o lekkim życiu w nowym przedsiębiorstwie przeczyła rzeczywistość. Wszystko trzeba było wyprowadzić ze stanu spoczynku: każdy element, każdy detal. Nie jest to łatwe, kiedy nad głową pobrzękują kielnie murarzy, pod nogami buchają kłęby kurzu, a obok toczą się wózki. Może dlatego fachowcy z "Domu Słowa Polskiego" byli zawzięci i może dlatego ich nazwiska wśród przodujących w poligrafii wybijały się na pierwszy plan. W drugim roku pracy przedsiębiorstwa zwycięzcami w międzyzakładowym współzawodnictwie na najlepszego fachowca w kraju zostali uznani: Wiktor Kulesz, Eugeniusz Lach, Król, Wojtczak, Stanisław Turlewicz, Z. Gburzyński, E. Fransowski, Możdżyński, Z. Korecki ... starsi i zupełnie młodzi. Wszak od chwili uruchomienia zakładu wyszkolono w różnych specjalnościach 221 osób na pełnowartościowych, kwalifikowanych pracowników.

Zyskiwała więc nowa drukarnia na znaczeniu. Jako pionier przebudowy drukarstwa w Polsce, pionier przemysłu poligraficznego, jako placówka dydaktyczna nowych kadr poligrafii oraz nosiciel piękna mowy ojczystej, sztuki, kultury, rozpowszechnianej za pomocą drukowanego słowa i obrazu. Właśnie tu, z maszyn drukarskich w III kwartale 1952 roku, po raz pierwszy w Polsce Ludowej, wykonano 14-tomów dzieł J. Słowackiego na zamówienie Wydawnictwa Ossolineum.

Mylił się ten, kto sądził, że nowe środowisko mając jedyny cel - uruchomienie zakładu, nie dostrzegało potrzeby działania w kierunkach pozaprodukcyjnych. Wprost przeciwnie. Rozwijano działalność na rzecz jednoczenia poszczególnych grup pracowniczych i całego środowiska.

Kierownikiem politycznym tej działalności była organizacja partyjna. Przeszła drogę równą przeobrażeniom zachodzącym w zakładzie. W roku 1951 ukształtowała strukturę Podstawowej Organizacji Partyjnej. Rok 1952 był umacnianiem w stopniu równoległym do uruchamiania kolejnych odcinków produkcji. Powstało 6 oddziałowych organizacji oraz grupy partyjne organizowane na zasadzie ścisłej więzi produkcyjnej, a także zmianowej. Działacze partyjni stawiali sobie za cel umacnianie siły oddziaływania partii oraz możliwości wpływania na dokonujące się zmiany. Inicjatywa rodziła się zawsze tam, gdzie spiętrzały się roboty, gdzie trzeba było wkroczyć, dając przykład lub podtrzymać naturalny

składną zapal tworzenia. Członkowie partii obecni byli na wszystkich odcinkach. Znano ich nazwiska nie tylko z okolicznościowych wystąpień, byli również przodującymi pracownikami. W tych niełatwych dniach rozruchu przedsiębiorstwa 1 Sekretarzem Organizacji Partyjnej był Piotr Przepiórkowski, z którym współpracowali: Bohdan Rozdolski, Jerzy Kochanowicz, Stefan Olszewski, Krystyna Broszkiewicz, Zygmunt Gburzyński, Feliks Chojecki, Edward Bilski, Zygmunt Piotrowski, Aleksandra Benza, Jadwiga Błaszczyk, Jan Kosicki, Rozalia Pietrzak, Leonard Haberman, Józef Ziółkowski, Henryk Pawłowski, Lucjan Gert ...

Połączenie sił działalności społeczno-politycznej organizacji partyjnej, związkowej i rozwijającej się organizacji młodzieżowej - przynosiło poważne efekty. Strukturze organizacyjnej Rady Zakładowej nadano kształt odpowiadający rozwojowi zakładu. Powołano oddziałowe rady związkowe łącząc ich działalność z istnieniem mężów zaufania. Zyskano w ten sposób dostęp niemal do każdego stanowiska. Wnioski płynące od mężów zaufania były wielokrotnie cennym sygnałem dla normowania warunków pracy. Wzmoczenie aktywności związkowej zbiegło się z wyborami do Rady Zakładowej. W kwietniu 1952 r. przewodniczącym Rady został Leonard Haberman. Zdynamizowano działalność społeczną na różnych odcinkach. Przystąpiono do rozwinięcia kierunku socjalnego, zapewnienia prawidłowych warunków pracy, przyjscia z pomocą pracownikom w ich kłopotach rodzinnych i materialnych. Rozwój działalności Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej był jednym z wycinków tego kierunku. Wzrost liczby członków kasy charakteryzował pozytywnie odruch solidarnościowy załogi. Kasa Zapomogowo-Pożyczkowa udzieliła w 1952 roku pożyczek i 79 bezzwrotnych zapomóg. Po raz pierwszy doprowadzono do organizacji kolonii dla dzieci pracowników. Nie bez trudu wysłano na kolonie 83 dziewczynki i 94 chłopców.

Wycieczka za miasto. W roli autokaru pocziwy samochód ciężarowy.

Korzystając z własnych fachowców, zorganizowano 28 listopada kurs samochodowy, dając możliwość wielu pracownikom zdobycia prawa jazdy. Rów-

niez w listopadzie rozpoczęto kurs dla aktywu gospodarczego z zakresu planowania, księgowości, zaopatrzenia i organizacji pracy. Wykładowcy wywodzili się z zakładu: J. Ziółkowski, T. Pietruszka, L. Kędracki, W. Wisła, Kitlas.

Działalność społeczna zmierzała do przyspieszania procesu integracyjnego załogi, posługując się różnymi formami. Rozwijanie i pobudzanie zainteresowań, wymiana myśli, doświadczeń, pasje sportowe lub artystyczne, otrzymały prawo rozwoju. W drukarni reprodukcyjnej Jan Andrzejewski podjął inicjatywę zorganizowania chóru. Dotychczas znano go jako energicznego organizatora, czołowego montażystę i przodownika pracy. Chór istniał do roku 1958, kiedy przejął go Zarząd Okręgu Warszawskiego Związku Poligrafii. Wówczas zespołu stanowili o jego wieloletniej działalności.

Pasje fotograficzne, malarskie, rzeźba, grafika - czyż nie są celem prowadzącym do integracji. Organizacja Związkowa patronowała rozwojowi tej działalności. Wystawa prac była zjawiskiem niemal unikalnym. Nagromadzono liczny dorobek pracowników - artystów, dotychczas tworzących w czterech ścianach swojego domu. Znalazło to oddźwięk w prasie warszawskiej, nie mówiąc o wartościach wychowawczych.

Łączność miasta ze wsią. Wówczas reperowano również emaliowane garnki i była to czynność niebagatelna. Tadeusz Zakrzewski z ekipy DSP zaaferowany swoim zadaniem.

Kibice sportowi znaleźli pasję w poczynaniach zakładowego klubu sportowego ZS "Unia". Na boisku przed zakładem trwały nieustanne pojedynki w siatkówce. Szachiści medytowali nad każdym ruchem w spotkaniach towarzyskich i prawdziwych meczach z konkurentami różnych zakładów. Fakty z życia zakładu pozaprodukcyjne i tylko przykładowe.

Organizacja Związkowa miała przewodniczącą Radę o dużej wyobraźni oraz energii, ale też posiadała zespół ludzi entuzjastycznie i z poświęceniem oddających swój czas na usługi ogółu. Nie można byłoby dokonać wiele, gdyby nie postawy takich działaczy związkowych jak: Zenon Kowalski, Karol Masecki,

Jan Dudek, Jan Andrzejewski, Helena Perko, Henryk Sitek, Henryk Pawłowski, Zofia Szczepocka (Praga), Kazimiera Salomonowska, Bolesław Pińkowski ...

12 września 1952 roku - organizacje społeczno-polityczne postanowiły zwołać zebranie załogi i powołać Zakładowy Komitet Frontu Narodowego. Komitet Frontu Narodowego skupiał przedstawicieli wszystkich organizacji i miał możliwość koordynowania wspólnych, dalszych poczynań. W skład zakładowego Komitetu Frontu Narodowego wchodził: Przewodniczący - Fr. Z. Orzechowski, zastępcy przewodniczącego - P. Przepiórkowski i L. Haberman, Sekretarz - W. Tacikowski, członkowie - I. Apfelbaum, H. Jankowska, Z. Kowalski, K. Ma-secki. Komitet zorganizował niebawem 38 kół dyskusyjnych przedstawiając materiał do dyskusji nad ordynacją wyborczą do Sejmu. Dla informowania załogi o wydarzeniach w zakładzie postanowiono wydawać wielonakładowe pismo pod nazwą "Biuletyn Informacyjny". 27 września ukazał się pierwszy numer.

Zakończył się rok 1952.

Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady Graficzne i Wydawnicze "Dom Słowa Polskiego" zakończyło rozruch podstawowy. W listopadzie wykonano roczny plan produkcyjny w 101,2 %. Do rąk czytelnika oddano 14 milionów książek, 15 milionów czasopism i 723 miliony gazet. Sprawność urządzeń i zaangażowanie ludzi było dominującą cechą młodego przedsiębiorstwa.

Trwałość działania

Drukarnia - miejsce, w którym z rękopisu powstają tomy. Współczesny poeta Leopold Staff cykl przeobrażenia rękopisu w zadrukowaną kartę książki określił słowami skierowanymi do drukarzy: *"Bez was poezje moje więdłyby w ciemnej szufladzie, dzięki wam znajdują oddźwięk wśród ludzi ...* Warto było się trudzić, aby w wymarłej dzielnicy powstał organizm dający życie słowu.

Rok 1953 był dla nowego przedsiębiorstwa początkiem pełnej sprawności. Z budowlanych perypetii i kłopotów organizacyjnych "Dom Słowa Polskiego" wyszedł zwycięsko. Zespół pracowników liczył w 1953 roku ponad 1800 osób. Przyjmowano zlecenia bardziej i mniej skomplikowane. W wachlarzu produkcji znajdowały się afisze artystyczne, książki, gazety, broszury, podręczniki szkolne, zestawy literatury pięknej i czasopism. Minęły bezpowrotnie kłopoty z formami drukowymi dla offsetu i wkłęsłodruku. Przyjmowano każde zamówienie, które aktualnie powinno znaleźć się na rynku.

Poligrafia to szczególnego rodzaju przemysł. Pracownik zatrudniony w charakterze pomocy jest czymś innym niż w pozostałych przemysłach. Nie może to być pracownik sezonowy, który odchodzi na wiosnę a jesienią szuka miejsca pod dachem. Jak wysokie wymagania stawia się fachowcom, tak w pewnej części spadają te wymagania na ludzi pomagających w wykonywaniu produkcji. Praca pomocnicza musi być zgrana z pracą maszyny prowadzonej ręką fachowca. Trzeba wpasować klisze, zgrać kolory, regulować natężenie barwy oraz czuwać nad odbitką, która musi być czytelna i wierna oryginałowi. Czynnością tym muszą towarzyszyć prace pomocnicze. Z angażującego stosunku do wykonywanych czynności, z rodzaju pracy, rodzą się w poligrafii ludzie, którzy traktując poważnie swój udział w powstającym dziele, poddają się magii sztuki drukarskiej, która sztuką pozostała. Poważnym zmartwieniem nowego przedsiębiorstwa był problem braku ludzi do wykonywania prac pomocniczych. Właśnie owa płynność kadr stawiała na przeszkodzie w wychowaniu personelu dostosowanego do warunków poligrafii.

Nie wszędzie było jednak tak źle. Stefan Radłowski był pomocnikiem przy maszynie rotacyjnej w drukarni gazetowej. Traktował jednak swoją pracę jako coś bardzo ważnego, istotnego dla produkcji gazety. Takich jak on było wielu.

Niektórzy z nich przechodzili szkolenie, zdawali egzaminy i rozpoczynali pracę jako wykwalifikowani fachowcy. Halina Gawlik - młoda dziewczyna, rodem z Kuligowa pod Radzyminem, jako pomocnik maszyn rotacyjnych, podjęła się trudu szkolenia. Jej ambicją było sterowanie takim kolosem drukarskim jak rotacja. Rozpoczęła szkolenie i w listopadzie 1953 roku zdając pomyślnie egzaminy została pierwszą kobietą - maszynistą rotacyjnym w Polsce. Na monotypie w drukarni dziełowej pracowała Jadwiga Gregoruk (Cichocka), Aleksandra Benza objęła funkcję majstra w introligatorni, Rozalia Pietrzak i Danuta Lubelska rozpoczęły pracę na linotypie, a Danuta Różańska z pomocy w sekretariacie administracji przeszła do pracy w introligatorni, zdobywając zawód niemal przebojem. W latach pięćdziesiątych, tego rodzaju wydarzenia były szeroko komentowane i należały do wyjątkowych. Częste wycieczki krajowe i zagraniczne, odwiedzające zakład z podziwem i niedowierzaniem oglądały kobiety siedzące przy monotypie lub linotypie.

Rok 1953. Krótka narada przed rozpoczęciem nowych zadań.
Pracownicy w hali maszyn offsetowych słuchają wyjaśnień.

Dużo uwagi poświęcano sprawie szkolenia w przedsiębiorstwie. Potrzebni byli fachowcy na wielu stanowiskach. Trzeba było szkolić szybko i dobrze. Przeszkolono około 100 osób do prac pomocniczych. Ponad 60 osób przygotowano do pracy zawodowej i powierzono im samodzielne stanowiska. Warsztaty szkolne przekazywały około 50 absolwentów różnych specjalności i o pełnych kwalifikacjach. W rocznym kursie teorii zawodowej dla odbywających naukę zawodu uczestniczyło ponad 100 osób, w tym również z innych zakładów Warszawy.

Szczególnym akcentem i satysfakcją była dla załogi uroczystość w dniu 28 marca 1953 roku. W ocenie współzawodniczących ze sobą zakładów graficznych całej Polski, "Dom Słowa Polskiego" otrzymał Sztandar Przechodni za zajęcie I miejsca. W dniu 4 lipca 1953 roku musiał zmienić sztandar na proporzec. Pozostał jednak w czołówce zakładów poligraficznych, uzyskując II miejsce w kraju.

Nic nie może być wieczne. Również dotychczasowa struktura organizacyjna przedsiębiorstwa musiała być zmieniona. Żywotność organizmu to umiejętność dostosowywania się do istniejących potrzeb i okoliczności. Rozwój produkcji wymagał pewnych korekt organizacyjnych, usprawnień lub wręcz zmian. W marcu 1954 roku dotychczasowy wydział reprodukcyjny został rozdzielony. Wyodrębniono trzy specjalizacje: chemigrafię, drukarnię rotograwiurową i drukarnię offsetową. Nową koncepcję podyktowało życie. Chemigrafia posiadała ukierunkowany profil. Drukarnia rotograwiurowa zafascynowana wkłesłodrukiem, na dwóch rotacjach 7-agregatowych borykała się z przygotowalnią i pasowaniem kolorów. W niedalekiej perspektywie miała wzbogacić się o maszyny arkuszowe. Drukarnia offsetowa miała odrębności, których problemy nie musiały zaprzętać uwagi innych specjalistów. W ten sposób doszło do rozdzielenia dotychczasowego wydziału reprodukcyjnego. Kierownikiem chemigrafii został Zbigniew Ryder, kierownikiem wydziału offsetowego po Józefie Kubała, który był zastępcą kierownika reprodukcji do spraw offsetu, został Zygmunt Zagajski a rotograwiury Wł. Krasowski. Z problemami przygotowalni rotograwiurowej zmagał się dalej inż. Henryk Lewacz.

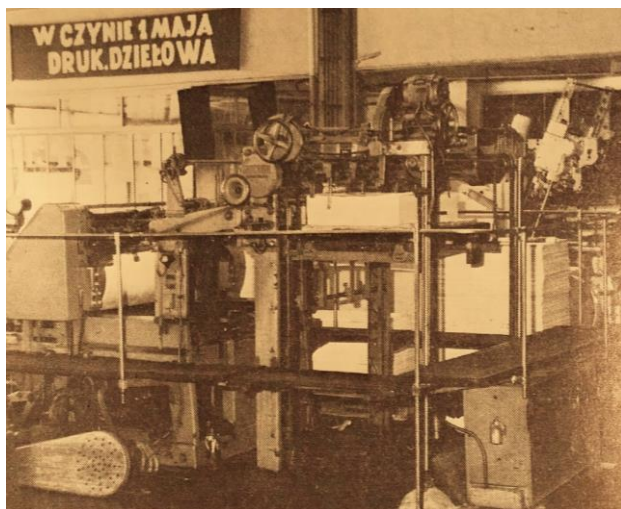
Na kierowniczym stanowisku w zakładzie również nastąpiła zmiana. Naczelnym Dyrektorem został z dniem 1 maja 1954 roku Henryk Cieśliczko. Zastępcą dyrektora do spraw technicznych od 1 stycznia 1953 roku był inż. Marian Filip, a Głównym Księgowym Władysław Wisła. Z drukarni gazetowej w roku 1952 inż. Adolf Zawadzki przeszedł na stanowisko kierownika drukarni dzielowej, w której razem z inż. Henrykiem Niewiadomskim oraz inż. Bogusławem Lehmanem, doskonalono organizację pracy uzyskując z zespołem pracowników wydziału sprawność wykonania produkcji. Poprzedni kierownik popularnej "dzielówki" Leonard Szafranski objął stanowisko kierownika działu kontroli technicznej a od 1954 roku szefa produkcji. Pierwszy wydział zakładu - drukarnia gazetowa - kierowana była przez Franciszka Bancerowskiego od 1952 do roku 1961, kiedy to kierownictwo objął Czesław Ciabach.

Zmiany personalne towarzyszyły rozwojowi zakładu od pierwszych lat uruchomienia i były to zjawiska naturalne. Kierowanie dużą jednostką organizacyjną wymagało poszukiwania rozwiązań w stopniu równorzędnym do rozwoju i podejmowania nowych zadań produkcyjnych.

W roku 1954 zakład opuściło 894 miliony egzemplarzy gazet, ponad 66 milionów czasopism oraz 13 milionów książek. Zadania nowego roku nie były mniejsze. Rodził się jednak poważny problem. Przerób papieru, zaopatrzenie w surowce i materiały oraz gotowy produkt, stanowiły treść tego problemu. Będzie on się przewijał przez długie lata. W miarę rozwoju produkcji, robiło się ciasno. Największa drukarnia w Europie jakby się kurczyła. I pomyśleć, że przed jej wybudowaniem byli tacy, którzy uważali przestrzenie produkcyjne jako przestrzeń wyobraźni.

Tymczasem poligrafia rozwijała się. Na świecie pojawiały się nowoczesne urządzenia i doskonalsze maszyny. Urządzenia techniczne "Domu Słowa Polskiego" aczkolwiek nie najstarsze, były już poważnie nadwyżężone. Końcowe lata pięćdziesiąte były sygnałem do rozpoczęcia modernizacji. Tak niedawno uruchomione, a już powinny być modernizowane. Czas biegnie nieubłaganie, liczony tu najczęściej potrójnie - trzy zmiany pracy.

W latach pięćdziesiątych wyznacznikiem obecności zakładu na rynku wydawniczym były pozycje, które opuszczały zakład. W dniu 16 grudnia 1954 roku rozpoczęto skład 16-tomowego wydania dzieł Adama Mickiewicza. Dnia 15 listopada 1955 roku ostatni tom przekazano wydawnictwu. Dzieło dotarło do rąk czytelnika w setną rocznicę śmierci poety. Pisała o tym prasa, mówiono w wydawnictwach. Na odbytą w dniu 5 grudnia sesję historyków literatury Polskiej Akademii Nauk poświęconą poecie, zaproszono również wykonawców tego dzieła - pracowników "Domu Słowa Polskiego". Zakład otrzymał medal pamiątkowy wybitny w brązie.

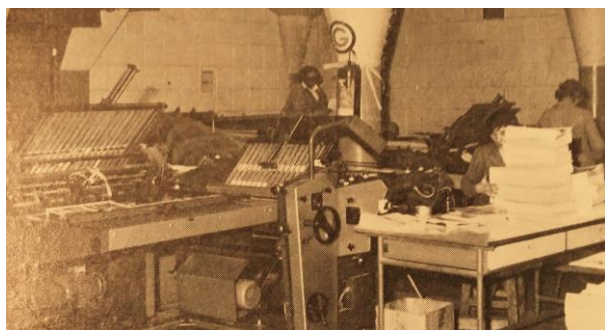
Drukarnia Dzielowa

Pod dachem, na którego szklanych prześwitach widniały pamiętne gołębie picassowskie Światowego Kongresu Pokoju, trwała niemal dzień i noc jedna z najpiękniejszych batalii w Polsce Ludowej. W ręku drukarza spoczywały rękopisy, które przeistaczał w tomy. Z maszyn schodziły arkusze, później oprawne książki pism wybranych i wydań zbiorowych literatury pięknej autorów polskich i obcych: M. Dąbrowskiej, Z. Nałkowskiej, J. Iwaszkiewicza, S. Żeromskiego, H. Balzaka, K. Dickensa ... część wydań pism W. Lenina i "Manifest Komunistyczny".

Wzbogacona maszynami arkuszowymi typu PT -6 rotograviura, nie bez ostrych konfrontacji z wydawcą, rozpoczęła nowy cykl produkcji. Na rynku ukazały się wydania albumowe: "Rzeźba nagrobna Wita Stwosza" - "Piotr Michałowski" - "Poliptyk Wieniawski" - "Bitwa pod Grunwaldem" i "Malarstwo Polskie". Przyjęto te albumy ze zdziwieniem. Młody zakład, bez wiekowych tradycji, wypuszcza w świat pozycje, którymi szczyć się największe wydawnictwa europejskie. Kierownictwo wydziału, cały zespół pracowników rotograviury odnieśli sukces. Sukces największy odniosła firma, która takie pozycje wykonała - "Dom Słowa Polskiego".

Na listach współzawodnictwa o tytuł najlepszych fachowców w Polsce, znajdowali się pracownicy "Domu Słowa Polskiego". Trzykrotnie zdobywał tytuł najlepszego w zawodzie, fotograf - Jan Krauze. Piękną kolekcję dyplomów zdobyli inni: 4-osobowy zespół maszyn rotograviurowych S. Martyki, zespół składaczy ręcznych drukarni gazetowej - S. Marczyńskiego, krajacz introligatorni - Z. Zastawny, linotypista - F. Kramm, składacz ręczny - E. Fransowski, retuszer-rysownik - Z. Plewicki, zespół trójnoża introligatorni - J. Sabadyna... Liczne osiągnięcia w poszczególnych fazach produkcji były równie cenne jak te uhonorowane dyplomami. Liczy się bowiem globalna suma zalet, właściwości, umiejętności organizacyjnych i zaangażowania.

Wynikiem gospodarskiego kalkulowania było powiększenie w roku 1959 dwóch maszyn rotacji rotograviurowej przez domontowanie po jednym agregacie. Zyskano możliwość jednoczesnego druku dwóch czterobarwnych czasopism. Nie było to bez znaczenia ze względu na wykonywanie w wydziale rotograviury 18 różnych tytułów.

Oddział falcerek kasetowych typ „571”

Metody kiedyś dobre stają się po latach nieaktualne. Podobnie bywa z organizacją pracy. Nie musi być utrzymywana za wszelką cenę. Kierownictwo i pracownicy introligatorni doszli do podobnych wniosków. To co było do przyjęcia w chwili rozruchu wydziału, nie zdawało egzaminu przy dalszym rozwoju produkcji. Postanowiono gruntownie "przemeblować" cały wydział. Podzielono introligatornię na trzy specjalizacje: czasopisma, broszury, oprawa twarda. Zmierzano do ustalenia przebiegu produkcji systemem potokowym. Rozpoczęty cykl produkcyjny powinien przebiegać bez przerw. Przenoszenie z kąta w kąt półproduktów, powodujące zbędny ruch i zamieszanie, musiało być zlikwidowane. W roku 1955 pod kierownictwem inż. M. Filipa oraz bezpośrednim kierunkiem inż. Stanisława Lewandowskiego i Andrzeja Rudalskiego przystąpiono do przedstawienia maszyn i porządkowania organizacji pracy. Introligatornia przeżywała rewolucję techniczną "w pełnym biegu". Przeciagały się te zmiany. Wyjaśniła się jednak zasada nowej organizacji pracy, uzyskano prawidłową synchronizację operacji produkcyjnych. Korzyści związane z organizacją pracy doprowadziły do możliwości przyjęcia w roku 1959 zamówienia kilkumilionowego nakładu książeczek ubezpieczeniowych, pracochłonnych szczególnie w introligatorni.

Stopniowe wdrażanie nowych metod i pomysłów zwracało uwagę i w tej dziedzinie na "Dom Słowa Polskiego". Wiele nowości zrodziło się w zakładzie, dzięki nieschematycznej zaangażowanej w wykonywaną pracę postawie ludzi. Stało się tradycją od pierwszych dni uruchomienia zakładu, aby ciągle poszukiwać, poprawiać i wzbogacać efekty pracy. W ten sposób opracowane zostały metody druku offsetowego w skróconej skali barw nieprzekraczającej czterech zasadniczych kolorów zamiast dotychczas używanych co najmniej sześciu. Po wprowadzeniu tej metody do produkcji zastosowano rastry kontaktowe. Wyeliminowano z przygotowania offsetowej rysowanie ręczne na blasze, wprowadzając procesy fotomechaniczne. W chemigrafii wprowadzono elektrolityczne trawienie klisz metalowych. Przedłużono żywot importowanych z zagranicy matryc linotypowych przez ich utwardzanie przy pomocy chromowania. Zastosowano urządzenia do regeneracji lotnych rozpuszczalników farb rotograviurowych. Praktycznie każdy rok działalności przedsiębiorstwa był nowym osiągnięciem myśli technicznej, nowym krokiem do usprawniania urządzeń technicznych. Wśród wielu pomysłów, były mniejszej lub większej wartości rozwiązania. Pozornie małe rozwiązanie problemów technicznych, przy praktycznym ich zastosowaniu rozwiązują dla określonych pracowników olbrzymie problemy.

Wnioski racjonalizatorów były więc różne: zbieracz podwójny arkuszy przy maszynie "Triumph", aparat przeciw zatorowy oraz czujnik przy maszynie rotacyjnej, które przejęła fabryka "Plamag", zastosowanie ruchomego noża do offsetu czy uchwyt do śrub aparatu falcującego. Poważny wpływ na rozwój myśli technicznej miał inż. Czesław Rudziński, który potrafił w zawiłym problemie widzieć rozwiązanie. Z takiej postawy wywodził się i działał klub racjonalizatorów oraz ludzie, którzy podejmowali rozwiązania problemów technicznych: Henryk Zalewski, Władysław Leszczyński, inż. Eugeniusz Tratkiewicz, Mieczysław Fidler, Zenon Kowalski, Andrzej Rudalski, Leonard Haberman, Henryk Krzyczkowski, inż. Henryk Lewacz, Józef Tylko, R. Wawrzynkiewicz, Tadeusz Jakubisiak, Jerzy Cichoński, Roman Praga, Czesław Koltun, W. Bartoszewski

...

Można więc mówić, że i w tej dziedzinie przejawiało się zaangażowanie ludzi. Zagadnienia postępu technicznego były również tematem prac laboratorium, które od roku 1954 - pod kierunkiem inż. Cz. Rudzińskiego rozszerzyło swoją działalność podejmując próby doświadczalne usprawniające proces technologiczny. Konsekwencją wprowadzenia bimetalowych blach offsetowych, było opracowanie i wprowadzenie do produkcji emulsji światłoczułej, opartej na kazeinie zwiększającej wytrzymałość kopii offsetowych w czasie trawienia. Dla drukarni dzielowej wprowadzono do użytku opracowany roztwór do spryskiwania druków, zabezpieczający przed odcinaniem druku - dotychczas roztwór taki importowano. W roku 1957 pracowników działu galwanicznego uwolniono od szkodliwości działania stężonego kwasu solnego przy odchromowywaniu blach offsetowych, wprowadzając metodę elektrolityczną.

W roku 1960 wydrukowano 545 milionów 4-stronnicowych gazet, prawie 14 milionów książek. Z maszyn typograficznych, offsetowych i wkłesłodrukowych oddano 181 milionów koloroodbitek, co świadczy o zwiększeniu kolorowości wykonywanych pozycji. Zakład stał się poważną bazą dla ruchu wydawniczego, umacniając czołowe miejsce w poligrafii.

W dniu 1 września 1961 roku kierownictwo zakładem przejął inż. Feliks Sikora. Nowy kierownik zakładu stanął przed wieloma problemami, które wymagały jednoznacznego stanowiska. Przedsiębiorstwo rozpoczynało drugie dziesięciolecie działalności. Dotychczasowe osiągnięcia były zaledwie początkiem możliwości zakładu. Dyrektor F. Sikora uznał za konieczne umocnienie pozycji przedsiębiorstwa jako producenta najwyższej jakości pozycji wydawniczych. Wysokie kwalifikacje zawodowe pracowników i zasób doświadczenia, dawały gwarancję podjęcia takiego zadania. Wynikiem rozpoznania były przemieszczenia kadry fachowców. Nastąpiły też zmiany na stanowiskach kierowniczych. W roku 1962 inż. A. Zawadzki odszedł z drukarni dziełowej obejmując stanowisko zastępcy dyrektora do spraw technicznych. Kierowanie drukarnią dziełową powierzone zostało inż. Tadeuszowi Turskiemu, a następnie inż. Bogusławowi Lehmanowi - człowiekowi, którego zalety wybitnego fachowca sztuki drukarskiej uznawane były w całej poligrafii i który wychował duży zastęp kwalifikowanych sił druku typograficznego. Nie było też rzeczą przypadku, że również z drukarni dziełowej wywodził się powołany na szefa produkcji w styczniu 1964 roku inż. Henryk Niewiadomski. Jako organizator i wypróbowany fachowiec mógł rozwijać swoje umiejętności, mając wgląd w całość wykonywanej w przedsiębiorstwie produkcji. Stanowisko głównego technologa powierzone zostało inż. Fr. Z. Orzechowskiemu, który od uruchomienia zakładu poczynając, miał możliwość kierowania działem techniczno-poligraficznym, kontroli technicznej, komórką bhp, czy działem techniczno-produkcyjnym, który przekształcony został w 1964 roku w dwa odrębne działy zarządzania produkcją - szefa produkcji i głównego technologa. Podobne zmiany następowały w wydziałach: w roku 1958 kierujący drukarnią offsetową Jan Koch przekazał funkcje kierownika inż. Janowi Andrzejewskiemu. W roku 1965 stanowisko kierownika drukarni offsetowej przejął mgr inż. Zdzisław Adamski, aby od stycznia 1967 roku ponownie przekazać inż. Janowi Andrzejewskiemu.

Produkcją wydziału rotograviury po przejęciu w marcu 1955 roku niezmiennie kierował inż. Henryk Lewacz, wspomagany zmienną obsadą kierowników przygotowalni. Byli to: inż. Jan Andrzejewski, mgr W. Ibisz, inż. Z. Szczepański i Zenon Kowalski, który od lutego 1970 roku objął kierownictwo nad przygotowalnią. Kierownik działu głównego mechanika inż. Leszek Skórka w październiku 1965 roku w drodze służbowej przeszedł do pracy w Zjednoczeniu Przemysłu Poligraficznego. Kierownictwo nad działem objął w grudniu 1965 roku inż. Marian Gębka. W dziale głównego energetyka inż. Jerzy Banasikowski, który związany był z zakładem od jego powstania, w listopadzie 1964 roku przekazał kierownictwo Stefanowi Zygańskiemu.

Układ personalny i kierowniczy w przedsiębiorstwie znaczy wiele, ale również dużo znaczy dobry klimat. Można go stworzyć szanując tradycje i czerpiąc doświadczenia z historii przedsiębiorstwa. Dyrektor F. Sikora łączył wartości pracy ludzkiej, zaangażowania społecznego, tradycji i historii zakładu - osiągając cel główny dający załodze poczucie autentycznej obecności.

Przed nowym kierownikiem zakładu były różne problemy, a między nimi takie, które nawarstwiane przez lata zmieniały wewnętrzne warunki przedsiębiorstwa. Przyjmowanie nowych zamówień, zwiększonych nakładów, zmienianie technologii, stało się męczące przy niedostatku pomieszczeń. Dla kierownictwa zakładu był to problem czołowy, traktowany równie poważnie jak konieczność

oddania gotowej produkcji. Szukano wyjścia z tej niełatwej sytuacji. Zwrócono uwagę na sublokatora - Przedsiębiorstwo Transportu Samochodowego "Łączności" - które zajmowało garaże i niewielki budynek administracyjny. Sublokator o tyle kłopotliwy, że zajmował pomieszczenia i okalające zakład podwórza oraz zieleńce. Stwarzało to zwiększony ruch wokół zakładu, trudności kontrolne oraz zagrożenie ze strony parkujących samochodów. Garaży, niestety odzyskać nie było można. Rozmowy, konferencje, wymiana pism - nie wprowadzały zmian. Temat rzeka. Drugim kierunkiem dostrzegania możliwości zmiany sytuacji lokalowej, był temat nie tyle rozbudowy co dokończenia budowy zakładu. Problem zawiliły.

Pracownicy drukarni dzielowej pozują do pamiątkowej fotografii.

W roku 1950, kiedy uruchomiono zakład, zakończony został pierwszy etap budowy. Do realizacji następnego nie przystąpiono. Projekt przewidywał wybudowanie gmachu, w którym miały się znaleźć pomieszczenia dla administracji oraz urządzenia socjalne. Niebawem koncepcja została zmieniona i na pokazie w Politechnice Warszawskiej przedstawiono 15 projektów w tym przewidujące również wieżowce.

Plany przekształcenia ulicy Siennej w szeroką arterię zakończoną kompleksem gmachów "Domu Słowa Polskiego" - zmieniły również dotychczasowe ustalenia budynku frontowego. Wewnętrznej sytuacji przedsiębiorstwa nie mogły zmienić nawet pochlebne wiadomości prasowe, że na wystawie architektury

polskiej, historycznej i współczesnej przemysłowej w Brukseli eksponowano budynek "Domu Słowa Polskiego". W rezultacie licznych zmian i poprawek architektów, trudno było ustalić termin zakończenia budowy. Przedstawiony Głównej Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych, projekt opracowany przez pracownię Miastoprojekt - Stolica- Wschód i zatwierdzony w lipcu 1954 roku, znalazł nieoczekiwany finał. Naczelnny inżynier pracowni, zgłosił do Komisji wniosek o anulowanie decyzji, ponieważ inwestycja może być wykonana taniej. Decyzja została zawieszona.

W taki zaiste zawiły sposób, dokończenie budowy zakładu przeciągało się na długie lata. Kierownictwo przedsiębiorstwa szukało wyjścia z tej niełatwej sytuacji. Ustalano ściśle harmonogramy wykonywanych zamówień, systematyczny spływ druków między kooperującymi wydziałami, szukano każdej wolnej przestrzeni, aby ciasnota lokalowa nie paraliżowała organizacji pracy i nie zagrażała pracującym. Na temat zastawionych przejść, dróg dojazdowych i korytarzy dochodziło do wymiany zdań między kierownikami wydziałów i komendantem straży pożarnej. Każda ze stron miała rację, ale podstawowe warunki zabezpieczenia zakładu dyktowały konieczność likwidowania nieprawidłowości. Komendant Straży Pożarnej kpt. Tadeusz Przybyłowicz, który objął stanowisko 1 maja mógł tylko z rozrzewnieniem słuchać o poprzedniku, którym był podpułkownik L Prokop. Ale przedtem przestrzeni było dużo. Kontrolowano i wydawano zalecenia oddziałowując przy okazji na otoczenie. Wymiana korespondencji między komendantem straży pożarnej a dyrekcją i władzami zwierzchnimi, mogła tylko potwierdzać stan rzeczywisty. Korytarze były pełne papieru w rolach i belach, podesty z arkuszami i ogólna ciasnota.

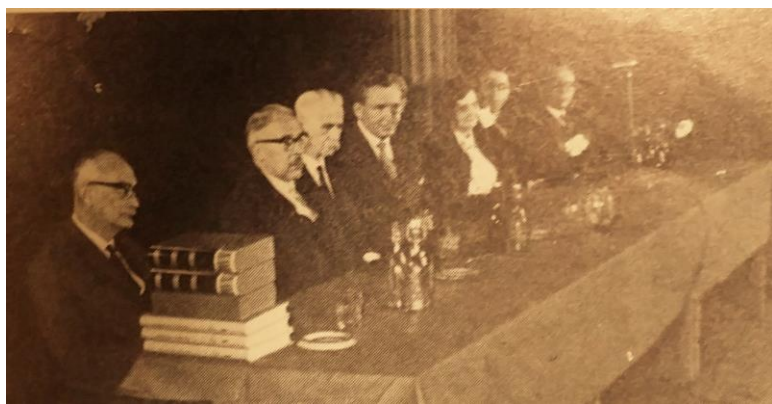

Trzykrotnie wręczony Załodze DSP sztandar za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej w kraju, pozostał w zakładzie na własność. Na zdjęciu: moment wręczenia sztandaru przedstawicielom kierownictwa i samorządu przedsiębiorstwa.

Na problemy magazynowania a tym samym prawidłowość funkcjonowania niesłuchanie ważnej dla przedsiębiorstwa bazy materiałowo-surowcowej, zwrócił uwagę Janusz Pudykiewicz, który w dniu 16 października 1961 roku rozpo-

czał pracę w zakładzie, obejmując stanowisko zastępcy dyrektora do spraw ekonomicznych. Głównym Księgowym została Genowefa Pincel. Szczególne zwrócenie uwagi na stan magazynów to bardzo ogólne stwierdzenie. Cóż wreszcie można było zrobić? Pomieszczeń magazynowych powiększyć nie można, a przeciwnie, instalowane urządzenia wentylacyjne musiały znaleźć w magazynach węzły początkowe lub komory silników. Poszukiwano więc rozwiązań zastępczych. Próbowano innego rodzaju składowania. Wykorzystywano możliwości spiętrzania papieru, ustalano miejsca w których nie powinno być składowiska, które nie będą stanowić przeszkód dojazdowych i awaryjnych. Nie były to jedyne kłopoty dyrektora do spraw ekonomicznych. Przedsiębiorstwo musi przynosić zyski, a więc śledzenie za tokiem produkcji, kalkulowanie opłacalności, gospodarowanie materiałami i surowcami czy wreszcie kształtowanie wskaźników zatrudnienia, wydajności, płacy i wielu czynników towarzyszących ludzkiej pracy. Przedsiębiorstwo w latach sześćdziesiątych przeżywało więc poważne kłopoty natury wewnętrznej, jakby intymnej, nierozgłaszanej powszechnie, aczkolwiek powszechnie przez pracowników odczuwanej.

W latach sześćdziesiątych w przedsiębiorstwie bynajmniej nie dominowała apatia, brak wiary czy wręcz zniechęcenie. Załoga przedsiębiorstwa widziała jedynie realność sytuacji i z tym większym poświęceniem szukała rozwiązań. Wytworzyła się atmosfera patriotyzmu zakładowego. Żaden z wydawców podejmujących nowe, o wyższym poziomie plany wydawnicze nie odszedł z tego zakładu zawiedziony. Talent, był głównym atutem jaki przedsiębiorstwo posiadało w zakładzie. Podejmowano najtrudniejsze prace, często wykonywane po raz pierwszy w kraju - albumy, Wielka Encyklopedia Powszechna, prace eksportowe.

Uroczystość przekazania w zakładowej świetlicy, pierwszego tomu Wielkiej Encyklopedii Powszechnej oraz Geografii. Wśród przedstawicieli Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Polskiej Akademii Nauk obecny prof. Tadeusz Kotarbiński (trzeci od lewej)

Nie było wątpliwości, że "Dom Słowa Polskiego" stanowi poważną bazę dla słowa drukowanego. Właściwie, określenie "słowo drukowane", pozostało w tradycji. Schodzące z maszyn prace poligraficzne to wielokrotnie powielone oryginały wybitnych twórców malarstwa, albumy muzealnych eksponatów. Drukarz

nie maluje, ale na podstawie prac mistrzów gotyku, renesansu lub baroku od-
tworza barwy i światłocienie, tonuje kolory lub je wzmacnia, przekazuje wartość
oryginału w setkach tysięcy egzemplarzy. Powatpiewających upewnia, że ist-
nieje sztuka drukarska. Jest ona nie tylko w obrazie, ale również w tekście, w
wykonaniu dzieł, tomach książek i egzemplarzach czasopism, na szpaltach ga-
zet i w podręcznikach szkolnych.

W systematycznej ocenie współzawodnictwa między zakładami poligraficz-
nymi w kraju o najwyższą jakość produkcji "Dom Słowa Polskiego" rejestrował
całą gamę ocen.

W roku 1961 uzyskano I miejsce za pozycje wydawnicze: album "Oko w oko"
w języku szwedzkim, czasopismo "Polonia", gazety: "Trybuna Ludu" i "Sztandar
Młodych", - II miejsce uzyskały: "Kaplica Zygmuntowska" i "Kodeks Baltazara
Behema",

W roku 1962 komisja międzyresortowa przyznała I miejsce: za albumy "Ma-
larstwo Polskie" i "Henryk Rodakowski", reprodukcje obrazów "Bitwa pod Grun-
waldem" i "Kazanie Piotra Skargi" - J. Matejki, "W altanie" - A. Gierymskiego,
czasopismo "Polsza", gazeta "Trybuna Ludu" oraz dwa wyróżnienia.

W roku 1963 na I miejscu oceniono wydawnictwa: I i II tom Wielkiej Ency-
klopedii Powszechnej, reprodukcję obrazu Cybisa "Martwa natura", czasopismo
"Prawo i Życie", gazeta "Trybuna Ludu" - II miejsca uzyskały prace: album "Wy-
czółkowski" i reprodukcja obrazu J. Matejki "Zawieszenie dzwonu Zygmunta"
oraz jedno wyróżnienie.

W 1964 roku I miejsce przyznano za wykonanie III tomu Wielkiej Ency-
klopedii Powszechnej oraz II miejsce za prace: album "Piotr Michałowski", cza-
sopismo "Fundamenty" i "Prawo i Życie" oraz gazetę "Trybuna Ludu".

W roku 1965 oceniono na I miejscu: albumy I tom "Miasta Polskie w Tysiąc-
leciu", "Wit Stwoszcz", IV i V tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej, podręcznik
szkolny "Geografia" dla klasy VI, czasopismo "Poligrafika" oraz na II miejscu:
czasopismo "Prawo i Życie" i na miejscu III książka "Białe dorzecze".

W roku 1966 I miejsce uzyskały pozycje: albumy "Noakowski" i "Architektura
Polska", książki "Wybrane pieśni epiczne", "Antologia poezji francuskiej", II
miejsce: VI tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej, książka "Nowojorskie ABC",
czasopisma: "Prawo i Życie", "Poligrafika" oraz "Kontynenty", gazeta "Trybuna
Ludu", III miejsce: VII tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej i książka "Poezja
Polska 1914-1939".

Rok 1967 przyniósł następujące oceny: I miejsce albumy II tom "Miasta Pol-
skie w Tysiącleciu" - "Jan Michałowicz" - "Renaissance in Italien" - "A. Gierym-
ski" - II miejsca: VIII tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej, książki "Dusze
Boga Re" - "Tatry moje Tatry", czasopisma: "Kontynenty" - "Prawo i Życie" - "Le-
bensmittel", gazeta "Trybuna Ludu" III miejsce: książki "Kultura Polska" - "Spo-
tkania z filozofią" - "Rozmowy z przeszłością" oraz trzy wyróżnienia.

W roku 1968 - I miejsce album "Łazienki warszawskie - X tom Wielkiej En-
cyklopedii Powszechnej, czasopismo "Żywność" II miejsce czasopismo "Poligra-
fika" III miejsce "Wiersze i poematy" St.R. Dobrowolskiego oraz jedno wyróżnie-
nie.

Rok 1969 oceniono w następujących pozycjach: I miejsce: albumy "St. Wy-
spiański" - "Renesans we Włoszech" - "Al. Gierymski" - "Dawna Polska rzeźba

ludowa" - "Wojsko Polskie w sztuce" - książka "Scandinavia Romanica" -- czasopismo: "Poligrafika", gazeta "Trybuna Ludu". II miejsce: album "Polska"- XI tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej, czasopismo: "Kontynenty". III miejsce: album "Fedkiewicz", książki: "Na stromym dachu" - "Baśnie włoskie", oraz pięć wyróżnień.

Rok 1970 - I miejsce: album "Odbudowa Skopie" - XII tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej - "Skandynawia Romańska", książka "Cztery wieki poezji o Warszawie", II miejsce: czasopismo "Poligrafika" - gazeta "Trybuna Ludu" oraz jedno wyróżnienie.

Polskie Towarzystwo Wydawców Książek na organizowanym corocznie konkursie o najlepiej wydaną książkę roku nagrodiło: w roku 1962 "Atlas lamp elektronowych" - "Rodakowski", "Wyczółkowski" - I tom Wielkiej Encyklopedii Powszechnej -" książki: "Cyryl, gdzie jesteś" - "Pisarze świata Mickiewiczowi" oraz wyróżniło książki: "Egipcjanin Sinuhe" - "Geografia Powszechna" tom I - "Historia Powszechna" tom L

W roku 1967 nagrodzone zostały albumy i książki: "Sztuka Ludu Polskiego" - "Aleksander Gieryski" - "Kongres Kultury Polskiej", "Dusze Boga Re" - "Jan Michałowicz z Urzędowa" oraz wyróżniło 11 pozycji książkowych.

W roku 1969 nagrodzono wydania: "Manifest Komunistyczny"- "Stanisław Wyspiański" oraz przyznało 6 wyróżnień.

W roku 1970 przyznano I nagrodę za książkę W. Lenina "Dziecięta choroba "lewicowości w komunizmie" II nagrodę "Historia gospodarcza świata XIX i XX wieku" III nagrodę "Polacy - Żydzi 1939-45".

Dopełnieniem sukcesów konkursowych była wiadomość a następnie nadesłane dyplomy z Międzynarodowej Wystawy w Moskwie. W ocenie jury dyplom najwyższego stopnia przyznano za album "Aleksander Gieryski" oraz dwa dyplomy III stopnia za album "Stanisław Wyspiański" i książkę "W. Lenin".

Podjęcie poważnego wydawnictwa encyklopedycznego w roku 1963 - Wielkiej Encyklopedii Powszechnej było nie lada przedsięwzięciem. Po raz pierwszy w Polsce opracowanie tak obszernego dzieła zawartego w XIII tomach było wydarzeniem ogólnokrajowym. Podjęcie druku nie należało również do łatwych. Wielotysięczny nakład wymagał szczegółowego przygotowania nie tylko ze strony wydawnictwa. Drukarnia chcąc osiągnąć jakość druku na poziomie wartości dzieła, przeprowadziła szereg zmian w technologii wykonania. Najważniejszym z nich było opracowanie form galwanoplastycznych zachowujących jakość druku pierwszego arkusza na takim samym poziomie jak ostatniego.

Wielokrotnie w czasie niedługiej historii zakładu wynikały trudne problemy, których zawilości zdawały się nie do pokonania. Z tej samej historii wynikały jednak doświadczenia i pewność wysokich kwalifikacji, uporu i ambicji załogi. Taka postawa, może być siłą napędową każdego przedsiębiorstwa i gwarancją przezwyciężenia wielu problemów. Dowodzi tego historia zakładu. Liczne nagrody i wyróżnienia przy ocenie jakości produkcji dawały całemu zespołowi pracowników zakładu pełną satysfakcję. Trzykrotnie zdobywany Sztandar Przechodni ustanowiony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Zarząd Główny Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii, pozostał w zakładzie na własność. Dowód najwyższych umiejętności, solidności wykonania polskiego albumu, książki, czasopisma i gazety. Nie jedyny zresztą dowód. W roku 1968 zakład zdobył I miejsce, i Sztandar Przechodni Rady Ministrów i Centralnej

Rady Związków Zawodowych we współzawodnictwie o tytuł najlepszego zakładu przemysłu poligraficznego. W roku 1969 to najwyższe wyróżnienie zostało powtórnie w zakładzie. Jeszcze tylko rok dzielił zakład od zdobycia sztandaru na własność. Rozumiała to załoga - zwycięża zawsze najlepszy. W ocenie jakości produkcji "Dom Słowa Polskiego" otrzymał w dniu 25 maja 1969 roku w czasie akademii z okazji "Dnia Drukarza" proporzec przechodni za II miejsce w kraju. Zakład nie stracił miejsca w czołówce poligrafii. Sytuacja wewnętrzna dawała jednak o sobie znać w sposób wyraźny. Wymagania wydawnictw rosły w miarę rozwoju techniki druku i specjalizacji wydawniczej.

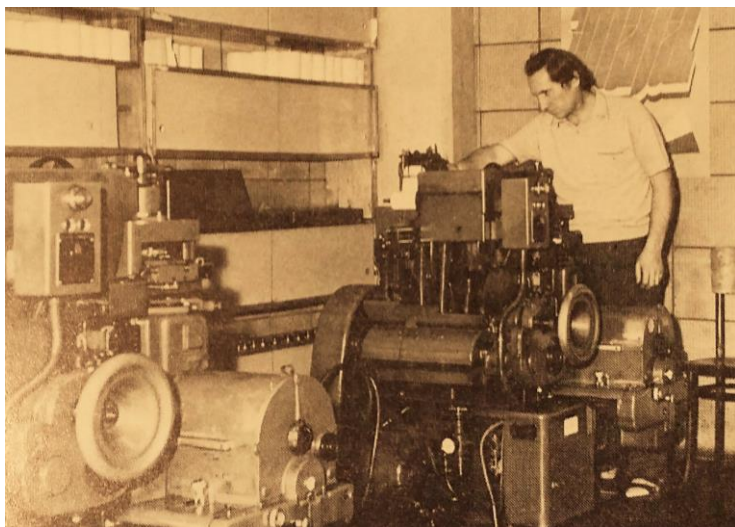

Sala tastrów monotypowych i monofoto.

Poligrafia na rynku światowym prezentowała wiele nowości imponowała wykonaniem, jednym słowem zwyciężała w konkurencji wyposażenia technicznego. Park maszynowy w zakładzie w okresie niemal dwudziestu lat nie podlegał zasadniczej zmianie. Pojawiały się nowe urządzenia, ale sporadycznie i nie kompleksowo. W takiej sytuacji niejedno nowe urządzenie zagubione zostało wśród licznych urządzeń starszego typu, których parametry odbiegały już od wymagań. Sytuacja w dziedzinie modernizacji parku maszynowego, przedstawiana przez kierownictwo zakładu znalazła częściowy odzew. Rozpoczęto stopniowo wymianę niektórych maszyn. W 1962 roku wstawiono odlewarke monotypową i taster. Maszynę do fotoskładu zainstalowano w 1965 roku. W hali maszyn arkuszowych drukarni dzielowej w roku 1966 ustawiono maszynę arkusзовą z RFN typu "Condor" oraz cztery maszyny typu "Victoria" z NRD. W 1967 roku ustawiono jedną maszynę arkusзовą 2-kolorową "Rotafolio".

Najbardziej pracochłonne procesy introligatorskie znalazły również rozwiązanie. Zakupione zostały: w roku 1965 maszyna z zespołem urządzeń do oprawy twardej "Smyth" - w 1967 roku "Martini" AH-2, a w roku 1970 "Martini" AK-2 do bezszwowej oprawy książek, co zmechanizowało proces powstawania książki eliminując uciążliwe prace wykonywane ręcznie. Całkowicie wymienione zostały również maszyny arkusзовe offsetowe. Zakłady Graficzne "Dom Słowa Polskiego" jak zawsze prezentowały gotowość przyjęcia dalszych, poważnych zamówień. Stałymi zleceniodawcami pozostawali od wielu lat: Robotnicza

Spółdzielnia Wydawnicza "Prasa" - Państwowe Wydawnictwo Naukowe - Wydawnictwo "Iskry" - "Auriga" - Spółdzielnia Wydawnicza "Czytelnik" - "Książka i Wiedza" - których współpraca wzbogacała doświadczenia obydwu stron. Jak imponujące wielkością były te zamówienia świadczą cyfry.

Naświetlarka monofoto typ. "Mark II".

W okresie 20 lat istnienia zakładu wykonano 12 miliardów 800 milionów 4-stronnicowych gazet, 1 miliard 924 milionów czasopism oraz 232 miliony 430 tysięcy egzemplarzy albumów, encyklopedii, broszur i książek. Wykonała to załoga, której liczebność w roku dwudziestolecia nie przekroczyła 2300 osób. Tylko w latach sześćdziesiątych w szkoleniu wewnątrzzakładowym ukończyło naukę zawodu ponad 600 pracowników.

Lata sześćdziesiąte posiadają więc poważne osiągnięcia pomimo nękających kłopotów i problemów. Charakterystyczną cechą było oparcie wszystkich zamierzeń na postawie ludzi, na ich uzdolnieniach, zaangażowaniu, patriotyzmie i żarliwości. Rozbudzeniu takiej postawy poświęciło wiele wysiłku kierownictwo przedsiębiorstwa, organizacje społeczno-polityczne i wielu działaczy. Warto spojrzeć na ostatnie karty tej publikacji, aby z rejestru odczytać nazwiska i do lat opisu wydarzeń w zakładzie dopasować lata pracy ich twórców.

Zebrał materiał i opracował: SYLWESTER MILCZAREK

Nasze dziś

W latach 1971-72 nastąpiły poważne zmiany w polityce inwestycyjnej naszego przemysłu. Decyzje Partii i Rządu zwiększające środki na modernizację przestarzałego i moralnie zużytego parku maszynowego, pozwoliły na kompleksowe ujęcie programu modernizacji przedsiębiorstw poligraficznych. Zastosowano system skupienia środków w zakładach o kluczowym znaczeniu branżowym, co spowodowało, że Zakład nasz otrzymał nie notowaną dotąd wielkość środków na kompleksową, nową i nowoczesną modernizację.

Przez decyzję tę wyznaczono naszemu Zakładowi rangę znaczenia gospodarczego i polityczno-społecznego.

Tak postawione zadanie musiało determinować co odważniejszych i ofiarnych ludzi o określonych możliwościach podjęcia się realizacji tego zadania. Wśród kierujących naszym zakładem byli dyrektor naczelny DSP inż. Feliks Sikora, gł. technolog inż. Franciszek Orzechowski, szef produkcji inż. Henryk Niewiadomski, którzy skupiali wokół tych trudnych zadań ludzi młodych chętnych do podejmowania nowatorskich przedsięwzięć. W zespole znalazł się między innymi mgr Jerzy Kobyliński, który powołany został na stanowisko Z-cy Dyrektora d/s Technicznych. Stanowisko kierownika Działu Postępu Technicznego obejmuje inż. Marek Franckowiak. Ta ścisła czołówka miała stanowić o powodzeniu pierwszego etapu modernizacji. Etap ten dotyczył kompleksowej przebudowy trzech przygotowalni dla trzech technik druku - rotograviurowej, offsetowej i typograficznej w ramach programu budowy i organizacji nowego Wydziału Centrum Reprodukcyjnego. Program ten oznaczał całkowitą przebudowę dotychczasowych oddziałów, trzech przygotowalni, instalując w miejsce przestarzałych- maszyny i urządzenia nowoczesne, niestosowane dotychczas w polskim przemyśle poligraficznym. Już w maju 1973 r., a więc w niespełna 6 miesięcy po podjęciu prac modernizacyjnych Dział Chemigrafii zaprzestał stosowania dotychczasowej techniki reprodukcyjnej i przygotowywania klisz chemigraficznych. W miejsce dotychczasowych urządzeń wprowadzono pełny zestaw elektronicznych urządzeń sterujących.

Urządzenie teletransmisyjne do przekazywania kolumn Trybuny Ludu do zakładów RSW „Prasa - Książka - Ruch” we Wrocławiu.

Rozpoczęto wykonywanie klisz w oparciu o aparaturę firmy Klimsch z elektronicznym urządzeniem sterującym Luxometer, umożliwiającym przy znormalizowanych oryginałach uzyskiwanie standardowych negatywów o zaprogramowanych wielkościach najmniejszego punktu rastrowego. Jest to dla przykładu jeden z podstawowych warunków wymaganych przy teleprzekazie zastosowanym w przekazie kolumn "Trybuny Ludu" wykonywanych w Wydziale Produkcji Gazetowej, a odbieranych przez odbiorniki teletransmisji we Wrocławiu dla sporządzenia form drukowych.

Warto również dokonać pewnych porównań w uzyskiwanych dotychczas i obecnie wynikach. Aparat reprodukcyjny Expressa może dokonać do 200 ekspozycji na godzinę, co odpowiada wydajności kilku konwencjonalnych aparatów reprodukcyjnych. Wywołanie filmu w aparacie Pakonolith-24 trwa zaledwie 4,5 minuty. Nowy typ rastra pozwala na uzyskiwanie nieporównywalnie lepszych efektów tonalnych. Skrócenie czasu kopiowania możliwe było przez zastosowanie dwóch aparatów Bikop, model z lampami Violux CHT 3000 o jodowo-galowym źródle światła. Tu właśnie zainstalowano pierwszy w Polsce scanner z pamięcią cyfrową Magnascan 460 - urządzenie wykonujące skorygowane diapozytywy wielobarwne. To tylko niektóre z nowych i nowoczesnych urządzeń zastosowanych w ramach programu Centrum Reprodukcji.

W owym okresie stanowisko kierownika przygotowalni offsetowej powierzono mgr inż. Waldemarowi Piaseckiemu, który w następstwie kolejnych etapów budowy Centrum Reprodukcyjnego obejmuje kierownictwo od 1973 roku połączonych oddziałów. Ten skrótowy rejestr nie odzwierciedla wielkości zadań i związanych z nimi przemian, tak w zakresie nowego uzbrojenia technicznego jak i obsad kadrowych, a te ostatnie były najbardziej skomplikowane. Kierownictwo służby kadrowej od 1972 roku obejmuje Zygmunt Rutkowski. Ścisła i sprzężona współpraca tej służby z pracą Komitetu Zakładowego PZPR doprowadza do systematycznego obsadzania nowych odcinków pracy kadrą wyszkoloną w naszych zakładach, uzupełnianą kadrą szkoloną w kraju i za granicą.

Magnascan 460 - urządzenie do elektronicznego wykonywania wyciągów barwnych z możliwością stosowania korekty poszczególnych kolorów.

Znaczna rola w montażu oraz uruchamianiu tych na wskroś nowoczesnych maszyn i urządzeń przypadła działowi Głównego Energetyka. Szef tego działu Stefan Zygański zna wszystkie szyfry tysięcy krzyżujących się przewodów elektrycznych na pamięć. Nic dziwnego. W miarę, jak rosły mury "DSP" rosła ilość kanałów, przewodów i przewodników, stanowiących unerwienie zakładu, a ob. Stefan Zygański rozpoczął pracę na terenie naszych Zakładów, kiedy, nie było tu jeszcze Towarzyszy Sztuki Drukarskiej, bo od 1949 roku. Razem z nim, jeszcze podówczas młodzi chłopcy, podejmowali wcale nie łatwe zadanie. Dziś już doświadczeni, z siwym włosiem fachowcy - Maciej Sawicki, Mieczysław Kasprowicz, Roman Misztal, Stanisław Lech, Władysław Błazejewski. Systematycznie podnosząc swoje kwalifikacje w kraju i za granicą, stali się wysokiej klasy specjalistami w swoim zawodzie. Wiedzę i umiejętności dobrze spożytkowali dla Zakładu i młodszej od siebie kadry, przekazując im swoje doświadczenia. Zygmunt Żymowski, Remigiusz Niski, Jerzy Paczkowski, Jan Zieliński, Lech Kocuj - to ścisła czołówka Głównego Energetyka, uczestnicząca z całym zespołem równie ofiarnych, a niewymienionych tu pracowników, w poważnych pracach nowych i nowoczesnych inwestycji. Dziś ludzie tego działu, to nie tylko elektrycy w klasycznym rozumieniu tego zawodu, ale elektrycy - elektronicy. Nie rzadko słyszeliśmy od monterów firm zagranicznych - "Ho, ho - dobrych i zdolnych macie ludzi - prima! I faktycznie, mają ci ludzie ambicje i serce do roboty, szanują i cenią swój Zakład, chcą i działają tak, by był on coraz nowocześniejszy i piękniejszy. Lata 1972 były okazją do sprawdzenia ich możliwości.

Cel był jeden: szybki montaż przy nieprzerwanej produkcji i szybkie osiągnięcie zamierzonych zdolności produkcyjnych. Kierownictwo zakładu w oparciu o spodziewane efekty powstającego Wydziału Centrum Reprodukacji podejmuje inicjatywę wykonania czterotomowej Encyklopedii Powszechnej w oparciu o najnowocześniejszą technologię wykonywania form druku. Podjęto również następną inicjatywę - wykonanie Encyklopedii Powszechnej jednotomowej w

oparciu o niestosowaną dotychczas w kraju wielobarwną technikę druku offse-
towego. Równolegle z Reprocentrum tworzone Przygotowalnię Form Fotopoli-
merowych Nyloprint z równoczesnym montażem maszyn drukujących z tych
form w Wydziale Produkcji Dzielowej. Następują wyjazdy na szkolenia zagra-
niczne. Po stosunkowo krótkim okresie szkolenia wraca kadra wzbogacona o
nową wiedzę, szkoląc w zakładzie swoich kolegów.

Przy regulacji pulpitu sterowniczego maszyny rotacyjnej "Gravoman" zespół energetyków,
stoją od lewej: Mieczysław Kasprowicz, Zygmunt Żymowski, Stefan Zygański,
Jan Skłucki i Maciej Sawicki.

W owym okresie powierza się nowe odcinki pracy ludziom o pasji szybkiego
działania. Stawia się krótkie mieszczące w jednym haśle zadania - szybki mon-
taż dla szybkiej produkcji. Stanowisko Głównego Mechanika obejmuje Stani-
sław Augustyniak. Był to rok 1973. Zakres prac modernizacyjnych przy nor-
malnej konserwacji maszyn i urządzeń jest ogromny. Ludzie Działu Głównego
Mechanika dokonują wręcz nienotowanych wysiłków. Podejmują samorzutnie
zobowiązania. Pracują bez wytchnienia, skracając i tak już napięte czasy mon-
tażu. Cieszą się, a z nimi cała załoga z każdego nowo uruchomionego odcinka
produkcji.

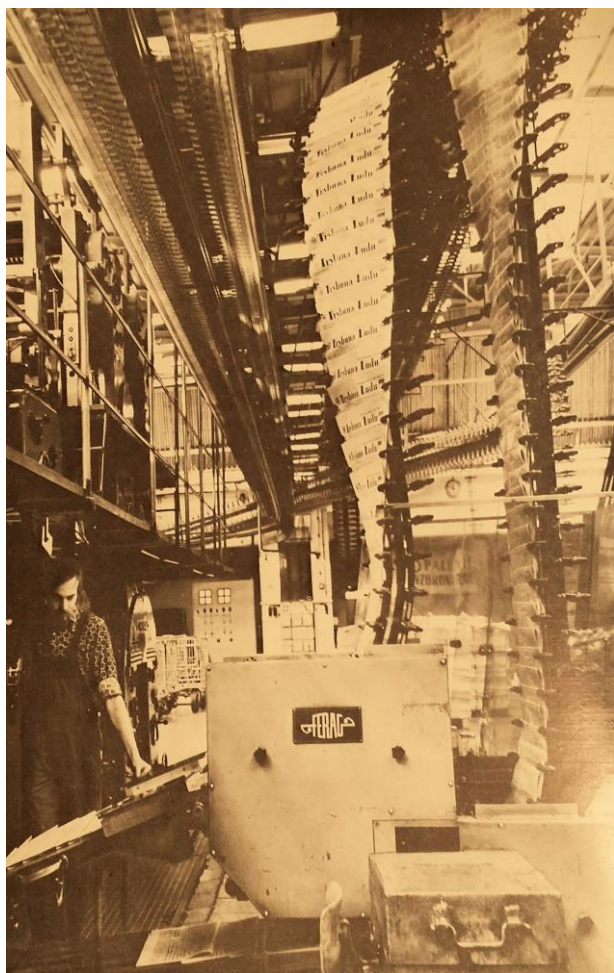
W zespole zasłużonych ludzi tego działu należy wymienić: inż. Kazimierza
Cichonia, Tadeusza Lichuckiego, Stanisława Misztala, Franciszka Białowasa,
Zdzisława Przedborskiego i Antoniego Radwańskiego, legitymujących się dłu-
goletnim stażem pracy i wysokimi wiadomościami fachowymi.

Zadania ciągle rosną. Powstaje program modernizacji Wydziału Produkcji
Gazetowej. Związane jest to z teleprzekazem kolumn wykonywanych w DSP dla
organu KC PZPR - "Trybuny Ludu" drukowanego dla regionu wrocławskiego.
Wydział ten należy wyposażyć w nowoczesną aparaturę kontrolno-pomiarową,
maszyny do wykonywania odbitek kolumn przeznaczonych do teleprzekazu.

Sprowadzony zostaje nie notowany dotąd u nas asortyment pism ludlov tak
pod względem wielkości jak i kroju. Umożliwia to eliminowanie zniszczonych
pism ręcznych tytułowych. Instalacja nowoczesnych odlewarek produkcji ame-
rykańskiej Elrod do odlewu linii materiałowych eliminuje zmienną wysokość

oczka. Dla ujednolicenia oczka wierszy tytułowych wprowadza się odlewarki typu Ludlov model M oraz urządzenia do szlifowania wierszy.

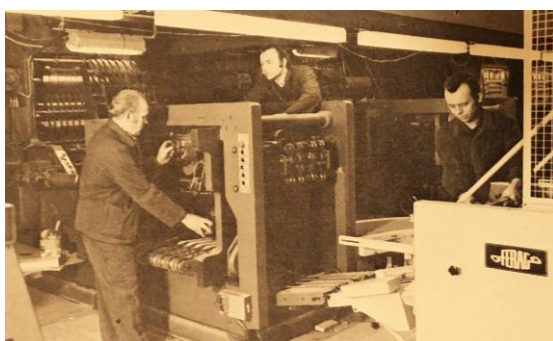
Następuje również wymiana maszyn drukujących. Stawia się maszyny produkcji NRD Plamag 6 agregatową 96 stronicową.

T

Typograficzna maszyna
zwojowa typu "WIFAG 60"
do druku gazet.
Ujęcie od strony zespołów
odbierających
i transportujących gotową
produkcję do ekspedycji.

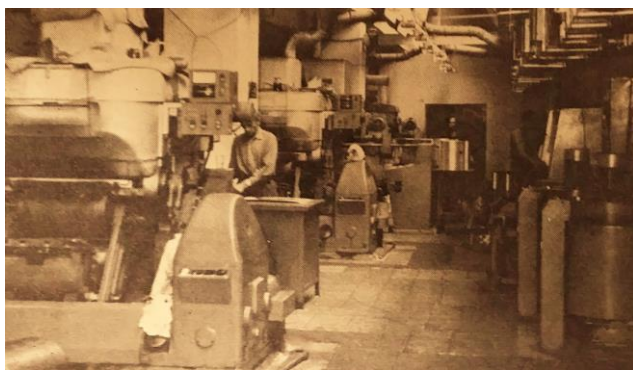
Mechanicy (od lewej): Jan Roguski, Jerzy
Jabłoński i Stefan Zawadka
przy montażu złamywaka maszyny zwo-
jowej "Gravoman".

Prasa kontrolna typu "FAG-Control" do odbijania kolumn "Trybuna Ludu" dla celów teletransmisji.

Ten dynamiczny rozwój naszego Zakładu zakłóca poważnie awaria w wyniku powstałego pożaru w Wydziale Produkcji Gazetowej. Pożar ten niszczy całkowicie halę maszyn typo-zwojowych, rotograwiurowych rotacyjnych i arkuszowych oraz części hali offsetowych. Ulega również zniszczeniu park maszynowy wszystkich maszyn typo-zwojowych, rolowych wkłęsłodrukowych oraz arkuszowych wkłęsłodrukowych jak również maszyn stereotypowych.

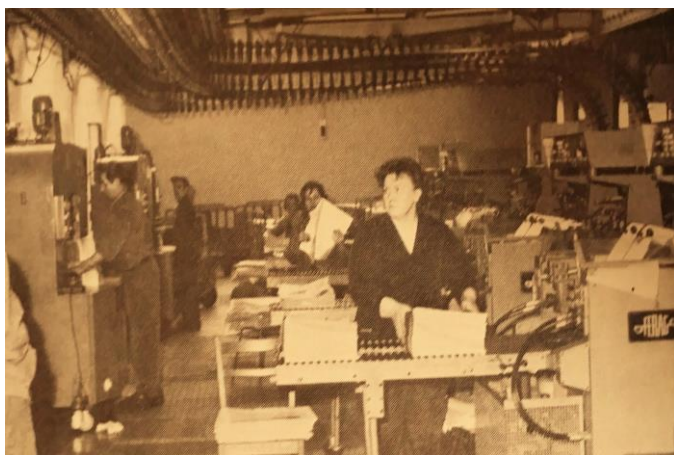

Urządzenia do odlewania gazetowych form stereotypowych

Załoga przeżywa boleśnie ten okres. Nie jesteśmy jednak sami. Szybkie decyzje partyjno-rządowe są jednoznaczne: - Druk Centralnych Dzienników będzie się dalej odbywał w Zakładach Graficznych Dom Słowa Polskiego, a wydział Produkcji Gazetowej ma się stać Wydziałem nowoczesnym o lepszej sprawności i lepszych niż dotychczas warunkach pracy. Stanowisko kierownika Wydziału Produkcji Gazetowej obejmuje Witold Ferszt. Wprowadza się równocześnie nowy schemat organizacyjny z powołaniem na określone stanowiska pracowników tego Wydziału. Zastępcą kier. Wydziału zostaje Wacław Sierakowski, na stanowisko kierownika Przygotowni powołuje się Wojciecha Przybycienia. W dziale maszyn typo-zwojowych również powołano nową kadrę. Nowa i młoda

kadra kierownicza tego Wydziału w stosunkowo krótkim czasie zdołała opanować poszczególne procesy technologiczne i skupić wokół trudnych zadań przy usuwaniu skutków awarii ofiarną i wypróbowaną załogę.

Atmosfera poszanowania dla ludzi solidnej pracy wyzwoliła dodatkową energię pracy ludzkiej. Komitet Zakładowy Partii z I sekretarzem tow. Zygmuntem Żurawskim, Rada Zakładowa z jej przewodniczącym tow. Zbigniewem Boszko, Rada Robotnicza i jej przewodniczący Leszek Kozłowski, ZMS z przewodniczącym Ryszardem Siara integrują całą załogę wokół prac usuwania skutków awarii. Praca odbywa się dzień i noc. Solidarność powoduje, iż ludzie w społecznym zrywie pracują w niedzielę i w każdej chwili wolnego czasu. Organizuje się sztab odbudowy zniszczonych pomieszczeń pod bezpośrednim patronatem Komitetu Warszawskiego i Dzielnicowego PZPR. Decyzje są szybkie i realizacja natychmiastowa. W tym znamienym i trudnym okresie niemalże o każdej porze dnia i nocy spotkać można takich ludzi jak: inż. Feliksa Sikorę, mgr Janusza Pudykiewicza, inż. Henryka Niewiadomskiego, Stanisława Augustyniaka, inż. Henryka Lewacza, szeregowych pracowników. Nie sposób wymienić wszystkich, gdyż był to masowy udział naszych długoletnich pracowników. Władze partyjne Komitetu Centralnego i Dzielnicy wysoko oceniały każdy etap odbudowy. Na teren DSP wchodzi przedsiębiorstwa budowlano-montażowe: Mostostal i Dźwigar. Od awarii majowej 1973 r. w niespełna trzy miesiące ruszyła pierwsza maszyna z drukiem "Trybuny Ludu".

Widok hali ekspedycji gazet i czasopism

Dalszy program przewiduje montaż nowoczesnych maszyn drukujących produkcji szwajcarskiej firmy Wifag z całym kompleksem urządzeń towarzyszących. Do nich zaliczyć należy aparaty odlewnicze do form stereotypowych, frezarki do obróbki płyt stereotypowych poprzez pełną automatyzację transportu form drukowych do maszyn drukujących, druku i ekspedycję transporterami gotowych druków układanych i pakowanych przez odpowiednie zautomatyzowane urządzenia. Kończy się zatem zmora uciążliwości pracy i prymitywizm. Hala maszyn i stereotypii otrzymuje nowe ostropowanie dachu a tym samym jego podwyższenie. Do pomieszczeń wprowadzono nowoczesną klimatyzację.

Wydział z dnia na dzień staje się nowocześniejszy, a ludzie tam pracujący zadowoleni z wykonywanej przez siebie pracy.

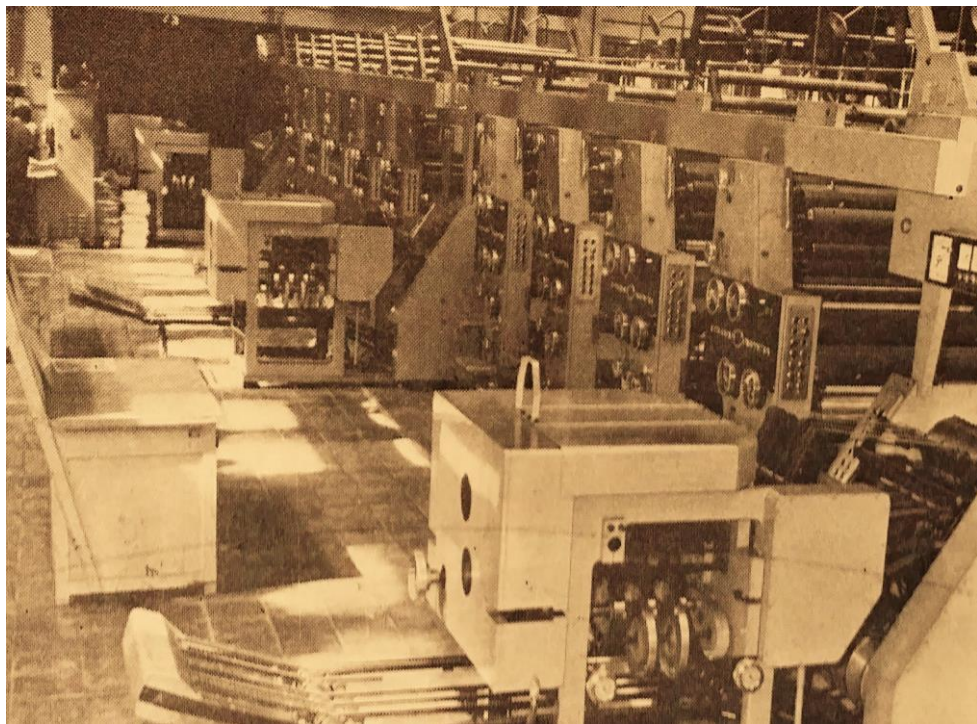
Centralny system dostarczania farb do wszystkich agregatów drukujących zakończył epokę beczek z farbą wiaderek i wiadereczek. System kontenerowy i automatyzacja wewnętrzna stworzyły nieporównywalnie lepsze gospodarowanie surowcami. W ciągu zaledwie jednego roku zdołaliśmy przywrócić pełną moc produkcyjną Wydziału Produkcji Gazetowej, powiększając jego potencjał produkcyjny, charakteryzujący się lepszymi możliwościami sprawności technicznej, w wyniku której jakość drukowanych gazet i czasopism posiada standard wysokiego poziomu dla tej techniki druku. To w DSP ukazała się pierwsza w Polsce gazeta Centralnego Organu naszej Partii "Trybuna Ludu" z reprodukcją wielobarwną warszawskiej Nike - symbolu męczeństwa i bohaterstwa naszego narodu.

Zniszczona hala maszyn rotograwiurów w znacznym stopniu uszczupla możliwości wykonywania produkcji książkowej i albumowej. Wydział ten do momentu awarii wyposażony był w dwa ciągi maszyn rolowych po 10 agregatów każdy, umożliwiające druk czterech tytułów równocześnie w kolorowości 4+1, o objętości 16 stron. Oddział maszyn arkuszowych, który uległ również zniszczeniu wyposażony był w cztery maszyny typu Planeta firmy Plamag. Tak więc produkcja maszyn rolowych opierała się głównie na druku tygodników i miesięczników, za które Zakład otrzymywał wyróżnienia i nagrody. Na maszynach rolowych wykonywaliśmy między innymi takie tytuły jak "Kontynenty", "Panorama Północy", "Horyzonty Techniki", "Młody Technik", "Twoje Dziecko", "Poznaj swój Kraj", "Łowiec Polski", "Skrzydłata Polska", "Zorza", „Wiadomości Wędkarskie" i wiele innych. Poważną pozycją w produkcji tego wydziału były podręczniki szkolne jak "Fizyka", "Geografia", "Historia", wykonywane terminowo i dobrej jakości. Zasadniczą, jednakże produkcją w oddziale maszyn arkuszowych były albumy i reprodukcje dzieł sztuki takie jak: "Rodakowski", "Malczewski", "Michałowski", "Luksor", "Teby" oraz reprodukcje do "Wielkiej Encyklopedii Powszechnej". Wymienione tytuły uzyskiwały w trudnej rywalizacji nagrody krajowe i zagraniczne w konkursach za najlepiej wykonaną książkę.

Ta znacząca w przedsiębiorstwie i w branży produkcja została zawieszona od maja 1973 roku wskutek wspomnianej awarii. Jednakże już w lipcu 1973 roku pod kierunkiem dotychczasowego kierownictwa tego wydziału inż. Henryka Lewacza jego współtowarzyszy Henryka Lenarda - kierownika oddziału maszyn rotograwiurów oraz szeregu innych ofiarnych pracowników zorganizowano na nowo oddział maszyn arkuszowych w oparciu o maszyny sprowadzone z innych zakładów. Do tego celu przeznaczono pomieszczenia po garażach. W trudnych warunkach załoga tego oddziału w lipcu 1973 roku uzyskuje pierwsze efekty produkcyjne. Maszyny zaczęły wykonywać produkcję pracując na trzy zmiany. Już rok 1974 dał 16 mln 196 tys. obrotów, przynosząc zakładowi 6 874 000 zł wartości produkcji. Kierownictwo i pracowników tego wydziału czeka w 1975 roku nowe ogromne zadanie uruchomienia produkcji w nowo wybudowanym pawilonie wkłēsdrukowym, który charakteryzować się będzie najnowocześniejszą technologią dla tej techniki druku.

W czasie, o którym była mowa nakładają się coraz to nowe zadania. I tak rok 1974 to dalszy etap modernizacji i rozbudowy. Ambicja na nowoczesność pokonuje piętrzące się trudności. W tej złożoności zadań odczuwana jest potrzeba

bardziej operatywnego dowodzenia na szczeblu zakładu. Stanowisko Dyrektora d/s Produkcji obejmuje młody i energiczny inż. Bohdan Kukliński. W sposób umiejętny integruje nową kadrę z ludźmi o długim stażu pracy znających złożoność organizmu naszego przedsiębiorstwa. Trwa bowiem dalszy montaż maszyn i urządzeń w Centrum Reprodukcji, w Wydziałach Produkcji Gazetowej i Dzielowej oraz Introligatorskiej. Zapada decyzja partyjno-rządowa budowy wspomnianego Wydziału Wklęsłodruku Arkuszowego i Rolowego.

Zwojowa maszyna offsetowa typu "Compacta".

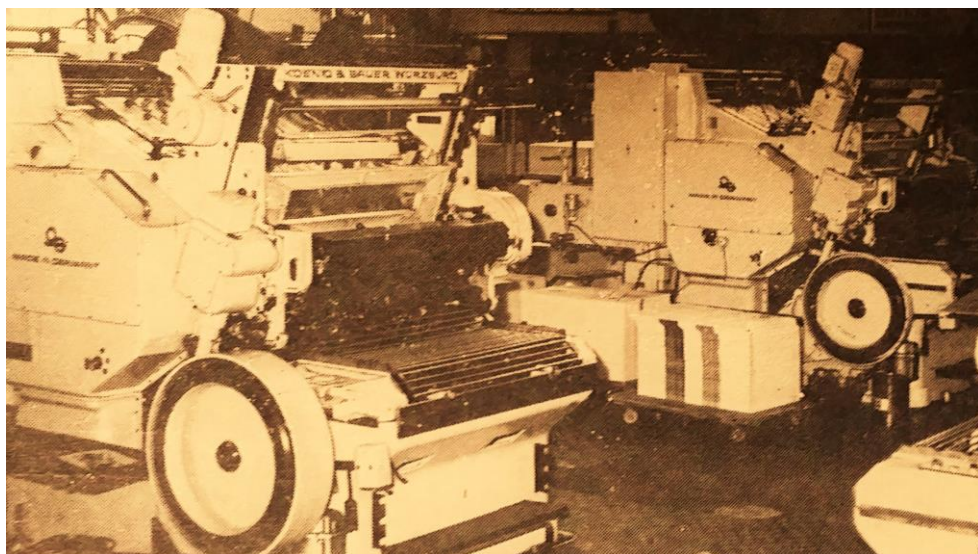
W styczniu 1974 roku kierowanie Zakładami DSP obejmuje inż. Rajmund Gadomski. Nowemu działaniu w kierowaniu przedsiębiorstwem towarzyszą roztępa i dynamika realizacji założonych przedsięwzięć. Następuje odczuwalna troska o ludzi pracy tak w znaczeniu materialnych jak i socjalnych świadczeń. Element ten wyzwała dodatkową energię i zaangażowanie pracowników naszego zakładu.

Kierowanie ważnymi odcinkami pracy powierza się coraz to nowym ludziom, którzy w naszych zakładach zdobywali wiedzę teoretyczną i praktyczną. W lutym 1974 roku na stanowisko Kierownika Wydziału Produkcji Dzielowej powołany zostaje inż. Bohdan Muchowicz mając do współpracy wypróbowanych pracowników tego wydziału: Romana Sobusiaka - kierownika zecerni, Henryka Twardowskiego - kierownika składu linotypowego, Stanisława Pyszkiewicza - kierownika maszyn oraz wielu innych wartościowych pracowników tego ważnego odcinka pracy.

Niemalże w tym samym czasie, bo we wrześniu 1974 roku kierownictwo Wydziału Produkcji Introligatorskiej obejmuje długoletni pracownik tego wydziału Henryk Kluczek, jego zastępcą zostaje mgr Bożena Ołtarzewska.

W przyległej hali maszyn typo-zwojowych następuje w 1974 roku montaż maszyny rolowej offsetowej "Rotoman I" do druku wielobarwnego, składającej się z 9 podwójnych zespołów drukujących, 3 jednostek złamujących z trzema stanowiskami gwiazd oraz pieca suszącego. Uruchomienie tej maszyny w połączeniu z utworzonym Centrum Reprodukacji i współpracą z Wydziałem Produkcji Gazetowej umożliwia druk czterokolorowy gazety "Świat Młodych", ukazującej się trzy razy w tygodniu. Jest to pierwsza tego typu pozycja wykonywana techniką offsetową w Polsce. Pierwszy numer tego pisma ukazał się w niespełna trzy miesiące po rozpoczęciu montażu wspomnianej maszyny, to jest we wrześniu 1974 roku. W kilka miesięcy później, bo już w grudniu 1974 roku rozpoczęto montaż podobnej maszyny offsetowej formatu B "Compacta" firmy Koenig & Bauer. Kierowanie nowym Wydziałem Maszyn Offsetowych powierza się w czerwcu 1974 roku inż. Edwardowi Ostrowskiemu, któremu praktyka zawodowa i zdobyta równocześnie wiedza teoretyczna pozwala z powodzeniem kojarzyć obowiązki w tym nowoczesnym i przyszłościowym Wydziale, tj. wdrażanie nowych technologii w oparciu o szkoloną kadre.

Wydział Produkcji Dzielowej w kompleksie modernizacyjnym ma swój poważny udział. W roku 1973 zainstalowano tam trzy dwukolorowe arkuszowe maszyny Rotafolio X, na których wykonywana jest czterotomowa Encyklopedia Powszechna z form fotopolimerowych, z których jakość druku osiągnęła poziom światowy. W 1973-75 roku rozpoczęto montaż maszyn arkuszowych płaskich firmy Koenig & Bauer oraz osiem maszyn jednokolorowych płaskich typu Jo-

Maszyny typograficzne arkuszowe typu "Condo"

Tych kilka przykładów daje pogląd w jak krótkim czasie na wielu odcinkach odbywa się ogromny proces przemian w poszczególnych technikach. W roku 1975 w byłej hali składu linotypowego odbywa się montaż maszyn do składu fotograficznego, tzn. fotoskład, który zrewolucjonizuje skład tradycyjny w metalu na gorąco łagodząc równocześnie przez wielokrotne przyspieszenie procesu składu, zapotrzebowanie w tym zakresie. Przemian tych nie da się odnieść do żadnego okresu, bowiem są one nie porównywalne tak w skali wielkości wykonawczej jak i stopnia jego standardowości.

W dokonującym się procesie przemian na odcinkach produkcyjnych nie można było pozostawić w dotychczasowym stanie organizacyjnym ważnej części złożonego organizmu przedsiębiorstwa, a mianowicie działów pomocniczych i administracyjnych przedsiębiorstwa. Wysoka dynamika rozwoju potencjału produkcyjnego, umaszynowania i jego wydajność produkcyjna oraz odmienność asortymentowa postawiły wobec tych działów określone wymogi, a mianowicie spełnienia funkcji zabezpieczenia materiałowego, opracowań technicznych, fakturowania wykonywanych produktów jak też nowych jakościowo usług konserwatorskich. Dlatego i na tym odcinku obserwujemy zmiany w schemacie organizacyjnym jak i zmian personalnych. Od 1973 roku papier stał się własnością zakładów powołano wówczas nową komórkę specjalnie do tych celów, a stanowisko specjalisty d/s gospodarki papierem obejmuje mgr inż. Marianna Bielińska - wychowanka naszego Zakładu. Stanowisko kier. Zaopatrzenia obejmuje Bogdan Stępnia, Stefan Grygoruk obejmuje w 1974 roku stanowisko Szefa Produkcji d/s Gazet i Czasopism, a inż. Marek Franckowiak stanowisko Głównego Technologa, inż. Henryk Niewiadomski nieprzerwanie dowodzi ze stanowiska Szefa Produkcji d/s Książek i Albumów.

Obserwujemy dalszy kierunek na specjalizację. Technolodzy obejmują operatywne kierowanie określonymi odcinkami pracy Jerzy Młodzikowski, Henryk Jope, Karol Roszkowski, Henryk Sitek, Andrzej Woźniak, Stefan Pawłowski, Bogdan Łagodziński, Andrzej Rumianek, Jerzy Sitek. Działanie trzech technik sprzężone jest z planowaniem operatywnym, którym kieruje Zygmunt Klimczak. Nowy asortyment, nowe koszty, prawidłowa wycena naszego produktu, to ważny odcinek pracy. Na tym odcinku dowodzenia niezmiennie spełnia obowiązki wytrawnego kalkulatora długoletni kierownik Wydziału Kalkulacji i Zbytu Włodzimierz Kurowski.

W specjalistycznym przedsiębiorstwie, jakim jest "Dom Słowa Polskiego" obowiązuje zasada "za pracę płaca". Fotografia włożonego wysiłku ludzkiego oraz jego wyniki mierzone są w Dziale Normowania i Wydajności. Stanowisko kierownika tego działu spełnia od 1973 roku z powodzeniem, wychowany w naszych zakładach Janusz Błaszczyk, a działem Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych kieruje Henryk Zieliński, wieloletnim pracownikiem Działu Księgowości jest Zofia Borowska. Na stanowisko kier. Działu Administracyjno-Gospodarczego powołany został Włodzimierz Faryna. Ciągła dbałość o jakość produkcji wymaga systematycznej kontroli surowców oraz produkcji w toku, by produkt końcowy miał wszystkie wymogi jakościowe. W 1974 roku stanowisko z-cy kierownika Działu Kontroli Jakości obejmuje Krzysztof Borowski.

Zakład nasz ma do zanotowania na swoim koncie pokaźny wykaz szeregu nagród i wyróżnień. Niebagatelny wpływ na te wyniki ma współzawodnictwo międzywydziałowe liczące 193 Brygady Pracy Socjalistycznej rozlokowane w 7

wydziałach produkcyjnych, w których uczestniczy 2076 członków naszej załogi. W roku 1971 Zakład zajął III miejsce w rywalizacji o Sztandar Prezesa Rady Ministrów i Centralnej Rady Zw. Zaw. oraz I miejsce za współzawodnictwo o najlepszą jakość produkcji poligraficznej.

A oto zestaw tytułowy książek nagrodzonych przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek w 1971 roku: "Sztuka Polska Przedromańska i Romańska do schyłku XIII wieku", "Tytus Czyżewski" (okładka), "Historia Komuny Paryskiej", "Aleksandria" (w trzech wersjach językowych) z równocześnie przyznaną nagrodą ufundowaną przez "Ars Polona - Ruch", "Kierowca Amator", "Podstawy Neurologii" (wykonanie klisz), "Malarstwo Polskie". Mamy parę tytułów takich jak: "Rentgenodiagnostyka Pediatryczna", "Aleksandria" (wersja radziecka), "Rozwój Socjalizmu od utopii do nauki", "Rzemiosło Artystyczne", "Patomorfolgia" i wiele innych.

Maszyna do oprawy bezszwowej Martini typ AK II.

Produkcja naszego przedsiębiorstwa wykonywana trzema technikami druku - typograficzna, offsetowa i wkłesłodrukowa obejmuje wszystkie grupy asortymentowe produkcji poligraficznej, a więc książki, gazety, czasopisma i akcydensy. W skali rocznej produkujemy około 22 mln egzemplarzy książek, w tym 4 mln w oprawie twardej, 500 mln egzemplarzy gazet i 85 mln egzemplarzy czasopism jedno- i wielobarwnych co zamyka się sumą blisko 3,5 mld kolorodbittek. Najpoważniejszą pozycją planu produkcji przedsiębiorstwa są książki, których produkcja stanowi 45 % wartości produkcji bez papieru. 50 % tego planu przypada na gazety i czasopisma, a pozostałe 5 % na grupę akcydensów - będącą uzupełnieniem działalności produkcyjnej przedsiębiorstwa. W ciągu

roku do produkcji zużywa się 36 mln kg papieru dając dobowe zużycie około 100 ton. O wielkości tych liczb niech świadczy fakt, że zużycie samego papieru rolowego pozwoliłoby na 10-krotne opasanie kuli ziemskiej wstęgą papieru.

Rok 1973 przynosi nową serię nagród i wyróżnień Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek o najlepiej wydaną książkę. Oto niektóre z nagrodzonych tytułów: "Hans Memeling - Sąd Ostateczny", "Pan Tadeusz", "Horacy - Pieśni", "Copernikus", "W. Lenin - Rewolucja Proletariacka a renegat Kausky", "Karnał Dziadowski", "Encyklopedia Powszechna", tom I. Za listą wymienionej części nagrodzonych tytułów kryje się wysiłek ludzkiej umiejętności i ofiarności dziesiątków i setek doskonałych fachowców załogi. To oni przysparzają blasku naszym Zakładom, wierni i oddani, a zarazem skromni, gotowi spełnić poza normalnymi obowiązkami pracy postawione dodatkowo zadania. W roku 1972 dzięki tej postawie Załoga DSP otrzymała Dyplom Uznania od I Sekretarza KC PZPR i Prezesa Rady Ministrów - za szczególne osiągnięcia w rozwoju dodatkowej produkcji. W 1973 roku Zakład uhonorowany został Pamiątkowym Medalem Odbudowy Zamku Królewskiego. Złotą Odznaką Honorową za Wybitne Zasługi dla Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej przyznany przez Radę Narodową PKPS. Można ponadto obiektywnie stwierdzić, iż nie ma dziedziny zakładowego życia społecznego, w której by nie uczestniczyli nasi pracownicy. Dumni jesteśmy z dotychczasowych osiągnięć. Wierzimy, że wypróbowana i zgrana Załoga "Domu Słowa Polskiego" w nowych, lepszych warunkach pracy pomnoży swój dotychczasowy dorobek wzbogacając w ten sposób trwale wartości naszej kultury narodowej.

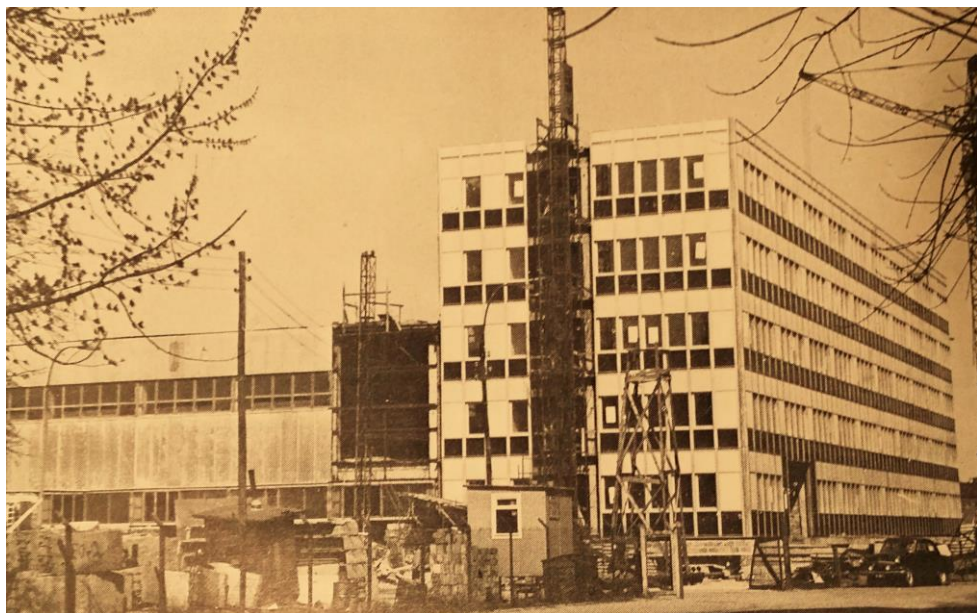
Opracował: WITOLD FERSZT

Nasze jutro

Wraz z zakończeniem kolejnej pięciolatki w skali kraju, zakład nasz zakończy pierwszy etap modernizacji i rozbudowy bazy technologiczno-produkcyjnej. Nakłady inwestycyjne w tej pięciolatce (1970-1975) przewyższają kilkakrotnie wszystkie nakłady uzyskane od chwili powstania zakładu. Pomoc ze strony organów państwowych w formie uchwały rządowej oraz specjalnych dotacji dla poligrafii ze szczególnym uwzględnieniem naszego Zakładu pozwoliła w minionych latach uzupełnić sprzęt i zmodernizować wydziały, które stanowiły wąskie gardło w procesie produkcyjnym.

Nowy pawilon wkłślodrukowy - widok od strony ul. Miedzianej

Rozbudowę zakładu podjęto od przebudowy unowocześnienia wydziałów fotografii, retuszu i przygotowalni dla wszystkich technik druku. Powstały kolejno: Wydział Centrum Reprodukacji, hala maszyn rolowych typograficznych i offsetowych, pawilon wkłęsłodrukowy oraz wydział składu fotograficznego. Przeprowadzono również szereg prac modernizacyjnych na poszczególnych wydziałach. Tak szerokiego zakresu prac dotyczących rozbudowy, przebudowy i unowocześnienia parku maszynowego zakład nasz jeszcze nie przeżywał. Większość prowadzonych prac odbywała się równocześnie z procesem produkcyjnym, gdyż zarówno specyfika produkcji naszego zakładu jak również ciężar gatunkowy wykonywanych prac nie pozwala na przerwy lub zakłócenia w codziennym rytmie pracy zakładu i jego załogi. Patrząc na dzień dzisiejszy naszej drukarni nie sposób kilkoma zdaniami określić to wszystko co się dzieje obecnie a co będzie miało podstawowy wpływ na to, jak będzie za lat kilka lub kilkanaście. Mamy oczywiście na myśli pawilon wkłęsłodrukowy, który będzie jakby pomostem łączącym poligrafię lat sześćdziesiątych z poligrafią lat osiemdziesiątych. Już patrząc z zewnątrz na dobrze znaną sylwetkę naszego zakładu być może wyglądająca zbyt ciężko i przysadziście, lecz stanowiącą specyficzny fragment architektoniczny oko nasze z prawdziwą przyjemnością zatrzymuje się na nowoczesnej bryle pawilonu wkłęsłodrukowego. Mimo dużej powierzchni jaką zajmuje pawilon będzie on wyglądał dużo lżej i przyjemniej w zestawieniu ze starym zakładem dzięki stalowej konstrukcji, nowoczesnej wykładzinie, aluminium i szkło dobrze wkomponowanym w otoczenie. Tak więc już sam wygląd zewnętrzny pawilonu będzie, jak gdyby wizytówką tej nowoczesności, którą będzie krył w sobie, bowiem technologia i produkcja w nim wykonywana będzie mogła być zaliczona już do lat osiemdziesiątych naszego wieku. Inwestycja, której ucieleśnieniem będzie pawilon, jest bodajże pierwszą tego typu w naszym przemyśle, gdzie zagadnienie jednej technologii zostało rozwiązane, opracowane i zrealizowane w sposób kompleksowy uwzględniający wszystkie warunki, postulaty i założenia. Potwierdzeniem tego niech będzie zwiedzanie wnętrza pawilonu. Zaczynamy od działu, który przygotowuje materiał do dalszej obróbki, tj. od działu galwano. Ustawione w linię produkcyjną stoją wanny i urządzenia galwano zaliczane do jednych z najlepszych na świecie. Nowoczesne rozwiązania konstrukcyjne oraz nowoczesna technologia zmniejszają wkład pracy fizycznej ludzi do minimum. Pracownicy wykonują jedynie czynności pomocnicze i główną uwagę skupiają na urządzeniach kontrolnych i sterujących, albowiem cały proces odbywa się w sposób automatyczny, lecz zapewniający wysoką jakość otrzymywanych cylindrów wkłęsłodrukowych. Następne działy to montaż i kopia opalowa. Tutaj również dominuje nowoczesność, lepsze warunki pracy oraz większa wydajność i lepsza jakość. Przechodzimy kolejno do działu przygotowania form wkłęsłodrukowych i tu największe zdumienie i najsilniejsze wrażenie. Elektronika, elektrotechnika, obsługa w białych fartuchach i dwa urządzenia, które wprowadzają w zdumienie. Elektronicznie sterowane grawerowanie cylindrów wkłęsłodrukowych stanowi nie tylko w naszym przemyśle, ale również na całym świecie olbrzymi krok naprzód w dziedzinie poligrafii. Koniec z roztworami trawiącymi, koniec z ciężką i szkodliwą dla zdrowia pracą trawiaczy wkłęsłodrukowych, koniec z kontrolowaniem procesu produkcyjnego

"na oko" i "na wyczucie", koniec z zatrutowaniem środowiska człowieka. Urządzenia elektroniczne same prowadzą proces produkcyjny a operatorzy czuwają nad prawidłowym zaprogramowaniem oraz pracą urządzeń.

Prezes Rady Ministrów
towarzysz Piotr Jaroszewicz
przy omawianiu projektu
rozbudowy DSP

W latach osiemdziesiątych zakład nasz będzie posiadał łącznie trzy urządzenia Helioklischograph do grawerowania cylindrów wkłęsłodrukowych. Wygrawerowane cylindry trafiają do hali maszyn rolowych i arkuszowych. Piętnastoagregatowa maszyna rolowa typu Gravoman oraz pięć jednokolorowych, Palatia Super V stanowi potencjał produkcyjny techniki wkłęsłodrukowej. Wydajność ich będzie kilkakrotnie wyższa od dawnej wydajności wszystkich maszyn wkłęsłodrukowych.

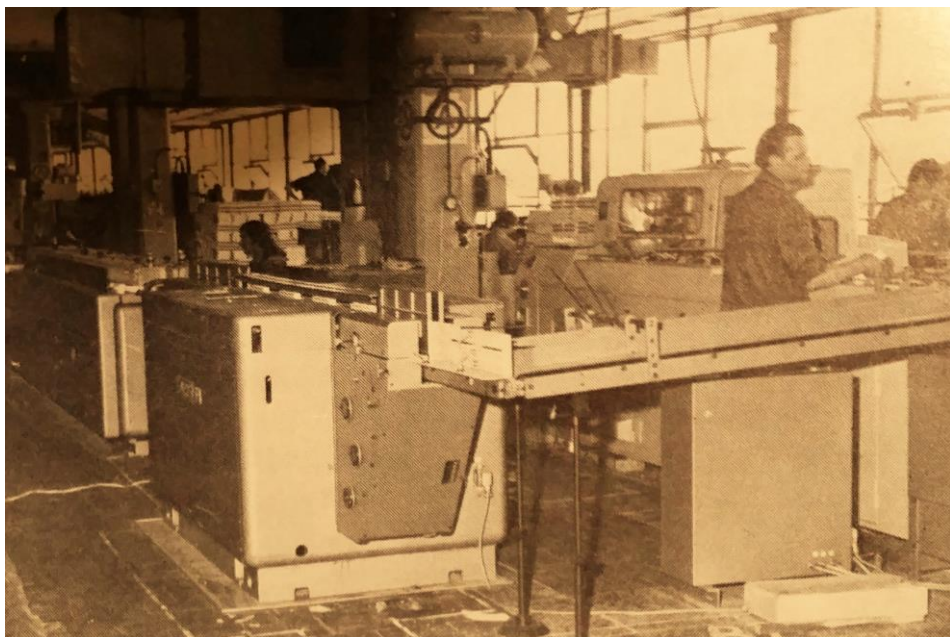
Głównym przeznaczeniem omawianych maszyn jest druk książek, kolorowych czasopism, katalogów oraz innych prac w technice wkłęsłodrukowej o wysokiej jakości. Rolowa maszyna wkłęsłodrukowa wyposażona będzie w system transportujący gotową produkcję do działu ekspedycji. Ten nowoczesny system transportu zawiera również urządzenia do obcinania i sztaplowania gotowej produkcji. Zezwala on na natychmiastowy dalszy transport drukowanych nakładów i eliminuje konieczność ich składowania. Obraz pawilonu nie będzie pełny, jeżeli nie wspomnimy o urządzeniach towarzyszących, nie mniej odgrywających poważną rolę w procesie produkcyjnym i technologicznym. Są to

urządzenia do regeneracji rozpuszczalników, które zapewniają zamknięty obieg toluenu i ksylenu, dają poważne oszczędności materiałowe i prawie całkowicie eliminują przenikanie szkodliwych oparów rozpuszczalników do środowiska ludzkiego.

Po raz pierwszy w swojej 25-letniej historii zakład nasz nie będzie uciążliwym współlokatorem mieszkańców okolicznych domów. Nie tylko walczymy o czyste powietrze, ale również o czystą Wisłę. Ścieki z działu galwano i laboratorium OBRPP zanim dostaną się do kanałów miejskich będą przepuszczone przez system urządzeń neutralizujących, który zagwarantuje, że zawartość środków szkodliwych w ściekach odprowadzanych z pawilonu wkleśłodrukowego będzie zgodna z obowiązującą normą, a w niektórych przypadkach nawet niższa.

W skład pawilonu wchodzić będzie również centralna pompownia farb i rozpuszczalników. Zabezpieczać ona będzie systematyczne, w pełni zautomatyzowane podawanie farb i rozpuszczalników do maszyn drukujących. Ogromne zbiorniki umieszczone w podziemnym magazynie będą zawierać takie ilości surowców, ażeby zapewnić harmonijną produkcję wszystkich maszyn i urządzeń.

Chcąc podsumować bliskie powstanie naj młodsze a jednocześnie najnowocześniejszego wydziału naszego zakładu trzeba powiedzieć, że reprezentować on będzie wszystko to co najlepsze, najnowocześniejsze i sprawdzone w praktyce w największych drukarniach Europy.

Nowoczesna linia do oprawy twardej "Kolbus 36".

Mimo, że czeka nas jeszcze dużo wysiłku do końca realizacji aktualnych zadań, myślimy już i planujemy obraz naszego zakładu w następnych latach. Chcemy, aby w latach następnych zakład nasz całkowicie, we wszystkich technikach druku, we wszystkich cyklach produkcyjnych odpowiadał aktualnemu

poziomowi i możliwościom poligrafii na świecie. Pozwólmy więc sobie wyprzedzić czas i oczyma wyobraźni zobaczyć nasz zakład na przestrzeni następnych 10 lat. Można już teraz powiedzieć, że okres ten będzie charakteryzował się dalszą przebudową i rozbudową zakładu. Głównymi zadaniami będą: zaadaptowanie Wydziału Produkcji Gazetowej dla potrzeb fotoskładu oraz rozbudowa Wydziału Produkcji Introligatorskiej. W oparciu o doświadczenia i praktykę uzyskaną przy rozruchu i wdrożeniu fotoskładu w Wydziale Produkcji Dzielowej przystąpimy do realizacji drugiej połowy zadania, tj. stopniowego eliminowania składu gorącego z naszego zakładu. Koniec kłopotów ze stopem, matrycami, odlewami i tysiącem innych problemów, z którymi borykamy się dzisiaj przy produkcji gazet i czasopism. Ciężką pracę linotypistów, metrapaży, stereotypów i zecerów zastąpią nowoczesne, szybkie maszyny kierowane komputerami. Zaprogramowany skład wykonywany przez czytniki optyczne, zaprogramowane naświetlanie i łamanie tekstu wykonywane przez maszyny naświetlające skróci kilkakrotnie czas przygotowania szpalt, kolumn i stronic gazet i czasopism, jednocześnie zapewni kilkakrotny wzrost wydajności działu przygotowalni. Dotychczasowi składacze linotypowi, metrapaże, zecerzy ręczni i operatorzy odlewarek przemienią się w tastratorów i operatorów czytników optycznych, urządzeń naświetlających, automatycznych wywoływaczek, korektorek ekranowych, montażystów czy fotografów. Ołów zastąpi światłoczuły papier i błona filmowa, odlew stereotypowy - montaż pozytywow lub negatywow. Zmiana technologii składu może pociągnąć za sobą wprowadzenie nowych form do druku gazet i czasopism. Najprawdopodobniej będą to klisze cynkowe sporządzane metodą: jednostopniowego trawienia lub płyty fotopolimerowe, które tak dobrze zdały egzamin przy druku czterotomowej encyklopedii PWN i zyskały stałe obywatelstwo w naszym zakładzie.

Urządzenie Linotron 505 Te przeznaczone do szybkiego składu fotograficznego.

Zielone światło modernizacji i rozbudowy otrzyma również Wydział Produkcji Introligatorskiej, wydział w którym procent pracy ręcznej oraz wkład wysiłku fizycznego jest znacznie większy niż w pozostałych wydziałach. Szybka rozbudowa parku maszyn drukujących do roku 1976 oraz wymiana starych maszyn w latach następnych spowoduje ogromny przyrost produkcji książkowej, broszurowej i albumowej, którą trzeba będzie oprawić, nadać jej ostateczny wygląd, który będzie wizytówką zakładu i jego załogi. Dlatego też kierownictwo zakładu widząc palący problem w produkcji introligatorskiej, już teraz podejmuje kroki mające poprawić sytuację na tym odcinku. W przyszłości zakład nasz otrzyma dwie linie automatyczne do oprawy twardej. Jednocześnie zakupiona została linia do oprawy bezzyciowej z możliwością oprawy na niej produkcji podwójnej. Oprócz kompletnych linii do oprawy twardej i bezzyciowej wydział zostanie wyposażony w nowoczesne maszyny do szycia nićmi, automaty do robienia okładek, maszyny do złamywania prasy do tłoczenia i bigowania oraz inny sprzęt pomocniczy niezbędny jednak w pracach introligatorskich. Łącznie z wymianą starych maszyn i urządzeń nastąpi przebudowa i modernizacja pomieszczeń wydziału. Utworzone zostaną ciągi produkcyjne mające za zadanie skrócenie drogi półproduktu, zmniejszenie ilości składowań międzyoperacyjnych oraz maksymalne skrócenie czasów produkcyjnych. Generalnym dążeniem jest otrzymanie na końcu ciągu produkcyjnego gotowego oraz zapakowanego produktu finalnego, który można natychmiast skierować przez ekspedycję do odbiorcy. Ograniczona powierzchnia zakładu przy dużym wzroście produkcji stwarza problemy z magazynowaniem zarówno półproduktów jak i produktów finalnych, dlatego też wszystkie koncepcje przyszłościowe Wydziału Produkcji Introligatorskiej stawiają ten problem na pierwszym miejscu. Dążymy do tego i będziemy konsekwentnie realizować ów cel, który pozwoli postawić ten wydział na równi z innymi wydziałami zakładu.

Również park maszyn drukujących zostanie wzbogacony o nowe jednostki. Rolowe maszyny typograficzne Wifag zostaną uzupełnione o dodatkowe zespoły drukujące i aparaty złamujące. Pozwoli to na rozszerzenie asortymentu produkcyjnego o książki, czasopisma i broszury. Zakład nasz wzbogaci się o nową rolową maszynę offsetową przeznaczoną głównie do druku pozycji encyklopedycznych. Maszyna ta składać się będzie z pięciu podwójnych zespołów drukujących oraz dwóch aparatów złamujących. Wyposażona w piec suszący i przystosowana do druku na papierach powlekanych pozwoli na systematyczny druk w naszym zakładzie pozycji wymagających dużych wiadomości fachowych oraz dobrego wykonania. Maszyna ta stanowić będzie uzupełnienie rodziny rolowych maszyn offsetowych pracujących już w zakładzie.

Pawilon wkłęsłodrukowy mimo swego młodego wieku i nowoczesnego wyposażenia otrzyma po uzyskaniu pełnych mocy produkcyjnych następne urządzenia typu Helioklischograph do elektronicznego grawerowania cylindrów wkłęsłodrukowych. Pozwoli to na zwiększenie możliwości maszyn drukujących. Sprawa, która się ściśle wiąże z maszynami dającymi półprodukt lub produkt finalny jest transport i ekspedycja, Generalnie wszystkie maszyny rotacyjne zakupione po 1976 roku będą wyposażone w system transportujący produkcję. Pozostałe maszyny pracujące w zakładzie będą systematycznie wyposażane w urządzenia do automatycznego transportu.

Oprócz miejscowych środków transportowych zakład otrzyma transportery rolowe i samobieżne transportery taśmowe dla Introligatorni i Wydziału Produkcji Offsetowej oraz wózki elektryczne, podnośniki, palety hydrauliczne itp. Ekspedycja wzbogaci się o automatyczne sztaplarki i pakowaczki, które zwiększą wydajność i usprawnią pracę na tym odcinku. Kompleksowy program inwestycyjny przewiduje również szereg zakupów dla działu uszlachetniania produkcji, tj. lakierni. Wyśłużone i półsprawne maszyny do laminowania i lakierowania zostaną zastąpione nowymi urządzeniami o znacznie lepszych możliwościach produkcyjnych. Chcemy wykorzystać dotychczasowe osiągnięcia w zakresie laminowania i lakierowania, a w oparciu o zakupione maszyny dostarczać na rynek produkty o najwyższej jakości.

Sterowana przy pomocy programu maszyna do wielokrotnego kopiowania.

Kolejną technologią, którą czeka duża przyszłość w naszym zakładzie będzie druk gazet i czasopism z form fotopolimerowych. Zagadnienie to łączy się ściśle z wprowadzeniem technologii szybkiego składu w zecerni drukarni gazetowej. Otrzymywane odbitki negatywowe lub pozytywowe będą przenoszone na płyty cynkowe i trawione jednostopniowo lub na płyty fotopolimerowe. Ze względu na wytrzymałość płyt, łatwość sporządzania form oraz jakość otrzymywanego druku, płyty fotopolimerowe przewyższają znacznie pod tymi względami płyty cynkowe. Coraz większe nakłady gazet i czasopism wymagają stosowania form drukowych o dużej wytrzymałości, dobrze przyjmujących i oddających farbę przy dużych szybkościach druku nowoczesnych maszyn rolowych. Te wszystkie zalety wskazują na płyty fotopolimerowe jako kierunek przyszłościowy form do druku gazet. Musimy sobie jednak w tym miejscu powiedzieć, że sprawa nie

wygląda zbyt prosto i bezkomplicacyjnie. Przemysł nasz nie produkuje w chwili obecnej płyt fotopolimerowych a import ich wymaga dużych nakładów dewizowych. Biorąc jednak pod uwagę duże korzyści ekonomiczne oraz możliwości technologiczne wypływające ze stosowania płyt fotopolimerowych możemy mieć nadzieję, że w latach 1976-1980 powstanie rodzima forma fotopolimerowa, na którą czeka z niecierpliwością nie tylko nasz zakład, ale cały przemysł poligraficzny.

Szybki rozwój techniki offsetowej w naszym zakładzie wymagać będzie rozbudowy przygotowalni form oraz przejścia na nowe technologie zarówno w dziale montażu jak i kopii oraz przedruku.

Najbardziej palącą sprawą jest problem płyt offsetowych. Dotychczasowa technologia sporządzania płyt wielometalowych jest przestarzała i nie zaspakaja potrzeb zakładu. W najbliższych latach zakład nasz będzie korzystał z centralnej wytwórni offsetowych płyt wybudowanej na ulicy Nakielskiej. Zostaną tam zainstalowane nowoczesne linie galwaniczne, które dostarczać będą krajowe płyty w różnych formatach i o różnych grubościach. Ta inwestycja rozwiązuje jednak problem płyt offsetowych w skali przemysłu, pozostaje jednak dość istotny problem dalszej obróbki tych płyt w poszczególnych zakładach. Nasz zakład będzie musiał w jak najszybszym czasie te sprawy rozwiązać, ponieważ rozrastający się park maszynowy wymaga coraz większych ilości form drukowych i to form najwyższej jakości.

Średnie dzienne zapotrzebowanie na offsetowe formy drukowe będzie się wahało w granicach 30-40 płyt maszynowych nie licząc płyt do prób. W tej sytuacji jedyną możliwością sprostania temu zadaniu w naszych warunkach, tj. przy ograniczonej powierzchni działów i niewystarczającej liczbie kadry fachowej jest zainstalowanie potokowych linii do obróbki płyt offsetowych. Naświetlone płyty wprowadzane do linii potokowej przechodziłyby automatycznie dalsze procesy obróbki bez ingerencji człowieka, którego działalność ograniczać się będzie jedynie do kontroli prawidłowego funkcjonowania urządzeń. Wcześniejsze uruchomienie takiej linii było niemożliwe ze względu na brak możliwości zabezpieczenia w płyty o jednakowych parametrach grubości warstwy światłoczułej, warstwy chromu i miedzi. Powstanie centralnego wydziału produkcji płyt offsetowych wielometalowych otworzy więc dla naszego zakładu zielone światło na drodze modernizacji i automatyzacji procesów produkcyjnych w dziale kopii oraz trawiarni offsetowej.

Szybki rozwój postępu w poligrafii zapoczątkowany w naszym zakładzie w roku 1972 przynosi nie tylko widoczne zmiany w dziedzinie wyposażenia zakładu w maszyny i urządzenia, ale również zmienia przekrój strukturalny załogi zakładu. Wkraczająca modernizacja i automatyzacja powodują zmiany w niektórych grupach zawodowych i specjalnościach co jest charakterystyczne dla wszystkich rozwijających się zakładów.

W ostatnich dwóch latach można zaobserwować zjawisko częściowego zastępowania wiadomości i pracy ludzkiej przez maszynę. Maszyniści starych rotacyjnych maszyn offsetowych stając przy nowych rotacjach muszą w głównej mierze zastąpić swoje wieloletnie doświadczenie praktyczne znajomością urządzeń sterujących i regulujących pracę maszyny. Centralne punkty sterownicze spełniają automatycznie kilkanaście czynności, które dawniej maszynista mu-

siał wykonywać ręcznie. To samo zjawisko występuje przy wszystkich maszynach i urządzeniach, które nasz zakład ostatnio otrzymał i będzie otrzymywał. Duże nasycenie parku maszynowego w elektryczne i elektroniczne urządzenia sterujące, w skomplikowane zespoły automatyki wymaga zabezpieczenia od strony prawidłowej obsługi i należytej konserwacji. Dlatego też z roku na rok przybywać będzie wysoko kwalifikowanych elektryków, elektroników i mechaników. Już niedługo każdy wydział będzie posiadał wyspecjalizowanych elektroników i mechaników będących w stanie natychmiast usunąć zaistniałą awarię. Skomplikowane konstrukcje i odmienność w budowie poszczególnych maszyn i urządzeń pociąga za sobą konieczność specjalizacji w dziale Gł. Mechanika.

Zmieni się też oblicze kadrowe poszczególnych wydziałów. Ścisła specjalizacja w zakresie obsługi poszczególnych maszyn i urządzeń jak również specjalizacja technologiczna wymagać będzie nowej kadry techników i inżynierów poligrafów. Do obsługi nowoczesnych maszyn przydzielani będą specjaliści, których zasób wiedzy fachowej i przygotowanie zawodowe gwarantować będzie prawidłowe wykorzystanie powierzonych maszyn i urządzeń. To co wkracza już do naszej poligrafii i wkraczać będzie w następnych latach wymaga od ludzi na stanowiskach pracy niezwykle wysokiego zdyscyplinowania. Nasz zakład lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wymagać będzie od wszystkich zarówno zajmujących miejsca w produkcji jak i w administracji dużej dokładności, sumienności w wykonywanej pracy, ścisłego przestrzegania reżimów technologicznych i produkcyjnych.

Powyższe opracowanie miało na celu pokazać przyszłość naszego zakładu, a tym samym uzupełnić przeszłość i teraźniejszość o lata które stoją przed nami. Ciężko jest pisać o tym co będzie zwłaszcza, jeśli chce się uniknąć fikcji. Dlatego też perspektywy zakładu w latach 1976-80 były w tym opracowaniu często powiązane z dniem dzisiejszym lub z najbliższą przyszłością zakładu. Możemy jednak zapewnić, że 90 % tego co zostało ukazane w opracowaniu przybierze realne kształty w ciągu najbliższych sześciu lat. Jako największy zakład poligraficzny w Polsce jesteśmy zobowiązani do dawania przykładu, wypracowywania wzorów, które będą naśladowane przez innych. Trzydziestolecie naszych zakładów pokaże, jak wykorzystaliśmy tę ogromną szansę, która stoi przed nami.

Opracowanie: mgr inż. JERZY KOBYLIŃSKI i inż. MAREK FRANCKOWIAK

Rówieśnicy Zakładu

Stanisław Augustyniak
Główny Mechanik

Stefan Batory
zecer
Wydział Produkcji Gazetowej

Danuta Biernacka
brygadzystka w dziale
oprawy broszurowej Introligatornia

Stefan Brodowski
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Irena Chudziak
księgowa
Dział Finansowy

Czesław Ciabach
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Franciszek Czuba

stereotypier
Wydział Produkcji Gazetowej

Edward Dąbrowski

tokarz - brygadzysta
Dział Głównego Mechanika

Halina Gałązka

składacz maszynowy
Wydział Produkcji Dzielowej

Halina Garlicka

księgowa
skarbnik
Rady Zakładowej

Barbara Glinkowska

specjalista d/s księgowości
Dział Księgowości

Leonard Gorzecki

składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Maria Górską

pomoc w dziale linotypów
Wydział Produkcji Dzielowej

Marian Jakubik

składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Władysław Jamowski

ślusarz instalacji przemysłowych
Dział Głównego Mechanika

Władysław Kijewski
introligator przemysłowy
Introligatornia

Jan Kosicki
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Barbara Kostaszewska
samodzielna księgowa
Dział Księgowości

Jadwiga Kowalewska
kierownik Działu
Rachuby Płac i Zasiłków

Irena Kucharczyk
składacz maszynowy
Wydział Produkcji Dzielowej

Franciszek Kramm
składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Stanisław Kurkijaniec
stereotyper
Wydział Produkcji Gazetowej

Jadwiga Kwiatkowska
księgowa - kasjer
Dział Finansowy

Stanisław Latoszek
stereotyper
Wydział Produkcji Gazetowej

Henryk Lenard

kierownik oddziału maszyn
Wydział Produkcji Rotograwiurów

Henryk Lewandowski

mechanik maszyn poligraficznych
Dział Głównego Mechanika

Maria Majewska

liczarka
Wydział Produkcji Rotograwiurów

Władysław Małecki

operator maszyn
Wydział Produkcji Gazetowej

Stanisław Mastek

mechanik maszyn poligraficznych
Dział Głównego Mechanika

Stanisława Metera

introligator przemysłowy
Introligatornia

Bronisław Milewski

operator maszyn
Wydział Produkcji Gazetowej

Helena Paciorkowska

składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Tadeusz Paciorkowski

kierownik zmiany
Wydział Produkcji Gazetowej

Helena Perko

specjalista d/s księgowości
Dział Księgowości

Franciszek Perz

mechanik maszyn poligraficznych
Dział Głównego Mechanika

Tadeusz Pietruszka

kierownik
Działu Ekonomicznego

Henryka Pilat

księgowa
Dział Finansowy

Janina Polkowska

starszy referent
Introligatornia

Edward Pomianowski

stereotyper
Wydział Produkcji Gazetowej

Kazimierz Poterała

stereotyper
Wydział Produkcji Gazetowej

Wojciech Przybycień

kierownik oddziału
przygotowalni form
Wydział Produkcji Gazetowej

Leon Rok

składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Mieczysław Rucki
składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Zbigniew Ryder
kierownik działu chemigrafii
Wydział Centrum Reprodukcji

Stefan Sankowski
stereotyper
Wydział Produkcji Gazetowej

Maciej Sawicki
kierownik oddziału eksploatacji
Dział Głównego Energetyka

Wojciech Sieniarski
maszynista typograficzny
Wydział Produkcji Dzielowej

Stanisław Sitarz
operator maszyn
Wydział Produkcji Gazetowej

Bronisław Skolimowski
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Daniela Smoleń
składacz maszynowy
Wydział Produkcji Dzielowej

Stanisław Stępień
preser
Wydział Produkcji Gazetowej

Kazimierz Stepniewski
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Stanisław Sulkowski
konserwator linotypów
Wydział Produkcji Gazetowej

Henryk Świerzewski
trawiacz oddziału chemigrafii
Wydział Centrum Reprodukcyjnego

Tadeusz Szczepaniak
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Kazimierz Szczepański
zecer
Wydział Produkcji Gazetowej

Jan Szewczak
operator maszyn
Wydział Produkcji Gazetowej

Tadeusz Tuszyński
brygadzysta przetapialni metalu
Wydział Produkcji Dzielowej

Maria Twardo
księgowa
Dział Rachuby Płac i Zasiłków

Henryk Tybuś
szef zmiany
Zakładowa Zawodowa
Straż Pożarna

Helena Ukleja
referent techniczny
Dział Technologii Produkcji

Janina Waniek
operator maszyn
Wydział Produkcji Gazetowej

Józef Wołk
mistrz oddziału chemigrafii
Wydział Centrum Reprodukcji

Mieczysław Woźniakowski
składacz maszynowy
Wydział Produkcji Gazetowej

Wiesław Zajączkowski
maszynista rotacyjny
Wydział Produkcji Gazetowej

Wiesław Zdanowicz
retuszer chemigraficzny
Centrum Reprodukcji

Ryszard Żukowski
maszynista rotacyjny

Marian Braszczyk
Wydział Produkcji Dzielowej

Jakub Dutkiewicz
Wydział produkcji gazetowej

Stanisław Nowak
Dział Głównego Mechanika
Wydział Produkcji Gazetowej

Kartki z kalendarza

Miernikiem działalności przedsiębiorstwa są długie rzędy cyfr, które można formować w graficznie opracowane wykresy dające pojęcie wielkości produkcji, pracowitości, rytmiki wykonywanych zadań w skali roku lub wielu lat. Są te cyfry matematycznym obrazem osiągnięć jakich dokonało przedsiębiorstwo. Nie przedstawia żadne cyfry ludzkiego zaangażowania, kształtowania postaw, całego splotu spraw i problemów. Jest to działanie pozaprodukcyjne, aczkolwiek nie dające się oddzielić i posiadające poważny wpływ na podstawową działalność przedsiębiorstwa. Tworząc środowisko i stawiając przed nim określony cel, widziano nie tylko matematycznie wykalkulowane zadania i możliwości techniczne, ale również ambicje zawodowe, zainteresowania, problemy jednostki i całego zespołu pracowników. Łączenie tych składników w jedną całość wyzwalalo szereg dalszych inicjatyw, które w całej historii przedsiębiorstwa służyły dla tworzenia postawy Załogi, integrowały, umacniały przekonanie o sile i znaczeniu działania, nadawały wreszcie charakter środowisku. Działalność ta w sensie matematycznym nie zawsze jest uchwytana, ale realna, istniejąca.

Sięgnijmy więc do kronikarskich notatek, które w pewnym stopniu odzwierciedlają naszą zaangażowaną postawę, choć nie wyczerpują tematu. Nie pojawiają się w tych notatkach wszystkie nazwiska. Pamiętajmy, że była to działalność ludzi na przestrzeni ćwierćwiecza.

Rok 1952

► **26 czerwiec** Z inicjatywy Związku Młodzieży Polskiej odbyły się zebrania młodzieży w wydziałach: intrologatorni, drukarni dzielowej i warsztatach szkolnych. Postanowiono przepracować 2290 roboczogodzin w powstającym Centralnym Parku Kultury i Wypoczynku na Powiślu.

► **2 lipiec** Odbyło się spotkanie pracowników z delegacją intelektualistów z NRD i Niemiec Zachodnich - działaczy ruchu obrońców pokoju i Towarzystwa Krzewienia Przyjaznych i Dobrosąsiedzkich Stosunków z Polską.

► **12 wrzesień** Powołano Zakładowy Komitet Frontu Narodowego i równoległe 38 kół dyskusyjnych. W skład Komitetu wchodził: Fr. Z. Orzechowski, P. Przepiórkowski, L. Haberman, Wł. Taciowski, L. Apfelbaum, H. Jankowska, Z. Kowalski, K. Masecki. Rozpoczęto od dyskusji nad zadaniami Frontu Narodowego i Ordynacji Wyborczej do Sejmu.

► **27 wrzesień** Ukazał się pierwszy numer wielonakładowego pisma pod nazwą "Biuletyn Informacyjny" jako organ Komitetu Zakładowego Frontu Narodowego.

► **10 październik** Spotkanie Załogi z kandydatem zgłoszonym przez pracowników DSP na posła do Sejmu PRL - prof. Janem Dembowskim, przewodniczącym Polskiej Akademii Nauk, przewodniczącym Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju.

► **7 listopad** Rozpoczęto kurs dla aktywu gospodarczego na temat: "Planowanie i koordynacja produkcji". Uczestniczyło 86 pracowników. Wykładowcami byli: Józef Ziółkowski, Tadeusz Pietruszka, Ludwik Kędracki, Władysław Wisła, Kitlas.

► **28 listopad** Rozpoczął się kurs samochodowy zorganizowany przez Koło Ligi Przyjaciół Żołnierza. Wykładowcami byli: inż. E. Tratkiewicz i Kosiński - pracownicy zakładu, uprawnieni do przeprowadzenia kursu.

► **5 grudzień** Odbyła się manifestacja Załogi dla poparcia Kongresu w Obronie Pokoju odbywającego się w Wiedniu. W manifestacji wzięli udział delegaci na Kongres, przedstawiciele Korei, NRD i Kanady będący przejazdem w Warszawie oraz aktorzy moskiewskiego teatru im. Mossowietu przebywający na gościnnych występach w Polsce. Po manifestacji zaprezentowali kilka scenek z własnego repertuaru.

► **8 grudzień** Zorganizowano i otwarto wystawę Koła Amatorów Plastyków DSP. Wystawili swoje prace: M. Bogusz, J. Czerwińska, Ł. Czetyrko, M. Frąckowiak, Z. Konopka, K. Konwerska, K. Korzybska, St. Ślupczyński, K. Trelński, A. Mielke.

Rok 1953

► **25 styczeń** Przeprowadzono wybory do Rady Zakładowej. W ich wyniku przewodniczącym został Leonard Haberman, zastępcą Zenon Kowalski, sekretarzem Jerzy Dzierżawski. W skład Rady Zakładowej wchodził: K. Salamonowska, A. Rudański, J. Dudek, J. Dutkiewicz, J. Gregoruk (Cichocka), S. Kajzer, Z. Bachniak, Cz. Ciabach, S. Pyszkiewicz, J. Cichoński, T. Bułaciński, K. Ma-secki, A. Zalewski, Z. Wojda, oraz Zakładowy Społeczny Inspektor Pracy A. Fol-warski.

Rok 1953.

Pierwszy sukces nowej Załogi.
W krajowym współzawodnictwie pracy
"Dom Słowa Polskiego" uzyskał I miejsce
i Sztandar Przechodni.

Na zdjęciu:
sztandar przyjmuje delegacja pracowników:
Aleksandra Benza i Zygmunt Gburzyński

► **28 marzec** Załoga DSP otrzymała Sztandar Przechodni za uzyskanie I miejsca w międzyzakładowym współzawodnictwie pracy w IV kwartale 1952 r. W czasie uroczystości wręczono również tytuły przodującym w zawodzie: Z. Gburzyńskiemu - składacz ręczny oraz 4-osobowemu zespołowi W. Kuleszira.

► **maj** W zakładowym radiowęźle wprowadzono stałą codzienną audycję. Kierownikiem audycji był J. Kochanowicz a spikerami: Wł. Drzewosowski, J. Andrzejewski, A. Paszkowska, H. Grzegórska oraz T. Turski. W obsłudze technicznej radiowęzła pracowali: F. Tamoń i Radzki.

► **12 maj** Otwarta została wystawa prac Koła Amatorów Plastyków zorganizowana z okazji Dni Oświaty Książki i Prasy. Zgromadzono 120 eksponatów pochodzących od 20 pracowników zakładu. Wystawiano malarstwo, rzeźbę, grafikę, metaloplastykę i fotografię.

► **15 maj** Po zakończeniu VI Wyścigu Pokoju podejmowano drużyny nad którymi zakład objął patronat: duńską i szwedzką. Wśród kolarzy obecny był indywidualny zwycięzca wyścigu, Duńczyk Pedersen oraz drugi kolarz wyścigu Andersen. Po zwiedzeniu zakładu kolarze otrzymali upominki i spędzili kilka chwil na spotkaniu z pracownikami.

► **28 czerwiec** Rozpoczęła się I Spartakiada sportowców DSP. Organizatorem imprezy był komitet w składzie: E. Bilski, J. Błażejowski, J. Fruboes, L. Kędracki, Z. Korecki, J. Werner. W Spartakiadzie brało udział 82 pracowników.

► **4 lipiec** Załoga DSP otrzymała Proporzec Przechodni Związku Zawodowego Pracowników Kultury za uzyskanie II miejsca w Międzyzakładowym Współzawodnictwie Pracy.

► **30 wrzesień** Staraniem Rady Zakładowej powstała sekcja teatralna. Nad sekcją objął patronat zespół Teatru Ludowego w Warszawie. Umowę podpisał dyrektor teatru Władysław Hańcza.

► **16 październik** Zakład odwiedziła grupa marynarzy radzieckich przebywających z wizytą w Polsce.

► **22 listopad** Powołano zakładowy komitet stołówkowy w składzie: B. Mitkowski, J. Miśka, I. Kubal, S. Hass, Kopczyńska, R. Pietrzak, Górnicka, Rokicka i H. Skowrońska. Zadaniem komitetu, była organizacja żywienia zbiorowego.

Rok 1954

► **styczeń** Ogłoszono wyniki konkursu na tytuł dla pisma zakładowego ukazującego się dotąd jako "Biuletyn Informacyjny". Z nadesłanych kilkunastu projektów wybrano nazwę

► **3 styczeń** Odbyła się konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Rady Zakładowej. W skład Rady wybrano: L. Habermana - przewodniczący, W. Ziółkowskiego - zastępca, Z. Wojdę - sekretarz. W składzie Rady Zakładowej byli również: Z. Radomski, J. Dudek, R. Okrzejski, M. Spiess, J. Dutkiewicz, K. Masecki, J. Orlik, M. Besowski, J. Ferber, J. Rustecki, T. Siwiecki, A. Dankiewicz, Z. Bachniak, M. Frackowiak, M. Bergier, A. Rudalski, S. Dziekańska, K. Salamonowska oraz jako Zakładowy Społeczny Inspektor Pracy A. Folwarski.

► **6 styczeń** W czasie imprezy choinkowej dla dzieci pracowników wystąpił teatr kukiełkowy powstały w zakładzie, przedstawiając bajkę p.t. "Gęsi Baby Jagi". Przedstawienie powtórzono również dla dzieci pracowników "Łączności" a następnie dla szkoły przy ulicy Miedzianej i przedszkola oraz dla dzieci na

wsii. Opracowanie i reżyseria Henryka Zbuckiego. Pomagali w wykonaniu kukielek oraz występowali jako aktorzy pracownicy: Ł. Czetyrko, S. Hass, K. Konwerska, A. Paszkowska, Z. Piekarniak, Wł. Drzewosowski, J. Andrzejewski, T. Żukowski, W. Ziółkowski.

► **4 marzec** W wyniku wyborów w Organizacji Partyjnej PZPR w okresie do 1956 r. pełnili funkcje (dwie kadencje): I sekretarz - Szymon Maleńczuk, II sekretarz - Apolinary Folwarski. W drugiej kadencji tego okresu II sekretarzem był Eugeniusz Malinowski.

► **28 kwiecień** Na terenie zakładu gościli kolarze Finlandii, Norwegii i Szwecji - uczestnicy VII Wyścigu Pokoju. Zwiedzili zakład, otrzymali upominki i spotkali się z Załogą.

► **1 maj** Ukazał się pierwszy numer gazety zakładowej (wielonakładowej) zmienionym tytule i większym formacie - "Towarzysz Pracy". Dotychczasowe pismo "Biuletyn Informacyjny" ukazał się w 18 numerach.

► **6 czerwiec** Do wsi Zielona udała się ekipa DSP w ramach łączności miasta ze wsią. Wieś Zielona pozostaje pod opieką zakładu.

► **18 czerwiec** Na zebraniu koła zakładowego SIMP wybrano zarząd. W skład zarządu weszli: Zenon Kowalski - przewodniczący, Jerzy Cichoński - zastępca przewodniczącego, Karol Treliński - sekretarz, Henryk Sitek - skarbnik oraz jako członkowie zarządu: Tadeusz Art, Henryk Niewiadomski, Henryk Śmieciński.

► **sierpień** Odbyła się I Okręgowa Spartakiada Związku Zawodowego Pracowników Kultury, w której ekipa sportowców "Domu Słowa Polskiego", na 27 startujących instytucji zdobyła I miejsce oraz Puchar Przechodni.

► **6 październik** Na posiedzeniu Podstawowej Organizacji Partyjnej postanowiono zwołać I Zakładową Konferencję Partyjno-Ekonomiczną, wyznaczając termin na 29 grudnia. Powołano komisję główną, komisję propagandy oraz komisje wydziałowe i ogólnozakładową.

► **23 październik** Odbyło się zebranie pracowników, na którym zgłoszono kandydatów do Dzielnicowej Rady Narodowej: Felicjana Bertranda - mechanika-konserwatora, Andrzeja Szklarza - maszynistę rotacyjnego z drukarni gazetowej, Stanisława Wasela - mechanika, Mieczysława Witkowskiego - zecera drukarni gazetowej oraz S. Koczalską - brygadistkę w dziale kontroli technicznej.

► **29 grudzień** Odbyła się I Konferencja Partyjno-Ekonomiczna. W czasie przygotowań do konferencji wydano szereg ulotek, plakatów, nadano specjalne audycje przez lokalny radiowęzeł oraz wydano okolicznościowy numer pisma zakładowego "Towarzysz Pracy".

Rok 1955

► **20 marzec** Rozpoczął się obóz sportowy zorganizowany dla koła sportowego ZS "Unia" który trwał do 2.IV. Obóz odbył się w Przesiece k/Jeleniej Góry w okresie urlopów jego uczestników. Wzięło w nim udział 15 pracowników.

► **14 kwiecień** Załoga rozpoczęła składanie podpisów pod Wiedeńskim Apelem Światowej Rady Pokoju.

► **30 kwiecień** W zakładowej świetlicy odbyła się popularna audycja nagrywana dla Polskiego Radia "Zgaduj Zgadula".

► **18 maj** Z okazji objęcia patronatu nad drużyną kolarską Indii, gościli w zakładzie kolarze tego kraju, uczestnicy VIII Wyścigu Pokoju.

► **27 maj** Odbyło się zebranie wyborcze Klubu Techniki i Racjonalizacji. Przewodniczącym został Roman Praga, zastępcą Stanisław Augustyniak, sekretarzem Andrzej Rudalski, członkami zarządu wybrano: H. Krzyczkowskiego, W. Leszczyńskiego, A. Radwańskiego, Z. Jaszcuka i Z. Strasza.

► **23 czerwiec** Grupa dziennikarzy hinduskich towarzyszących premierowi Indii Nehru w Warszawie, zwiedziła zakład.

► **lipiec** Powstało koło zakładowe Polskiego Towarzystwa Turystyczno- Krajoznawczego zarejestrowane przez władze zwierzchnie jako koło z numerem 104. Inicjatorami tej działalności byli: Bogusław Lehman, Helena Perko, Zbigniew Krakowiak, Jerzy Mika, mgr Józef Księżycki.

► **17 sierpień** Wyjechała ekipa pracowników zakładu do pomocy w pracach żniwnych w Państwowym Gospodarstwie Rolnym Wierzbica.

► **3 listopad** W artykule zamieszczonym w "Expressie Wieczornym" na temat oszczędności zużycia energii elektrycznej wymieniono "Dom Słowa Polskiego" który zaoszczędził 20 % mocy.

Rok 1956

► **19 luty** Powstało Koło Polskiego Związku Wędkarskiego. Wybrano Zarząd Koła. Prezesem został Tadeusz Zakrzewski, zastępcą Roman Michalski, sekretarzem Ludwik Bajtel, skarbnikiem Jan Dudek, gospodarzem K. Malinowski, członkiem zarządu Zbigniew Sieczkowski.

► **17 kwiecień** Zorganizowana została wystawa malarstwa, rzeźby, grafiki i fotografii koła Plastyków. Na otwarciu obecni byli przedstawiciele Zjednoczenia, Akademii Sztuk Plastycznych z prof. Sto Szczepańskim oraz kustoszem Muzeum Narodowego. Wystawiło prace 26 osób. Przyznano nagrody i wyróżnienia.

► **17 lipiec** Działający od kilku miesięcy zespół teatralny DSP wystawił pełnospektaklową sztukę w 3-ch aktach "Sprawa Rodzinna" - Jerzego Lutowskiego. Reżyserował Henryk Zbucki a wystąpili: Edward Szachowski, Helena Grzegórska (Wisła), Sylwester Milczarek, Hanna Kamińska (Niewiadomska), Karol

Roszkowski, Antoni Kulikowski, Waleria Brzostek. W przygotowaniu występów uczestniczyły: Irena Kalisiak i Wacława Gołębiewska. Zespół wystawił sztukę kilkakrotnie dla załogi oraz innych instytucji. W tym samym składzie przygotowano program skeczy i monologów.

► **9 listopada** Na zebraniu ogólnym załogi wybrano Radę Robotniczą Przedsiębiorstwa. W skład Rady Robotniczej wybrani zostali: przewodniczący - Stanisław Wostowski, zastępca - Rajmund Cyprysiak, sekretarze: Fr. Z. Orzechowski i Sylwester Milczarek, członek prezydium: Marian Bielski oraz jako członkowie plenum: Edward Dąbrowski, Zygmunt Furga, Zygmunt Felak, Władysława Janowska, Jan Koch, Henryk Przepiórka, Andrzej Rudalski Kazimierz Stępień, Stefan Wielądek i Jan Wachowicz. Po pewnym czasie odszedł do pracy w Związkach Zawodowych R. Cyprysiak. Jako zastępca przewodniczącego wybrany został Zygmunt Piotrowski.

► **28 listopada** Pracownicy zakładu honorowo oddali krew. Instytut Hematologii nadesłał podziękowanie.

Rok 1957

► **29 styczeń** Odkonano pierwsze zebranie Związku Młodzieży Socjalistycznej. Na zebraniu wybrano Komitet Zakładowy ZMS, w którego skład weszli: Ryszard Dudek - sekretarz Komitetu Zakładowego ZMS, Tadeusz Siwicki - zastępca sekretarza oraz jako członkowie Zarządu: Jerzy Dzierżawski, Andrzej Kobiela oraz Stanisław Pełczyński.

► **20 marzec** W sali "Domu Słowa Polskiego" rozpoczął obrady XVIII Zjazd delegatów pracowników przemysłu poligraficznego, którego zadaniem jest reaktywowanie Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii. W Zjeździe uczestniczyło ponad 140 delegatów. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Zjazdu był Jerzy Cichoński - pracownik DSP. Dotychczasowe zrzeszenie drukarzy w Związku Pracowników Kultury zebrani uznali jako niewłaściwe. W czasie obrad przypomniano tradycje ruchu zawodowego drukarzy, który sięga 1870 roku. Powstał Związek Zawodowy Pracowników Poligrafii, który jest kontynuacją dawnych tradycji.

Rok 1958

► **31 styczeń** W zakładzie otwarto lokal wyborczy obwodu przemysłowego dla pracowników. Przeprowadzono głosowanie na radnych do Rad Narodowych. Głosowało 2059 pracowników. Wybrani zostali pracownicy DSP: do Dzielnicowej Rady Narodowej -Stare Miasto - Stanisław Lewandowski, Stanisław Wasela i Lucjan Gepert. Wybory przeprowadziła Komisja Wyborcza nr 418 w składzie: Leonard Szafrąński - przewodniczący, Fr. Z. Orzechowski - zastępca, Włodzimierz Kurowski - sekretarz oraz członkowie komisji: Aleksandra Benza, Jan Koch, Bolesław Pińkowski, Wiesław Zdanowicz.

► **5 marzec** Nawiązano oficjalną współpracę zakładu z Jednostką Wojskową w Warszawie Głównym inicjatorem współpracy był mgr Józef Księżycki.

► **14 maj** Z okazji 150 rocznicy Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, wysłano w imieniu Załogi pismo z życzeniami do Senatu Uniwersytetu.

► **12 czerwiec** Otrzymała się I sesja Konferencji Samorządu Robotniczego

► **21 czerwiec** W wyniku wyborów do Rady Zakładowej wybrani zostali: Apolinary Folwarski - przewodniczący, Jerzy Babicki - zastępca, Stefan Szulc - sekretarz, Zbigniew Fogiel, Zdzisław Kazanowski, Helena Dudek, Czesław Gałczyński, Kazimierz Czajkowski, Waław Piotrowski, Waław Górczanowski, Jan Kosmowski, Edward Bielecki, Janina Garbarska, Teodor Wasilewski, Jerzy Błażejewski.

► **5 wrzesień** Grupa młodzieży ZMS pracowała przez 5 godzin przy pracach porządkowych na trasie mostowej im. Stefana Starzyńskiego.

► **3 grudzień** Otrzymało się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej. W wyniku wyborów ukonstytuowała się Egzekutywa POP PZPR w składzie: I Sekretarz - Edward Bilski, II Sekretarz - Zygmunt Gburzyński, sekretarz ds. ekonomicznych - Henryk Pawłowski, skarbnik - Jadwiga Cichocka, oraz Czesław Ciabach, Stanisław Lewandowski, Mieczysław Zientek, Marian Kostrzewa, Antoni Chojczak, Stanisław Płodzik, Henryk Nimptszke.

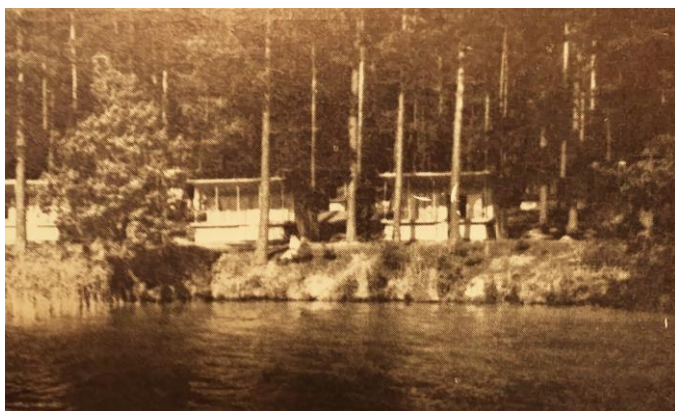
► **19 grudzień** Nastąpiła zmiana przewodniczącego Rady Robotniczej. Przewodniczącym został wybrany Zygmunt Piotrowski a zastępcą Zygmunt Felak.

Rok 1959

► **20 styczeń** W wyniku przeprowadzonych wyborów w organizacji ZMS wybrano nowy Komitet Zakładowy tej organizacji. I sekretarzem został Janusz Prusakow, II sekretarzem Jerzy Dzierżawski, członkami Komitetu: Zbigniew Szulc, Marian Kostrzewa, Mirosława Jope, Włodzimierz Draczyński, Grzegorz Chojnowski.

► **30 kwiecień** W wyniku wyborów w skład Rady Robotniczej weszli Edward Smagała - przewodniczący, Sylwester Milczarek - sekretarz oraz Zygmunt Piotrowski, Tomasz Frąckowiak, Zenon Kowalski, Władysław Skrzypczak, Fr. Z. Orzechowski.

► **28 czerwiec** Z inicjatywy Zarządu Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii rozpoczął działalność Międzyzakładowy Ośrodek Wypoczynkowy w Marózkach. Jednym z organizatorów ośrodka jest "Dom Słowa Polskiego". Przeznaczono środki finansowe oraz wystawiono drewniane domki campingowe. W ten sposób zakład zyskał miejsce na wczasy dla pracowników w rejonie jezior mazurskich koło Olsztynka.

Rok 1960

► **styczeń** Powołany został nowy komitet redakcyjny pisma zakładowego "Towarzysz Pracy". Przewodniczącym kolegium został Sylwester Milczarek, sekretarzem Stanisław Dąbrowski oraz mgr inż. Władysław Ibisz, Antoni Kamiński i Andrzej Rudalski. Dotychczasowi organizatorzy "Towarzysza Pracy" Czesław Ciabach i Wacław Sierakowski skupili uwagę na pracach technicznych redakcji.

► **12 styczeń** W wyniku przeprowadzonych wyborów ukonstytuował się nowy Komitet Zakładowy ZMS: I sekretarzem został Jerzy Dzierżawski, II sekretarz - Krzysztof Borowicki, III sekretarz - mgr inż. Władysław Ibisz, skarbnik - Maryla Talarek, członkowie: Katarzyna Kapica, M. Bondaruk, Paweł Hoffet, Marek Ziemkiewicz, Czesław Figut.

► **11 marzec** Odbyło się zebranie wyborcze koła Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Wybrano zarząd koła w składzie: Hieronim Skrzynecki - przewodniczący, Jan Juźda - zastępca, Stanisława Manińska - sekretarz, Janina Polkowska - skarbnik, oraz Zofia Karbaum, Artur Mielke, Władysława Głowacka, Maria Winkler.

► **29 kwiecień** W czasie akademii pierwszomajowej Komitet Warszawski PZPR przekazał I sekretarzowi Komitetu Zakładowego, Sztandar Organizacji Partyjnej. Sztandar został przekazany w ręce pocztu, który stanowili: Leon Jaworski, Zdzisław Kazanowski i Jerzy Dzierżawski.

► **20 lipiec** Z okazji X rocznicy uruchomienia zakładu odbyła się uroczystość. W akademii wzięli udział przedstawiciele: Zjednoczenia Przemysłu Graficznego, redakcji "Trybuna Ludu" - pierwszej gazety jaką drukowano w tym zakładzie, Zarządu Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii oraz dyrektorzy bratnich zakładów i przedstawiciele wydawnictw. Wręczono pracownikom dyplomy i nagrody.

Rok 1961

► **7 luty** W wyborach do władz organizacji młodzieżowej ZMS wybrani zostali: Zbigniew Szulc - I sekretarz, mgr inż. Władysław Ibisz - II sekretarz, Jolanta Sobczak - skarbnik oraz Jerzy Dzierżawski, Andrzej Rębalski, Leszek Wolański i Robert Szeszko.

► **20 luty** W czasie konferencji sprawozdawczo-wyborczej wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Cyprian Wojciechowski, zastępcą - Edward Smagała, sekretarzem - Marianna Jarzabek oraz Marian Frąckowiak, Janusz Prusakow, Leon Jaworski, Czesław Ciabach, Marian Gabarski, Franciszek Bułczyński, Barbara Zarzycka, Lucjan Gepert, Stanisław Dąbrowski, Maria Janaszek, Tomasz Frąckowiak, Janina Garbarska. Zakładowym Społecznym Inspektorem Pracy został Apolinary Folwarski.

► **7 marzec** Odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR na której wybrani zostali: I sekretarz - Edward Bilski, II sekretarz - Zygmunt Gburzyński, skarbnik - Jadwiga Cichocka oraz Czesław Ciabach, Genowefa Duszyńska, Władysław Ibisz, Zygmunt Piotrowski, Edward Skrętowski, Jan Wroński.

► **12 kwiecień** Odbyło się posiedzenie X sesji Konferencji Samorządu Robotniczego. Tematem posiedzenia była ocena działalności zakładu w roku 1960 oraz podział wypracowanego Funduszu Zakładowego.

► **9 wrzesień** Załoga DSP gościła przedstawicieli wsi województwa rzeszowskiego przybyłych do Warszawy na Centralne Obchody Dożynkowe.

► **7 grudzień** Na spotkaniu w świetlicy z okazji XX-lecia powstania Polskiej Partii Robotniczej wystąpił bezinteresownie dla Załogi Centralny Zespół Pieśni i Tańca Wojska Polskiego.

Rok 1962

► **30 styczeń** O odbyły się wybory do Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR. W skład Egzekutywy weszli: Krystyna Broszkiewicz - I sekretarz, inż. Leszek Skórka - II sekretarz oraz Czesław Ciabach, Feliks Chojecki, Ryszard Dębski, Genowefa Duszyńska, mgr inż. Władysław Ibisz, Włodzimierz Kurowski, Wacław Sierakowski.

► **20 wrzesień** Uzupełniono skład kolegium redakcyjnego "Towarzysza Pracy". Przewodniczącym kolegium pozostał Sylwester Milczarek a w skład kolegium weszli: Ryszard Dębski, Halina Górkowska, inż. Czesław Rudziński, Marian Szewczyk i Józef Ziółkowski.

Rok 1963

► **24 luty** W kole Polskiego Związku Wędkarskiego przeprowadzono wybory. Prezesem koła został Zygmunt Piotrowski, sekretarzem - Jerzy Bołtryk, skarbnikiem - Ludwik Bajtel. Skład Zarządu jest 9-osobowy. Koło zrzesza 213 wędkarzy.

► **19 marzec** Koło zakładowe PTTK odbyło zebranie sprawozdawczo-wyborcze na którym wyłoniono skład zarządu. Prezesem koła został wybrany Zbigniew Krakowiak, wiceprezesem - inż. Bogusław Lehman, sekretarzem - Roman Sobusiak, skarbnikiem - Jerzy Mika oraz w składzie zarządu: Helena Perko, Zofia Konarska, Teresa Jankowska, Tadeusz Hertz, Bolesław Czajkowski, mgr Józef Księżycki i Tadeusz Rudziński.

► **8 kwiecień** Końcowym akcentem kampanii wyborczej w Organizacji Związkowej była konferencja sprawozdawczo-wyborcza Rady Zakładowej. W skład Rady Zakładowej zostali wybrani: Cyprian Wojciechowski - przewodniczący, Andrzej Rumianek - zastępca, Sylwester Milczarek - sekretarz oraz Franciszek Bułczyński, Barbara Zarzycka, Jerzy Mika, Zofia Praga, Edward Smagała, Janusz Prusakow, Józef Orlik, Andrzej Rudalski, Jadwiga Mrugała, Jerzy Błażajewski, Lucjan Gepert, Bronisław Snopczyński. Zakładowym Społecznym Inspektorem Pracy został wybrany Stanisław Kajzer. Równolegle przeprowadzone wybory do Rady Robotniczej wyłoniły następujący skład: przewodniczący - mgr inż. Zdzisław Adamski, zastępca przewodniczącego - Bolesław Pieniążek, sekretarz - Jadwiga Kowalewska oraz Tadeusz Majcher, Zbigniew Badowski, Aleksandra Benza, Zdzisław Konopka, Zdzisław Andrzejewski, Henryk Michalak, Jerzy Baczkowski, Zygmunt Gburzyński.

► **26 czerwiec** W wyniku przeprowadzonych wyborów wyłoniony został skład Komitetu Zakładowego ZMS: I sekretarzem została wybrana Elżbieta Aleksiejew, II sekretarzem - Jerzy Mika, skarbnikiem - Jolanta Małecka oraz Elżbieta Gątarzewska, Danuta Borowicka i Zbigniew Szulc.

► **19 sierpień** Rozpoczęła się kolejna Spartakiada Zakładowa, która trwała do 23 sierpnia br. Udział wzięło prawie 200 pracowników. Organizatorem spartakiady była Rada Zakładowa a w Komitecie organizacyjnym działali: Tadeusz Przybyłowicz, Antoni Głowacki, Andrzej Sroczyński, Piotr Ziółkowski, Roman Sobusiak. Podkreślano dobrą organizację i sprawny jej przebieg.

► **16 października** Zakład przekazał dla Muzeum Narodowego 130 projektów oraz 250 plakatów drukowanych w okresie istnienia przedsiębiorstwa. Podziękowanie za wzbogacenie kolekcji nadesłał prof. dr Stanisław Lorentz - dyrektor Muzeum Narodowego.

► **5 listopad** W czasie akademii z okazji 46 rocznicy Rewolucji Październikowej wręczono przyznane po raz pierwszy w poligrafii tytuły "Brygady Pracy Socjalistycznej" 17 zespołom DSP.

Rok 1964

► **16 styczeń** Z inicjatywy mgr Józefa Księżyckiego Komitet organizacyjny wystąpił do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego o powołanie Koła PTE w zakładzie. Inicjatywa została przyjęta i Koło zarejestrowano. Odbyły się wybory Zarządu Koła PTE. Przewodniczącym został wybrany Janusz Pudykiewicz - zastępca dyrektora do spraw ekonomicznych, sekretarzem mgr Józef Księżycki, skarbnikiem - mgr Sławomir Bończyk.

► **5 marzec** Wybrano nowy zarząd koła PTTK, w którego skład weszli: Zbigniew Krakowiak - przewodniczący, inż. Bogusław Lehman - zastępca, Helena Perko - sekretarz, Jerzy Mika - skarbnik oraz Teresa Jankowska, inż. Jan Andrzejewski, Jerzy Błażejewski, Roman Sobusiak, Barbara Tarasiuk, mgr Józef Księżycki, Jerzy Krukowski, Tadeusz Rudziński oraz kierownicy sekcji: Wiesław Felczak, Tadeusz Winter, Ewa Jasińska, Janusz Wiśniewski.

► **7 wrzesień** Na zebraniu Klubu Techniki i Racjonalizacji wybrano nowy zarząd. W skład zarządu weszli: Stanisław Augustyniak - przewodniczący oraz członkowie zarządu: Edward Bilski, Andrzej Boenisch, Marek Michalczyk, Karol Masecki, Roman Praga, Wacław Szymona, Andrzej Rudalski, mgr inż. Władysław Ibisz.

► **18 grudzień** Odbyło się pierwsze zebranie Koła Polskiego Związku Filatelistycznego, na którym wybrano zarząd w składzie: przewodniczący - Stanisław Bąk, sekretarz - Henryk Szmajewski, skarbnik - Zbigniew Fronczak oraz Z. Marcinkiewicz.

Rok 1965

► **15 luty** W Kole Poligrafów SIMP odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze. Wybrano nowy Zarząd Koła, który przedstawia się następująco: przewod-

niczący inż. Antoni Szczepański, zastępca - inż. Leszek Skórka, sekretarz - Bolesław Czajkowski, skarbnik- Jadwiga Cichocka oraz członkowie zarządu: mgr inż. Zdzisław Adamski, inż. Fr. Z. Orzechowski i Zdzisław Lesisz.

► **4 maj** Bohdan Łazuka i zespół muzyczny Janusza Senta bezinteresownie dali pełny recital piosenkarski w sali świetlicy zakładowej. Zapowiadał Lucjan Kydryński. Ten sam recital oglądała Warszawa w Sali Kongresowej PKiN.

► **4 czerwiec** W okresie do 12 czerwca odbyła się Spartakiada sportowa pracowników, której organizatorem była Rada Zakładowa. Otwarcia spartakiady dokonał dyrektor naczelny inż. Feliks Sikora na stadionie RKS "Drukarz". W Komitecie organizacyjnym działali: Tadeusz Przybyłowicz, Edward Bilski, Piotr Ziółkowski, Tadeusz Lewandowski, Leszek Kozłowski, Roman Sobusiak, Zbigniew Krakowiak, Tadeusz Grzybowski, Tadeusz Rydzyński, Antoni Głowacki, Tadeusz Matulka, Halina Malitek, Grażyna Klimkowska, Barbara Tarasiuk. Spartakiada była największą imprezą zakładową tego typu. Puchar przechodni ustanowiony przez Radę Zakładową zdobyła Drukarnia Offsetowa.

► **5 czerwiec** W czasie uroczystej akademii z okazji Dnia Drukarza zorganizowanej we Wrocławiu, przedstawiciele dyrekcji i samorządu robotniczego DSP odebrali Sztandar Przechodni za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najlepszą jakość produkcji poligraficznej w kraju. Sztandar ufundowany został przez Ministerstwo Kultury i Zarząd Główny Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii.

Rok 1966

► **23 marzec** Na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Cyprian Wojciechowski, zastępcami - Janusz Prusakow i Roman Sobusiak, sekretarz - Sylwester Milczarek oraz Izabella Kowalska, Andrzej Rumianek, Bogdan Kozłowski, Jerzy Górecki, Zygmunt Kamiński, Tadeusz Grzybowski, Tadeusz Przybyłowicz, Tadeusz Winter, Władysław Nocula, Bolesław Pieniążek, Wiesław Kalisiak, Teresa Kluczek, Stefan Grygoruk, Franciszek Bułczyński, Witold Śledź. Równolegle wybrana została Rada Robotnicza w składzie: Tadeusz Majcher - przewodniczący, Zofia Borowska - sekretarz, Zbigniew Badowski, Marian Kopiś, Aleksandra Benza, Zygmunt Felak, Jan Krauze, Wiesław Zdanowicz, Jan Wilk, Henryk Jabłoński.

► **31 marzec** Minister Kultury i Sztuki nadesłał do zakładu gratulacje z okazji wyróżnienia na II Międzynarodowej Wystawie Sztuki Edytorskiej w Lipsku pozycje wydawnicze wykonane w DSP - "Wit Stwosz"- "XX lat Polski Ludowej" - "Czary i czarty polskie" - "Kodeks Baltazara Behema" - "Wiersze o książkach".

► **6 kwiecień** Po 12 latach działalności w miejsce koła został powołany oddział PTTK. Prezesem oddziału został inż. Adolf Zawadzki - z-ca dyrektora d/s technicznych, wiceprezesami: Tadeusz Winter i mgr inż. Zdzisław Adamski, sekretarz - Marian Szewczyk, w skład zarządu weszli: inż. Bogusław Lehman, Bolesław Czajkowski, Sylwester Milczarek, Helena Perko, Henryk Jabłoński, Krystyna Rudzińska i Wiesław Kieroński.

► **9 maj** Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa nadała tytuł i odznakę "Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej" dla naszego zakładu. Miejsce pamięci, którym opiekuje się zakład znajduje się przy ul. Wolskiej róg Towarowej.

► **29 maj** W sali Teatru Wielkiego w Warszawie odbyła się uroczysta akademii z okazji Dnia Drukarza. Przedstawiciele DSP odebrali Sztandar Przechodni zdobyty po raz drugi za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej.

► **czerwiec** Powołano następujący skład redakcyjny "Towarzysza Pracy" - Karol Roszkowski, Włodzimierz Faryna, Mieczysław Krauze, Hanna Malitek, Marek Michalczyk, inż. Czesław Rudziński, Andrzej Rumianek, Marian Szewczyk, Józef Ziółkowski, Jerzy Czech, Jerzy Młodzikowski. Skład ten uzupełnili niebawem Roman Sobusiak, Bogusław Homicki, mgr inż. Jerzy Kobyliński, L. Kühn, E. Marchewska, M. Orzechowski, I. Krzyżanowska i A. Wesołowski - wymieniając niektóre osoby ze składu powołanego pierwotnie.

► **10 czerwiec** W Dniach Oświaty Książki i Prasy już po raz 7 zorganizowany został "Dzień bez błędu" w prasie. I miejsce zdobył "Sztandar Młodych" drukowany w DSP (nagroda ta przypadła redakcji już po raz piąty).

► **29 czerwiec** Odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR. Wybrano Egzekutywę w składzie: Edward Bilski - I sekretarz, Jerzy Tomaszewski - II sekretarz, Zbigniew Szulc sekretarz do spraw propagandy, Jadwiga Cichocka - skarbnik, Witold Ferszt, Zdzisław Kazanowski, Tomasz Frąckowiak, Henryk Lenard, Mieczysław Sobczak, Kazimierz Woźniak.

► **6 listopad** W czasie uroczystej akademii z okazji 40 rocznicy Rewolucji Październikowej wręczona została dla zakładu Odznaka 1000-lecia Państwa Polskiego przyznana przez Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu za współudział w przygotowywaniu obchodów.

► **19 listopad** Z okazji Dnia Nauczyciela w Szkole Podstawowej nr 26 nad którą zakład sprawuje patronat, odbyła się uroczystość. W apelu zorganizowanym z tej okazji uczestniczyli przedstawiciele zakładu.

Rok 1967

► **18 luty** Wybrano Zarząd Koła Poligrafów SIMP w składzie: inż. Antoni Szczepański - przewodniczący, inż. Marian Gębka - zastępca, Bolesław Czajkowski - sekretarz, Jadwiga Cichocka - skarbnik, członkowie zarządu - inż. Fr. Z. Orzechowski, inż. Jerzy Kobyliński i Marian Szewczyk.

► **18 marzec** Telewizja Polska w "Monitorze" prowadzonym przez redaktora Karola Małcużyńskiego przedstawiła wykonawców-drukarzy z DSP II tomu "Miasta Polskie w 1000-leciu". Redaktor K. Małcużyński przy tej okazji wypowiedział wiele miłych słów również o innych pozycjach, które wykonano w naszym zakładzie.

► **7 kwiecień** Z okazji Dnia Pracowników Służby Zdrowia, Dyrekcja i Samorząd Robotniczy podejmowali personel zakładowej Przychodni Lekarskiej oraz delegację lekarzy i pielęgniarek Szpitala przy ul. Żelaznej.

► **8 kwiecień** Rozpoczął się turniej międzywydziałowy zorganizowany przez komisję kulturalno-oświatową Rady Zakładowej. Dotyczył on wiedzy ogólnej i prowadzony był systemem turnieju każdy wydział z każdym. Organizatorem był Stefan Grygoruk.

► **13 kwiecień** Odbyło się uroczyste spotkanie młodzieży z okazji 10-lecia działalności ZMS w zakładzie. W czasie spotkania działaczom wręczono upominki.

► **9 maj** W zakładzie gościli kolarze Danii. W drużynie, która weźmie udział w XX Wyścigu Pokoju znajdowali się Ole Petersen - "mistrz olimpijski z Tokio oraz Flerning Wisborg - wicemistrz świata na rok 1966.

► **27 maj** W sali Operetki Łódzkiej w Łodzi odbyła się akademie z okazji Dnia Drukarza. Przedstawicielom "Domu Słowa Polskiego" wręczono już po raz trzeci Sztandar Przechodni Ministerstwa Kultury i Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej. Sztandar pozostał na stałe w zakładzie.

► **29 czerwiec** Gościli w zakładzie przedstawiciele drukarzy z Belgii, którzy zwiedzili Zakład i zapoznali się z działalnością związkową.

► **14 lipiec** Na teren placu w Urlach (zakupionego przez zakład) udali się przedstawiciele wydziałów. Stwierdzono, że teren jest ładny a zakup celowy.

► **19 lipiec** Odbyła się na terenie zakładu manifestacja załogi potępiająca wojnę w Wietnamie i agresję Izraela na kraje arabskie.

► **28 wrzesień** Przeprowadzono w zakładzie wybory ławników. Wybrano 14 ławników sadowych.

► **5 październik** Przeprowadzono wybory w organizacji ZMS. Wybrano Zarząd Organizacji w składzie: Kazimierz Bąk - przewodniczący, Modest Orzechowski, Waldemar Przemyski, Antoni Ludwikowski - zastępcy, Zuzanna Grączewska - skarbnik oraz Grzegorz Bielawski, Józef Czorniej, Wiesław Kieroński, Elżbieta Marciniak, Bożena Makowska i Małgorzata Wielądek.

► **8 październik** Siatkarze zorganizowani w ognisku TKKF rozpoczęli treningi jesienno-zimowe w sali Szkoły Podstawowej nr 26 przy ul. Miedzianej.

► **9 listopad** Z okazji 15-lecia ukazywania się pisma zakładowego "Towarzysz Pracy" odbyło się spotkanie redakcji i współpracowników z Dyrekcją i Samorządem.

► **23 listopad** Odbyło się spotkanie w Klubie Zakładowym przedstawicieli agencji PKO z dzielnicy Wola. Agencja PKO naszego zakładu w osobie Haliny Garlickiej została wyróżniona za działalność w zakładzie.

► **30 listopad** W świetlicy zakładu odbyło się spotkanie Dyrekcji i Samorządu z pracownikami zakładu powracającymi z wojska. Organizatorem było Koło Ligi Obrony Kraju.

► **7 grudzień** Na terenie zakładowej świetlicy została otwarta wystawa maszyn poligraficznych wykonanych w Polsce. Zamknięcie wystawy nastąpiło 16 grudnia.

Rok 1968

► **14 styczeń** Do Jednostki Wojskowej Pomorskiego Okręgu, udała się delegacja z zakładu przekazując urnę z ziemią pobraną na przyczółku Czerniakowskim w Warszawie. Przekazano jako symbol łączności tej Jednostki Wojskowej z Warszawą, z którą zakład utrzymuje kontakty od wielu lat, a która przeniosła się na Pomorze. W delegacji wyjechali przedstawiciel koła Ligi Obrony Kraju: mgr Józef Księżycki i Stefan Andrzejak uczestnik walk II Armii Wojska Polskiego.

► **15 styczeń** W zakładzie rozpoczęło naukę zawodu pięciu przedstawicieli Sudanu. Opiekunem i tłumaczem tej grupy był Henryk Sitek.

► **1 luty** W telewizji emitowano program zatytułowany "Drukarze" zrealizowany w DSP.

► **13 luty** Koło Polskiego Związku Filatelistycznego odbyło zebranie wyborcze. Przewodniczącym koła został wybrany Stanisław Traczyński.

► **22 luty** W hali produkcyjnej Drukarni Gazetowej odbył się wiec solidarnościowy z walczącym Wietnamem. Na wiecu przemawiał przedstawiciel Frontu Wyzwolenia Narodowego Wietnamu Południowego - Tran Van.

► **19 kwiecień** Odbyło się zebranie, na którym po pewnej przerwie reaktywowano Klub Techniki i Racjonalizacji. Przewodniczącym Klubu został wybrany Stanisław Augustyniak, zastępcą - mgr inż. Elżbieta Rychwalska, sekretarzem - mgr inż. Jerzy Kobyliński, skarbnikiem - inż. Andrzej Grabowski, członek zarządu Jerzy Czorniej.

► **27 kwiecień** Do zakładu dostarczony został autobus marki San H-100, zakupiony z przeznaczeniem na obsługę wycieczek i przewozu wczasowiczów do Ośrodka w Marózku.

► **9 maj** W zakładowej świetlicy odbyło się spotkanie załogi z oficerami Jednostki Wojskowej współpracującej z zakładem. Spotkanie zorganizowano z okazji Dnia Zwycięstwa.

► **10 maj** Odbyła się XXXVI Konferencja Samorządu Robotniczego. Uczestnikom sesji przedstawiono m.in. plan zagospodarowania placu w Urlach na którym wybudowane zostaną: 30 domków 4-osobowych, 20 domków 2-osobowych, pawilon-stołówka, pawilon klubowy, wiatę-garaż, boisko sportowe, plaża, pole namiotowe i teren zabaw dla dzieci. Koszt budowy 8,5 mln zł. Realizacja w latach 1969-1971.

► **25 maj** W czasie centralnej akademii z okazji Dnia Drukarza zorganizowanej w Katowicach, wręczono Załodze DSP Proporzec Przechodni za zdobycie II miejsca we współzawodnictwie o najlepszą jakość produkcji poligraficznej.

► **25 maj** W zakładzie gościli kolarze drużyny Danii, uczestnicy XXI Wyścigu Pokoju. Wśród kolarzy był zawodnik, który w klasyfikacji ogólnej wyścigu utrzymywał się na I pozycji a ostatecznie zajął IV miejsce - Hojlund.

► **czerwiec** Do Komitetu Zakładowego wybrani zostali na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym: Stanisław Augustyniak - I sekretarz, Zygmunt Żurawski - sekretarz organizacyjny, Wacław Sierakowski - sekretarz propagandy, oraz Jerzy Babicki, Konrad Cieplak, Feliks Chojecki, Witold Ferszt, Jadwiga Kwiatkowska, Edward Skrętowski, Stanisław Szczepek, Mieczysław Winiarz.

► **20 wrzesień** Na zawodach organizowanych przez VII Oddział Straży Pożarnych Dzielnicy Wola I miejsce zajęła drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej DSP zdobywając puchar przechodni.

► **27 wrzesień** Na zebraniu koła poligrafów SIMP przedstawiono plany rozbudowy zakładu. Plany przewidują rozpoczęcie budowy nowego gmachu w 1970 roku.

► **11 październik** W zakładzie gościła grupa absolwentów oficerskiej Szkoły Wojsk Zmechanizowanych im. T. Kościuszki z Wrocławia, promowanych w Warszawie. Odbyło się spotkanie okolicznościowe.

► **12 październik** Z okazji XXV-lecia Ludowego Wojska Polskiego na Pomorzu gościła w Jednostce Wojskowej z którą współpracuje zakład delegacja DSP: Stanisław Augustyniak, mgr Józef Księżycki i Stefan Andrzejak.

► **16 listopad** Odwiedziły nasz zakład delegacje biorące udział w V Zjeździe PZPR - Komunistycznej Partii Belgii i Południowej Afryki.

Rok 1969

► **7 luty** Odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze koła poligrafów SIMP. Przewodniczącym wybrany został inż. Antoni Szczepański, zastępcą - inż. Marian Gębka, sekretarzem - Bolesław Czajkowski, skarbnikiem - Jadwiga Cichocka oraz mgr inż. E. Rychwalska, inż. Fr. Z. Orzechowski, inż. H. Lewacz, inż. A. Grabowski, mgr inż. Jerzy Kobyliński.

► **22 kwiecień** Odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Rady Zakładowej. W wyniku wyborów przewodniczącym Rady Zakładowej wybrany został Zbigniew Boszko, zastępcą - Jadwiga Piętka, sekretarzem - Sylwester Milczarek, członkami prezydium byli: Stefan Andrzejak, Jerzy Górecki, Wiesław Kacprzak. Równolegle wybrano Radę Robotniczą: przewodnicząca - Genowefa Duszynska, zastępcą - Kazimierz Bednarczyk oraz Jan Jałowicki, Tadeusz Rutkowski, Jan Zawidzki, Albin Janicki, Henryk Kluczek, Maciej Sawicki, Witold Śledź.

- ▶ **10 maj** W zakładzie gościła grupa hutników gliwickich.
- ▶ **1 czerwiec** W wyborach do Rad Narodowych do Dzielnicowej Rady Warszawa-Wola wybrani zostali pracownicy zakładu - Irena Krzyżanowska i Stanisław Lewandowski.
- ▶ **7 czerwiec** W Krakowie odbyły się uroczystości Dnia Drukarza. Załodze DSP wręczono Sztandar Przechodni Prezesa Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków Zawodowych za I miejsce uzyskane we współzawodnictwie pracy.
- ▶ **15 czerwiec** Drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej DSP w Stołecznych Zawodach Pożarniczych zdobyła I miejsce.
- ▶ **listopad** Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza ZMS wyłoniła skład Zarządu Zakładowego. Przewodniczącym został Wiesław Felczak, zastępcami: Irena Krzyżanowska, Jacek Klep, Elżbieta Marchewska i Józef Kopeć oraz członkowie zarządu: Elżbieta Marciniak, Anna Zajkiewicz, Ewa Metera (Rączka), Przemysław Kalina, Jadwiga Szczesna, Ryszard Siara.

Rok 1970

- ▶ **17 styczeń** Uchwałą Prezydium m.st. Warszawy odznaczono DSP złotą odznaką honorową "Za Zasługi dla Warszawy".
- ▶ **25 styczeń** Na zebraniu koła Polskiego Związku Wędkarskiego wybrano zarząd w składzie: przewodniczący - inż. Jan Andrzejewski, zastępca - Czesław Ciabach, sekretarz - Ryszard Borowski, skarbnik - Mirosław Koter, gospodarz - Roman Michalski, członkowie zarządu: Zygmunt Korecki, Zdzisław Palacz, Adam Zwierzchowski.
- ▶ **29 styczeń** Na zebraniu Organizacji Partyjnej wręczono 400 legitymację partyjną.
- ▶ **20 marzec** Odbył się Zakładowy Turniej wiedzy o W. Leninie. Zwyciężył pracownik rotograwiury Tadeusz Grzybowski.
- ▶ **4 maj** Podpisany został akt opiekuńczy nad wychowankiem Domu Dziecka - Leszkiem Kierzkowskim.
- ▶ **26 maj** Zakład otrzymał po raz drugi Sztandar Przechodni Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków Zaw. za I miejsce we współzawodnictwie międzyzakładowym.
- ▶ **13 czerwiec** Prezydium Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii odznaczyło Załogę "Domu Słowa Polskiego" Honorową Odznaką Związkową - za osiągnięcia produkcyjne i troskę o poprawę warunków pracy.
- ▶ **16 listopad** W XX rocznicę Światowego Kongresu Obrońców Pokoju w gmachu DSP, odsłonięta została tablica upamiętniająca ten fakt. W czasie uroczystości przemówienie wygłosił i dokonał odsłonięcia tablicy Jarosław Iwaszkie-

wicz. Po uroczystości odbył się okolicznościowy koncert. W siedzibie Ogólnopolskiego Komitetu Obrońców Pokoju wręczono przedstawicielom zakładu przyznany przez Światową Radę Pokoju medal XX-lecia tej Rady. Jedyne zbiorowe wyróżnienie.

► **23 listopad** Na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym Organizacji Partyjnej PZPR wybrano Komitet Zakładowy w składzie: I sekretarz - Stanisław Augustyniak, II sekretarz - Zygmunt Żurawski, sekretarz ekonomiczny mgr inż. Jerzy Kobylński, sekretarz propagandy - Edward Makulec oraz w składzie egzekutywy: Wiesław Felczak, Witold Ferszt, Jadwiga Kwiatkowska, Zbigniew Szulc, Kazimierz Woźniak. W skład plenum Komitetu Zakładowego wybrani zostali: Danuta Biernacka, Feliks Chojecki, Marian Gabarski, Rufin Gołąbek, Izabela Kowalska, Henryk Lenard, Tadeusz Makowski, Modest Orzechowski, Konrad Piekarski, Janusz Prusakov, Dionizy Rytka, Henryk Twardowski.

Rok 1971

► **9 kwiecień** Oceny działalności Organizacji ZMS dokonało Prezydium Zarządu Dzielnicowego Warszawa-Wola na miejscu w DSP. W wyniku wyjazdowego Prezydium, uznano pracę Zarządu Zakładowego jako pozytywną i jedną z naj aktywniej pracujących organizacji.

► **30 maj** Redakcja tygodnika "Skrzydłata Polska" przyznała dla zakładu dyplom honorowego wyróżnienia roku 1970 oraz odznakę "Błękitne Skrzydła" - za wybitny wkład poligraficzny w rozwój tygodnika.

► **23 październik** W XI Spartakiadzie Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii Okręgu Warszawskiego DSP zajął II miejsce. Głównym inicjatorem udziału w spartakiadzie był Henryk Jope.

Rok 1972

► **2 luty** Odbyło się otwarte zebranie Organizacji Partyjnej PZPR poświęcone 30 rocznicy powstania Polskiej Partii Robotniczej. W czasie zebrania wręczone zostały listy Komitetu Zakładowego PZPR byłym członkom PPR. List otrzymało 60 osób. Wspomnieniami z okresu działalności w PPR podzielili się ze słuchaczami: Zygmunt Piotrowski i Wacław Sierakowski.

► **16 luty** Na zebraniu Koła Poligrafów SIMP wybrano nowy Zarząd. Przewodniczącym został Zygmunt Klimczak, zastępcą - mgr inż. Waldemar Piasecki, sekretarzem - Wanda Kośka, skarbnikiem - Jadwiga Cichocka. W skład zarządu weszli: mgr inż. Jerzy Kobylński, Roman Sobusiak.

► **14 kwiecień** Na konferencji sprawozdawczo-wyborczej wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Zbigniew Boszko, zastępcą - Jan Jałowiecki, sekretarzem - Sylwester Milczarek a członkami prezydium wybrano: Lucynę Fiałkowską (Ciabach), Janusza Ostrowskiego, Tadeusza Rutkowskiego, Jerzego Brzozowskiego, Macieja Sawickiego. W skład plenum wybrani zostali: Zygmunt Rzymowski, Jerzy Leibrandt, Ignacy Turzyński, Maria Pietrzyk, Andrzej Wójcik, Tadeusz Lichucki, Kazimiera Wybieraniec, Andrzej Truszkiewicz, Mieczysław Woźniakowski, Marek Lewandowski, Alicja Szafrąńska, Zbigniew Szulc.

► **18 wrzesień** Na zebraniu plenarnym Rady Robotniczej wybrano: przewodniczącego Rady którym został Kazimierz Bednarczyk, zastępcą - Wiesław Felczak, sekretarzem - Longina Podgórska.

► **15 listopad** Odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie Koła emerytów i rencistów DSP. Przewodniczącym koła został Leonard Haberman, zastępcą - Marian Galik, sekretarzem - Bolesław Czajkowski. Zarząd Koła sporządził rejestr wszystkich emerytów i rencistów DSP oraz objął opieką chorych i samotnych. W planach pracy przewidziano spotkania, wycieczki, bilety do kin i teatrów. Jest to jedno z wielu i największe Koło w poligrafii.

► **grudzień** Zakład otrzymał od Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Rady Ministrów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej "Dyplom Uznania" za szczególne osiągnięcia w rozwoju dodatkowej produkcji w 1972 roku. Dyplom podpisał I Sekretarz tow. Edward Gierek i Prezes Rady Ministrów tow. Piotr Jaroszewicz.

► **grudzień** Na konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Zakładowej Organizacji Partijnej PZPR wybrano Komitet w składzie: I sekretarz - Zygmunt Żurawski, sekretarz organizacyjny - Witold Ferszt, sekretarz ekonomiczny - Zygmunt Klimczak, sekretarz propagandy - Zygmunt Sadkowski, członkowie egzekutywy: Stanisław Kiszczak, Henryk Kluczek, Włodzimierz Kurewski, Jadwiga Kwiatkowska, Ryszard Siara. W skład Plenum weszli: Alicja Badowska, Franciszek Białowas, Jan Brzeziński, Bogusław Brych, Janusz Kierzkowski, Jan Kosicki, Natalia Krajewska, Antoni Ludwikowski, Tadeusz Paciorkowski, Włodzimierz Płużyczko, Tadeusz Sobótko, Teresa Sumka, Roman Sobusiak, Wacław Sierakowski, Jerzy Świerczyński.

Rok 1973

► **15 styczeń** Zarządzeniem dyrektora utworzony został nowy wydział o nazwie centrum reprodukcji. W skład wydziału wchodzi: przygotowalnia offsetowa, rotograwiurowa i chemigrafia. Kierownikiem wydziału został mgr inż. Waldemar Piasecki.

► **19 styczeń** W Komitecie Odbudowy Zamku Królewskiego odbyła się uroczystość, na której przedstawicielom załogi wręczono medal pamiątkowy przyznany przez Prezydium Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Zamku. Medal

wraz z dyplomem przyznano za zasługi w upowszechnianiu idei odbudowy i gromadzenia funduszków.

► **11 maj** Powstał pożar maszyny gazetowej zwojowej, który zniszczył część hali maszyn gazetowych i wkłślodrukowych.

► **28 wrzesień** Zebranie plenarne Rady Robotniczej dokonało wyboru: przewodniczącym został Leszek Kozłowski, zastępcą - Aleksander Ziemiński, sekretarzem - Longina Podgórska, którą po odejściu z zakładu zastąpiła Jolanta Bernat.

► **23 listopad** Odbyła się IV Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza ZMS. Wybrano ZZ ZMS w składzie: Ryszard Siara - przewodniczący, Lech Lutosławski - wiceprzewodniczący, Leszek Jędrzejewski - wiceprzewodniczący, Teresa Sumka - wiceprzewodnicząca, Włodzimierz Pastuszak - wiceprzewodniczący oraz członkowie: Liliana Banasiak, Mariola Linkowska, Jacek Oliwa, Urszula Peryt, Witold Ptaszyński, Maciej Pcion, Andrzej Truszkiewicz, Sławomierz Zborowski i Roman Zaleski.

Rok 1974

► **24 styczeń** Z inicjatywy Organizacji ZMS odbyło się tzw. "pasowanie na drukarza". Nie była to tradycyjna ceremonia. Młodzi adepci sztuki drukarskiej spotkali się z kierownictwem i przedstawicielami samorządu. Wręczono dyplomy odnotowujące fakt wejścia do grupy drukarzy.

► **21 luty** Premier Piotr Jaroszewicz przybył na teren zakładu. Interesował się modernizacją zakładu i zwiedził wydziały. Premierowi towarzyszyli: Józef Tejchma i Józef Kępa.

► **29 marzec** Dyrektor zakładu inż. Rajmund Gadomski przyjął grupę pracowników, przedstawicieli wydziałów, którzy wręczyli pierwszy egzemplarz Małej Encyklopedii Powszechnej drukowany po raz pierwszy w technice offsetowej.

► **29 kwietnia** Wystawiono pierwsze oceny za czystość, estetykę i gospodarność w zorganizowanym konkursie międzywydziałowym. W ocenie ogólnej I miejsce przypadło drukarni dzielowej.

► **10 maj** Ponad stu pracowników zakładu pracowało 4 godziny przy pracach porządkowych na Wisłostradzie.

► **12 maj** W ogólnopolskim czynie partyjnym wzięło udział z zakładu około 500 osób, członków partii, ZMS i bezpartyjnych. Pracowali przy porządkowaniu ulicy Pańskiej.

► **15 maj** I Sekretarz Komitetu Centralnego PZPR Edward Gierek, przyjął grupę pracowników poligrafii z okazji 500-lecia Drukarnstwa w Polsce oraz Dnia Drukacza. W grupie tej byli pracownicy zakładu: Aleksandra Benza i Witold Ferszt.

► **16 maj** Odbył się walny zjazd Oddziału Zakładowego PTTK na którym wybrano zarząd. W skład zarządu weszli: inż. Bohdan Kukliński, dyrektor do

spraw produkcji - prezes oddziału, I zastępcą został Włodzimierz Draczyński, II zastępcą Tadeusz Winter, skarbnikiem - Ludwika Draczyńska. Członkami zarządu wybrano: Konrada Cieplaka, Bogusława Łagodzińskiego, Marka Pietrzaka, Wojciecha Sitkowskiego i Zbigniewa Żerdzińskiego.

► **25 maj** Z okazji Dnia Drukarza oraz 500-lecia Drukarstwa odbyła się uroczysta akademicka w Teatrze Wielkim w Warszawie. W czasie akademii wyświetlano kolorowy film nakręcony w DSP, który stanowił tło sceny w części artystycznej akademii. W dniu tym zakład otrzymał proporzec przechodni za uzyskanie II miejsca we współzawodnictwie międzyzakładowym.

► **21 czerwiec** Minister Oświaty i Wychowania) Jerzy Kuberski, w czasie pobytu w zakładzie wręczył dla zakładu medal pamiątkowy przyznany z okazji 200 rocznicy utworzenia Komisji Edukacji Narodowej.

► **październik** Powołany został nowy skład kolegium redakcyjnego pisma zakładowego "Towarzysz Pracy". W skład kolegium weszli: Włodzimierz Faryna - przewodniczący oraz Alicja Badowska, Józef Czapski, Jan Krajewski, Anna Mazik, Andrzej Rumianek, Roman Sobusiak, Jerzy Czech i Ryszard Grabowski.

► **październik** Powstało Koło Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa (TNOiK). Wybrano Zarząd Koła. Przewodniczącym został inż. Rajmund Gadomski, Dyrektor Zakładu.

► **15 październik** W Ministerstwie Kultury i Sztuki odbyło się spotkanie kierownictwa resortu z drukarzami Warszawy. Spośród naszej załogi srebrny Krzyż Zasługi otrzymał Jerzy Błażejowski. Medale XXX-lecia PRL otrzymali: Leon Gędek, Izabella Kowalska, Leszek Kozłowski, Tadeusz Lewandowski, Henryk Niewiadomski, Jadwiga Piętka, Andrzej Rumianek i Edward Skrętowski.

► **4 listopad** W wyniku zmian personalnych w Zarządzie Zakładowym ZMS nowym przewodniczącym został Maciej Pcion.

► **20 listopad** Wybrano nowy zarząd koła TKKF. Prezesem koła został mgr inż. Jerzy Kobyliński,

► **22 listopad** Wybrano na ławników sądowych następujących pracowników: Jerzego Błażejowskiego, Leszka Kozłowskiego, Dionizego Rytkę i Macieja Sawickiego.

► **29 listopad** Komisja Rozjemcza wybrana zgodnie z postanowieniem nowego Kodeksu Pracy dokonała podziału zadań. Przewodniczącą komisji została Helena Perko, zastępcami: Roman Sobusiak, Jerzy Świerczyński i Jan Zawadzki.

► **4 grudzień** Posel Bohdan Czeszko i Edmund Męclewski odwiedzili zakład. Spotkali się z przedstawicielami załogi wysłuchując uwag odnoszących się do wprowadzenia w życie nowego Kodeksu Pracy.

► **19 grudzień** Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Zakładowej Organizacji Partyjnej wybrała Komitet Zakładowy PZPR. W skład Komitetu weszli: Zygmunt Żurawski - I sekretarz, Janusz Prusakow - II sekretarz, Włodzimierz Kurowski - sekretarz do spraw ekonomicznych, Edward Makulec - sekretarz propagandy. Członkowie egzekutywy: Stefan Brzeziński, Stanisław Kiszczak, Ryszard Siara,

Wacław Sierakowski, Jadwiga Piętka. Członkowie plenum: Alicja Badowska, Zbigniew Boszko, Marek Gurda, Jerzy Iwański, Janusz Kierzkowski, Roman Kirschke, Henryk Kluczek, Jan Kosicki, Henryk Lenard, Mieczysław Michalski, Bohdan Muchowicz, Jacek Oliwa, Teresa Sumka, Tadeusz Wrzosek.

Rok 1975

► **14 styczeń** Odbyło się zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze koła zakładowego Sekcji Poligrafów SIMP. Przewodniczącym został wybrany Zygmunt Klimczak.

► **21 styczeń** Na terenie Szkoły Podstawowej Nr 26 przy ul. Miedzianej 8 odbyła się uroczystość, przy udziale wszystkich uczniów szkoły, odnowienia trwającego od wielu lat patronatu naszego zakładu nad szkołą. Ze strony zakładu w uroczystości wziął udział Dyrektor inż. R. Gadomski oraz przedstawiciele samorządu.

► **marzec** Powstała w zakładzie placówka ORMO.

► **10 marzec** W budynku Szkoły Podstawowej Nr 26 przy ul. Miedzianej - ze względu na remont zakładowej świetlicy - odbyło się spotkanie zorganizowane z okazji Dnia Kobiet dla emerytek DSP. Program artystyczny przygotowali uczniowie szkoły.

► **3 kwiecień** Przebywała w zakładzie do 6 kwietnia delegacja młodzieży FDJ z Plauen (NRD). Pięciosobowa grupa młodzieży niemieckiej przybyła na zaproszenie Zarządu Zakładowego ZMS w ramach wieloletniej współpracy pomiędzy organizacjami.

► **maj** Zwiedzał zakład minister Kultury Bułgarii oraz delegacja Komunistycznej Partii Szwecji.

► **4 maj** Był dniem czynu partyjnego. Wzięło w nim udział 634 członków partii i bezpartyjnych.

► **12-19 maj** Odbyły się uroczyste zebrania Oddziałowych Organizacji Partyjnych związane z kampanią wymiany legitymacji partyjnych. Pierwsze legitymacje partyjne otrzymali towarzysze z oddziałowej Organizacji Partyjnej nr 1 z Wydziału Produkcji Gazetowej.

► **20 maj** Gościła w zakładzie delegacja drukarzy węgierskich z Budapesztu. Wizyta dotyczyła kontynuacji wymiany wczasów. Wymiana wczasów z drukarzami węgierskimi istnieje już od kilkunastu lat w ograniczonej ilości 20 osób.

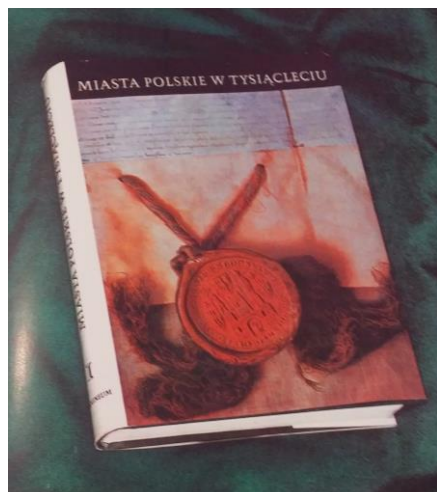
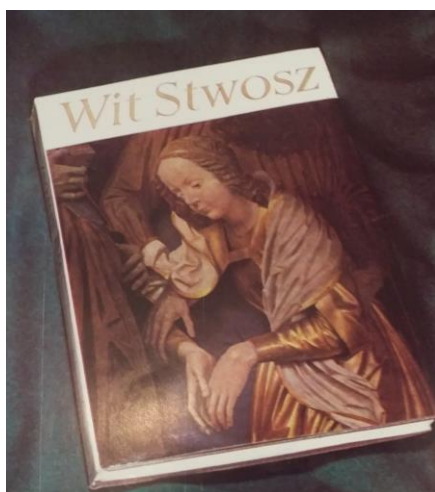
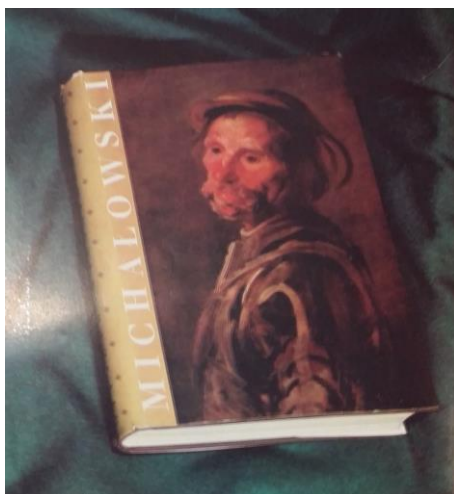
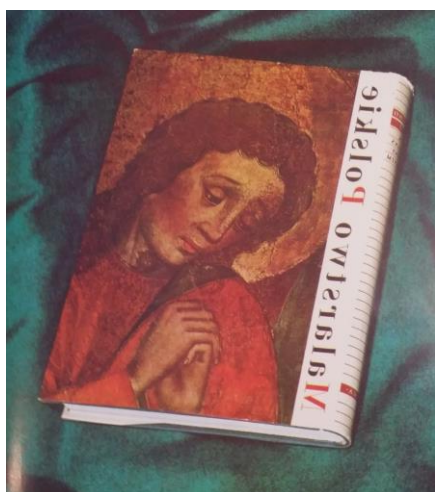
► **20 maj** Przekazany został telewizor dla uczniów Szkoły Podstawowej Nr 26. Telewizor przekazał w imieniu naszego zakładu Dyrektor inż. R. Gadomski w obecności przedstawicieli Samorządów Szkoły i DSP na ręce Dyrektora Szkoły A. Ehrenfeuchta.

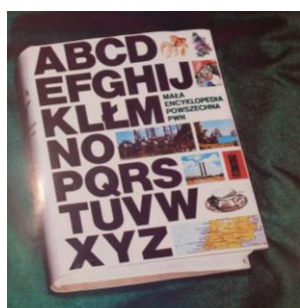
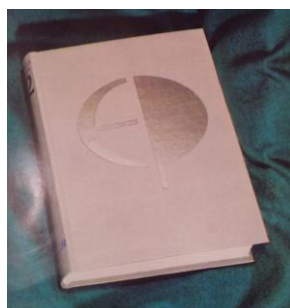
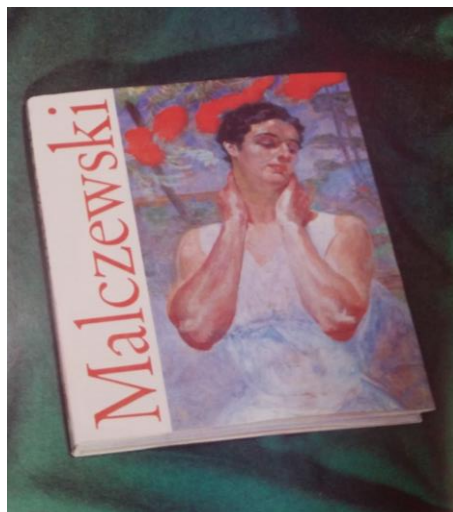
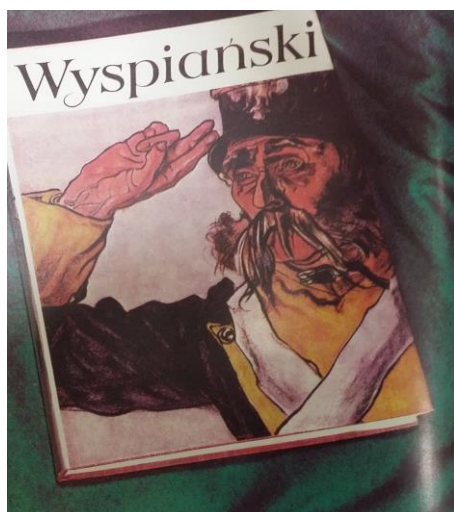
► **1 lipiec** Uchwałą LXII Konferencji Samorządu Robotniczego ustanowiono odznakę "Zasłużony Pracownik DSP". Wyróżnienie odznaką może otrzymać powyżej 5 pracowników w roku za sumienność w wykonywaniu obowiązków, poczucie odpowiedzialności, aktywność w działalności społecznej i politycznej, uczestnictwo we współzawodnictwie pracy, nienaganną postawę moralną w zakładzie i poza zakładem. Pracownicy wyróżnieni korzystać mogą z określonych przywilejów.

Zebrał i przygotował do druku SYLWESTER MILCZAREK

**Najlepiej wykonane prace
w okresie XXV- lecia
Zakładów Graficznych
"Dom Słowa Polskiego"**

Wierni zakładowi

Adamczyk Danuta	Bartosiak Stanisława	Borucki Zbigniew	Chmielewski Józef
Adamczyk Tadeusz	Bartosik Aleksander	Boryś Marianna	Chodkowska Adela
Afteka Jadwiga	Bartosik Maria	Boszek Anna	Chojecki Feliks
Albinowski Mieczysław	Bartoszewska Maria	Boszek Zbigniew	Chojnacka Genowefa
Aleksandrowicz Józef	Bartycha Wiktoria-Irena	Boufal Grażyna	Chojnowska Jadwiga
Andrzejak Stefan	Bąbała Zofia	Brach Jadwiga	Chorzewski Józef
Andrzejewska Jadwiga	Bąk Stanisław	Brandt Halina	Chróścicki Henryk
Andrzejewski Jan	Bąkowski Marian	Brandt Zbigniew	Chruszecki Władysław
Angelus Wiesława	Beker Maria	Branowski Tadeusz	Chruściel Jan
Aniolkowska Alina	Bialek Leokadia	Brodzik Stanisław	Chruściel Zdzisław
Antczak Janina	Bialek Stanisław	Brogowska Krystyna	Chruśliński Stefan
Augustyniak Lilia	Białobrzaska Alicja	Brojanowski Leszek	Chudzik Władysław
Baczkowski Jerzy	Białowarczuk Stanisława	Brych Bogusław	Chwastowski Ryszard
Badowska Alicja	Białowas Franciszek	Bryk Ryszard	Ciabach Lucyna
Bajor Genowefa	Bielińska Maria	Brzezińska Anna	Cichaczewski Ludwik
Bajszczak Sabina	Bieńkowska Maria	Brzezińska Elżbieta	Cichocki Czesław
Bala Alfred	Bierzowczuk Józefa	Brzezińska Helena	Cichoń Kazimierz
Bala Bronisława	Bilewicz Jolanta	Brzeziński Edward	Cichowlas Władysław
Balcerzak Stanisław	Bińczyk Janina	Brzostowski Andrzej	Cichulaka Regina
Balke Ireneusz	Błaszewski Zbigniew	Brzozowski Jerzy	Ciechońska Wiesława
Bałazy Henryk	Błaszczyk Janusz	Budek Józef	Ciecierski Sławomir
Banasik Antoni	Błażejowski Jerzy	Bugajska Jadwiga	Cieciura Stefania
Banasik Czesław	Błażejowski Władysław	Bulaciński Tadeusz	Cieplak Konrad
Bancerowska Wincentyna	Boraczewski Józef	Burczyńska Teresa	Cieśliński Jerzy
Baraniuk Maria	Borkowski Lucjan	Burnejko Henryk	Cochal Janina
Baranowski Sylwester	Borkowski Stanisław	Byrska Helena	Cochal Jerzy
Barantuk Jerzy	Borowiec Henryk	Car Ryszard	Cydzik Irena
Barczyk Bernard	Borowiecka Danuta	Charabin Antonina	Czajkowski Jeremi
Bargielewicz Andrzej	Borowska Zofia	Chęcik Władysław	Czarnecki Józef
Barszcz Krystyna	Bors Tadeusz	Chmielewska Natalia	Czarnecki Lech

Czarnej Stanisława	Fogiel Zbigniew	Grochal Aleksandra	Jastrzębski Jerzy
Czerwińska Krystyna	Franaszek Bolesław	Grochulski Wiesław	Jaworski Jan
Czerwińska Wanda	Fransowski Longin	Gromak Genowefa	Jaworski Józef
Czub Marian	Frączak Witold	Gross Wanda	Jaworski Juliusz
Czuba Stanisława	Frejlich Marian	Grudzińska Janina	Jaworski Leon
Dawidowicz Alfreda	Frelek Zdzisław	Grudziński Maciej	Jezierski Stanisław
Dąbrowska Józefa	Fronczak Zbigniew	Gruszecki Władysław	Jędrzejak Mieczysław
Dąbrowska Wiesława	Furmańczyk Barbara	Gryczon Henryka	Jończyk Helena
Dąbrowski Kazimierz	Gabarski Marian	Grygoruk Stefan	Jurkowski Władysław
Dełiś Eugeniusz	Gaczkowska Lucyna	Grzelak Henryk	Kabańska Stanisława
Dębowska Danuta	Gajewska Halina	Grzelak Maria	Kacperska Stanisława
Dębowska Janina	Gajewski Józef	Grzybowski Tadeusz	Kacprzak Wiesław
Dmochowska Alicja	Gajewski Marian	Guzowska Bronisł.	Kacprzak Zofia
Dobrzyński Władysław	Gajewski Marian	Gwóźdź Barbara	Kacprzyk Wanda
Dolewska Maria	Gajowczyk Krystyna	Hagemajer Janusz	Kaczorek Jan
Dominikiewicz Jadwiga	Gajowniczek Tadeusz	Haleńki Jan	Kaczyński Marian
Dominisk Marianna	Galas Kazimierz	Halter Halina	Kalbarczyk Marian
Dorant Henryk	Gałązka Halina	Hereta Helena	Kalinowska Marianna
Dorneradzka Helena	Gałązka Marianna	Hetke Kazimierz	Kalinowski Henryk
Draczyńska Ludwika	Galek Wacław	Hilik Barbara	Kaliński Marian
Draczyński Włodzimierz	Ganowski Janusz	Hut Józef	Kalisiak Irena
Drajkowska Zofia	Gardyniak Bohdan	Iwaniak Tadeusz	Kalska Bernadetta
Dudzik Janusz	Gardyniak Janina	Iwański Jerzy	Kalecki Tadeusz
Dudzińska Maria	Gąsiewska Helena	Iwański Jerzy	Kamińska Halina
Duszyński Władysław	Gąsiorowska Wiesł.	Iwaszkiewicz Maria	Kamiński Zbigniew
Duś Aleksander	Gąszczuk Iadwiga	Iżyński Wacław	Kamiński Zygmunt
Dworakowski Wojciech	Gębska Teresa	Jabłońska Józefa	Kanabus Władysław
Dziewicki Stefan	Gędek Leon	Jabłoński Jerzy	Kanałek Andrzej
Dzięciolkiewicz Kazim.	Gędek Urszula	Jaczeńska Krystyna	Karaban Krystyna
Dziszynska Aniela	Gęsicki Witold	Jakimiak Krzysztof	Karasiński Karol
Dziugiel Czesław	Gieryszewska Bland.	Jakubiak Władysław	Karnelak Janina
Elsner Bohdan	Godlewska Irena	Jakubowski Eugeniusz	Karwowska Emilia
Elsner Tadeusz	Goliatowska Marta	Jakubowski Józef	Kasprowicz Mieczysł.
Fabijańczyk Marian	Golebiowski Jan	Jakubowski Stefan	Kawecka Alicja
Fakler Emilia	Gostyńska Danuta	Jałosiński Stanisław	Kazanowski Zdzisław
Farbiszewski Włodzim.	Górecki Edward	Jałowiecki Jan	Kędzierska Zofia
Faryna Włodzimierz	Górecki Henryk	Jancewicz Krystyna	Kędziński Stanisław
Federczyk Irena	Górecki Jerzy	Janicka Henryka	Kielak Stanisław
Federczyk Zbigniew	Górecki Jerzy	Janicki Zdzisław	Kieroński Tadeusz
Federowicz Witold	Górecki Wacław	Janiszewska Leonia	Kiszczak Stanisław
Felak Zygmunt	Górecki Zbigniew	Jankiewicz Wiesław	Kiwak Witold
Felczak Wiesław	Górka Franciszek	Jankowska Stanisława	Klep Jacek
Ferszt Witold	Górka Wacława	Jankowski Henryk	Klimek Stanisław
Figiel Edward	Górnicki Wincenty	Jannasz Henryk	Kluczek Henryk
Figut Czesława	Górska Janina	Januszek Zofia	Kłusek Eugeniusz
Filczak Feliks	Grabowska Kamila	Jarosiak Krystyna	Kłusek Jan
Filipowicz Alina	Grabowska Maria	Jarosz Julian	Kłodnicki Tadeusz
Firek Ryszard	Grabowska Teresa	Jarząbek Apoloniusz	Kłos Ryszard
Florczak Stanisława	Grabski Jan	Jasińska Jadwiga	Knaflowski Tadeusz
Florczak Stefan	Grenda Kazimiera	Jaskot Franciszka	Knober Anna

Kobiela Andrzej	Kozłowski Bolesław	Latoszok Krystyna	Małek Wacław
Kobrzak Tadeusz	Kozłowski Jan	Lebrecht Kazimierz	Małkiewicz Eugenia
Kobylińska Maria	Kozłowski Józef	Lech Stanisław	Małkowski Ryszard
Kobyliński Jerzy	Kozłowski Leszek	Leibrandt Jerzy	Marciniak Elżbieta
Kochaniak Bogdan	Kozłowski Tadeusz	Lenard Aniela	Marciniak Józef
Kocięcka Leokadia	Krajewski Jan	Lesiecki Feliks	Marcula Jerzy
Kołaczowska Mieczysława	Krasucki Jakub	Leszczyńska Aniela	Marczak Teresa
Kolecki Marian	Krauze Czesław	Leśkiewicz Jadwiga	Marczyk Dariusz
Komaszewska Adela	Krawczyk Apolonia	Lewacz Henryk	Marczyk Irena
Kondzior Wiktoria	Krawczyk Edward	Lewandowska Irena	Markiera Henryk
Konior Wiesława	Krawczyk Kazimiera	Lewandowska Janina	Markiewicz Włodzim.
Konopik Wojciech	Krenzel Stefan	Lewandowski Edward	Martyka Stanisław
Konopka Teresa	Krupińska Danuta	Lewandowski Jerzy	Matusiak Maria
Konopka Wojciech	Krysinski Edward	Lewandowski Marek	Mąkosa Marianna
Konopka Zdzisław	Krzywik Zenon	Lewandowski Tadeusz	Mech Zbigniew
Konopka Zdzisław	Książak Stefan	Lewicki Hieronim	Meckier Wojciech
Koper Jerzy	Księżycki Józef	Lewiński Sławomir	Michalak Henryk
Kopiś Marian	Kucharczyk Roman	Lichucki Tadeusz	Michalska Danuta
Kopycka Maria	Kucharska Helena	Lipińska Barbara	Michalski Mieczysław
Kopysiewicz Balbina	Kucwaj Czesław	Lipiński Józef	Michalski Roman
Korecki Zygmunt	Kuczka Eugenia	Lipiński Ryszard	Michalski Roman
Koremba Jerzy	Kuczyński Jerzy	Lisiecki Wojciech	Michalski Tadeusz
Kornacki Józef	Kujawa Stanisław	Lisowski Bolesław	Michalski Władysław
Kornaszewski Stanisł.	Kukier Mieczysław	Liśkiewicz Józef	Michałowska Teresa
Korzeniewski Marian	Kuklińska Maria	Luba Jan	Miedwiediew Janina
Kosmowski Jan	Kulesza Stefan	Luchciński Józef	Mielcarz Adela
Kostkowska Irena	Kulak Maria	Ludwikowski Antoni	Mielcarz Janusz
Kostrowiecka Wiesł.	Kuras Bogdan	Lukasiak Jerzy	Mikula Bolesław
Kościanek Eugeniusz	Kurek Bogdana	Łapinska Halina	Milczarek Sylwester
Koter Mirosław	Kurewski Włodzimierz	Łapinska Iwona	Milej Czesław
Kotkowska Marianna	Kurkowska Sabina	Łapinski Edward	Milewska Antonina
Kotowska Irena	Kurmanowski Wojc.	Ławniczek Wiesław	Milk Alicja
Kowal Bronisław	Kurowski Zygmunt	Ługowska Teresa	Mioduszewski Edward
Kowal Irena	Kurzejak Ryszard	Ługowski Andrzej	Miształ Roman
Kowalczyk Alfreda	Kusiak Józef	Łuszczek Józef	Młynarczyk Leopold
Kowalczyk Czesław	Kuszczyk Andrzej	Łuszczek Stanisława	Młynarczyk Zofia
Kowalczyk Edward	Kuszyński Andrzej	Mac Jerzy	Moczydłowska Maria
Kowalczyk Henryka	Kuśmierowska Feliksa	Maciejewski Krzysztof	Molska Kazimiera
Kowalska Halina	Kuśmierowski Jerzy	Maciorek Helena	Monderzan Marcela
Kowalska Izabella	Kwiatkowska Halina	Majcher Tadeusz	Mormol Waleria
Kowalski Edward	Kwiatkowski Aleksan.	Majewska Jadwiga	Możdżonek Genowefa
Kowalski Zenon	Kwiatkowski Edward	Maksym Leokadia	Mroczek Ireneusz
Kozak Stanisław	Kwiatkowski Ryszard	Makulec Edward	Mroczynska Feliksa
Kozakowski Ryszard	Kwiatkowski Włodzim.	Makulec Katarzyna	Mrozowicz Alicja
Kozinski Teodozy	Kwiekowska Halina	Malczewska Zofia	Mróz Szymon
Kozłowska Krystyna	Laferi Eugeniusz	Malec Franciszek	Muchowicz Bohdan
Kozłowska Marianna	Lalik Bożenna	Malec Tadeusz	Musiał Tadeusz
Kozłowska Petronela	Laskowska Kazimiera	Maleńczuk Szymon	Myszkowska Lucyna
Kozłowska Stanisława	Lasocka Wacława	Maliszewski Janusz	Nadelny Henryk
Kozłowski Bogdan	Lasocki Jan	Malitek Józefa	Naszewska Irena

Nesterowicz Stanisł.	Pawlus Iwona	Przedpelski Janusz	Rudziński Tadeusz
Nesterowicz Urszula	Pawłowski Stefan	Przedpelski Marian	Rumianek Andrzej
Niemczak Mirosław	Pelczyński Stanisław	Przedworski Zdzisław	Rustecki Jerzy
Nienaltowski Ryszard	Petz Witold	Przepiórka Henryk	Rutkowska Krystyna
Niewiadomski Henryk	Pękacki Zbigniew	Przesmycki Janusz	Rutkowski Tadeusz
Niziołek Krystyna	Piasecki Zenon	Przesmycki Wojciech	Rybakiewicz Daniela
Nowak Marian	Pieniądz Janina	Przeździecka Halina	Rybicka Halina
Nowak Marian	Pieniek Jakub	Przeździecki Krzysztof	Rybski Stanisław
Nowak Wacława	Pietkiewicz Czesław	Przyborowski Feliks	Rycaj Stanisława
Nowak Wiesława	Pietraszek Marta	Przybyłowicz Tadeusz	Rychowiecki Jan
Nowakowska Cecylia	Pietraś Stanisław	Przybysz Jan	Ryszawa Mieczysław
Nowicka Helena	Pietrusiewicz Stanisł.	Przylicki Edmund	Ryszewski Zbigniew
Nowicka Irena	Pietrzak Zygmunt	Przyżycka Zofia	Rytka Dionizy
Nowicka Maria	Pietrzyk Maria	Ptaszyński Witold	Rzeczycka Helena
Obrębowska Zofia	Piętka Hanna	Pudykiewicz Janusz	Rzymowski Zygmunt
Odolczyk Jan	Piętka Jadwiga	Puławska Leokadia	Rzyszkiewicz Edward
Ogłędzki Tadeusz	Piętka Zofia	Pyczot Maria	Sabadyń Józef
Ogonek Agnieszka	Piętowski Stefan	Pyrak Edmund	Sadkowska Danuta
Okoń Stanisław	Pilich Bronisław	Pyszkiewicz Sranisław	Sadkowski Zygmunt
Olejnik Jan	Piotrowski Tadeusz	Pyżalski Edward	Sadlik Jerzy
Oleksiak Barbara	Pióro Benedykt	Radomska Władysława	Sadowski Jan
Oleżak Jan	Pisarska Janina	Radwański Antoni	Sadowski Stanisław
Olszewska Zofia	Pisocki Zbigniew	Radzicka Krystyna	Sadowski Zygmunt
Olszewski Jerzy	Piwek Anna	Rasztawicki Tadeusz	Sajur Mieczysław
Olszynska Maria	Piwowski Janusz	Raziuk Franciszek	Salamonowska Kazim.
Oltażewska Bożena	Plebaniak Czesław	Rączka Ewa	Salek Stanisław
Ordak Wacław	Pliszka Daniela	Renkiewicz Mirosław	Sasin Bogusław
Orlik Bogusław	Plaskociński Kazim.	Reszkiewicz Mirosław	Sasin Władysław
Orlik Józef	Plochocki Ireneusz	Rogała Maria	Sawicka Barbara
Orłowski Janusz	Plochocki Wojciech	Rogała Władysława	Sawicka Irena
Orowiecka Teresa	Plochocki Zygmunt	Rogowska Urszula	Sawicki Henryk
Orzechowski Modest	Polesiak Stanisław	Rokicki Stanisław	Sawicki Ryszard
Osik Bogumiła	Polidowski Kazimierz	Rokita Edward	Seibuk Danura
Osinska Marta	Polowczak Katarzyna	Rola Zenon	Seniura Józefa
Ossa Kazimierz	Pomykała Bogumiła	Romanik Leokadia	Serek Józef
Ostrowski Bogdan	Pomykała Bogusława	Romanowska Jadwiga	Serwach Stanisław
Ostrowski Jan	Ponichtera Mieczysław	Rosiński Antoni	Siara Ryszard
Ozga Wanda	Popiel Janina	Roslanice Wacław	Siedlecka Helena
Ożarowski Henryk	Popielarz Antoni	Rosłowski Zdzisław	Sieniarski Henryk
Pacholczak Barbara	Popiołkowska Danuta	Rostkowski Marian	Sieńska Zofia
Palkowski Tadeusz	Porębska Lucyna	Roszkowska Alicja	Sierakowska Teresa
Pancer Ezechiel	Porębski Leopold	Roszkowski Karol	Sierakowski Wacław
Papis Feliks	Porzych Stanisława	Rozalski Roman	Sierawski Marian
Pariaszewska Jarosł.	Praga Zofia	Rozbicka Wanda	Siorpiński Witold
Parowska Wioletta	Prajs Ryszard	Rożek Hanna	Sitarek Stefania
Parzuchowska Irena	Prandzioch Janusz	Różański Stanisław	Sitek Henryk
Parzuchowski Zdzisł.	Prasek Józefa	Rudalski Andrzej	Siwik Jerzy
Pasek Jadwiga	Prasolek Joanna	Rudalski Józef	Siwik Wanda
Paśnik Zofia	Prus Jadwiga	Rudnicki Michał	Siwiński Edward
Patoleta Wiesław	Prusakow Janusz	Rudzińska Krystyna	Siwko Włodzimierz

Siwko Zofia	Szafrńska Alicja	Tomaszewski Jerzy	Wiśniewski Tadeusz
Skibiński Bogusław	Szafrński Bronisław	Topolski Henryk	Wlazlińska Teresa
Sklucki Marian	Szatańska Barbara	Tracz Sławomir	Włodarczyk Mieczysław
Skowrońska Henryka	Szczerkowska Cecylia	Trabiński Józef	Włodarska Jadwiga
Skowroński Wacław	Szczępanik Zdzisław	Truszkiewicz Andrzej	Włodkowski Jerzy
Skrętowski Edward	Szczęśny Marian	Trzciniński Zdzisław	Wojciechowski Brunon
Skroński Ryszard	Szestakowicz Zbigniew	Trzeźniewska Cecylia	Wojciechowski Cyprian
Skrzat Edward	Szewczyk Marian	Turlewicz Henryk	Wojdak Zygmunt
Skrzycka Maria	Szłage Jerzy	Twardowski Henryk	Wojewódzki Zenon
Skrzynecki Hieronim	Szłazak Halina	Urbanek Józef	Wojtalewski Antoni
Skubisz Teresa	Sznajder Eugenia	Wachniecka Anton.	Wojtas Halina
Skudzińska Zofia	Szot Seweryn	Walczak Maria	Wojtasiak Elżbieta
Słodka Halina	Szpakowska Maria	Walczyk Henryka	Wojtkiewicz Jan
Słodownik Eugeniusz	Sztanka Stanisław	Walendzik Marian	Wolański Lech
Sloniewska Krystyna	Szulc Henryk	Walilko Rozalia	Wolski Czesław
Smoleń Daniela	Szulc Zbigniew	Walo Alicja	Woźniak Andrzej
Smolińska Krystyna	Szurmiński Ryszard	Warabieda Maria	Woźniak Józef
Smolski Ian	Szustkowski Jan	Wasiak Marian	Woźniak Marian
Smółka Władysław	Szwed Adela	Wasil Leokadia	Woźniak Władysław
Snowacka Janina	Szyller Stefania	Wasilewska Zofia	Woźnicka Czesława
Sobańska Bogumiła	Szymanowska Lucyna	Wasilewski Henryk	Wójcicki Zdzisław
Sobczak Jolanta	Szyborski Ryszard	Wasilewski Romuald	Wójcik Dorota
Sobczak Matylda	Szymczak Janina	Wasilka Stanisław	Wójcik Edward
Sobieraj Iadwiga	Szymczuk Stanisław	Wereda Władysław	Wrońska Maria
Sobocińska Ewa	Szyperska Wanda	Wesołowska Janina	Wrońska Wanda
Sobotka Tadeusz	Śladowska Władysława	Wesołowska Stanisł.	Wroński Jan
Sobusiak Roman	Śledź Witold	Weyna Irena	Wrześniewska Janina
Sot Helena	Ślusarczyk Elżbieta	Węgier Władysław	Wrzosek Tadeusz
Sotkiewicz Wiesław	Ślusarski Marian	Węglewski Henryk	Wybieraniec Kazimiera
Stankowski Józef	Śmigielski Ryszard	Wiąsek Leonard	Wymysłowski Tadeusz
Stelmach Jan	Światłowski Mieczysł.	Wiedecki Waldemar	Wyszomirski Jan
Stępień Stefan	Świderek Mieczysław	Wieczorkowska Irena	Wytrykowski Andrzej
Stępnia Teresa	Świdzińska Jadwiga	Wielądek Stefan	Wytwer Zofia
Stępniewka Elżbieta	Świerczyński Jerzy	Wielgosz Stanisław	Zaborowski Stanisław
Stępniewski Józef	Świętochowska Alicja	Wielogórska Genowefa	Zalewska Krystyna
Strakowski Kazimierz	Świstak Józef	Wietrak Stanisława	Zalewski Andrzej
Strzelczyk Franciszka	Tajerkauf Teresa	Wilczewska Elżbieta	Zaremba Czesława
Strzelecka Stanisława	Tanajewska Alina	Wilk Aleksander	Zaremba Halina
Strzelecki Franciszek	Taniewicz Romana	Wilk Tadeusz	Zasłonka Roman
Stykowska Wanda	Tańska Alicja	Winiarz Mieczysław	Zastawny Zdzisław
Sucharska Eugenia	Taperek Ryszard	Winter Tadeusz	Zawada Ryszard
Sucheckie Zygmunt	Tarań Janina	Wiśniewska Halina	Zawadka Marianna
Suchocka Irena	Tataj Marta	Wiśniewska Irena	Zawadka Tadeusz
Sudziak Władysław	Tchorek Janusz	Wiśniewska Maria	Zawadzki Bolesław
Sułkowski Stanisław	Teclaw Barbara	Wiśniewski Antoni	Zawadzki Zenon
Sumka Teresa	Tetelewski Kazimierz	Wiśniewski Jerzy	Zawidzki Dominik
Sus Janina	Tober Franciszek	Wiśniewski Kazimierz	Zawidzki Jan
Sutkowska Antonina	Todur Henryk	Wiśniewski Krzysztof	Zborowski Mieczysław
Synarowski Adam, Fr.	Tolak Stefania	Wiśniewski Stefan	Zdanowicz Zbigniew
Synecki Kazimierz	Tomaszewska Janina	Wiśniewski Tadeusz	Zdrojewska Maria

Zdrojewski Zygmunt	Zwierzchowska Teresa	Żaczekiewicz Stanisław	Żuprańska Daniela
Zgutka Zofia	Zwierzchowski Adam	Żak Kazimierz	Żurawski Stefan
Zielińska Marianna	Zwolińska Elżbieta	Żarnowska Zofia	Żurawski Zygmunt
Zieliński Eugeniusz	Zygańska Barbara	Żbikowska Wacława	Żywek Alicja
Zieliński Henryk	Zygański Stefan	Żmijewski Remigiusz	Żyznomirski Zbigniew
Ziemińska Alina	Zygert Zenon	Żórawska Janina	
Ziemiński Aleksander	Zyśk Teresa	Żukiert Wanda	
Ziętek Bogdan	Żaczek Mieczysław	Żukowski Ludwik	

Spis treści

Srebrny jubileusz	3
Czas powrotu	5
Po debatach i dyskusjach	7
Takie były początki	15
II Światowy Kongres Pokoju	19
To jeszcze początki	21
Trwałość działania	35
Nasze dziś	49
Nasze jutro	63
Rówieśnicy Zakładu	73
Kartki z kalendarza	81
Najlepiej wykonane prace	105
Wierni Zakładowi	107